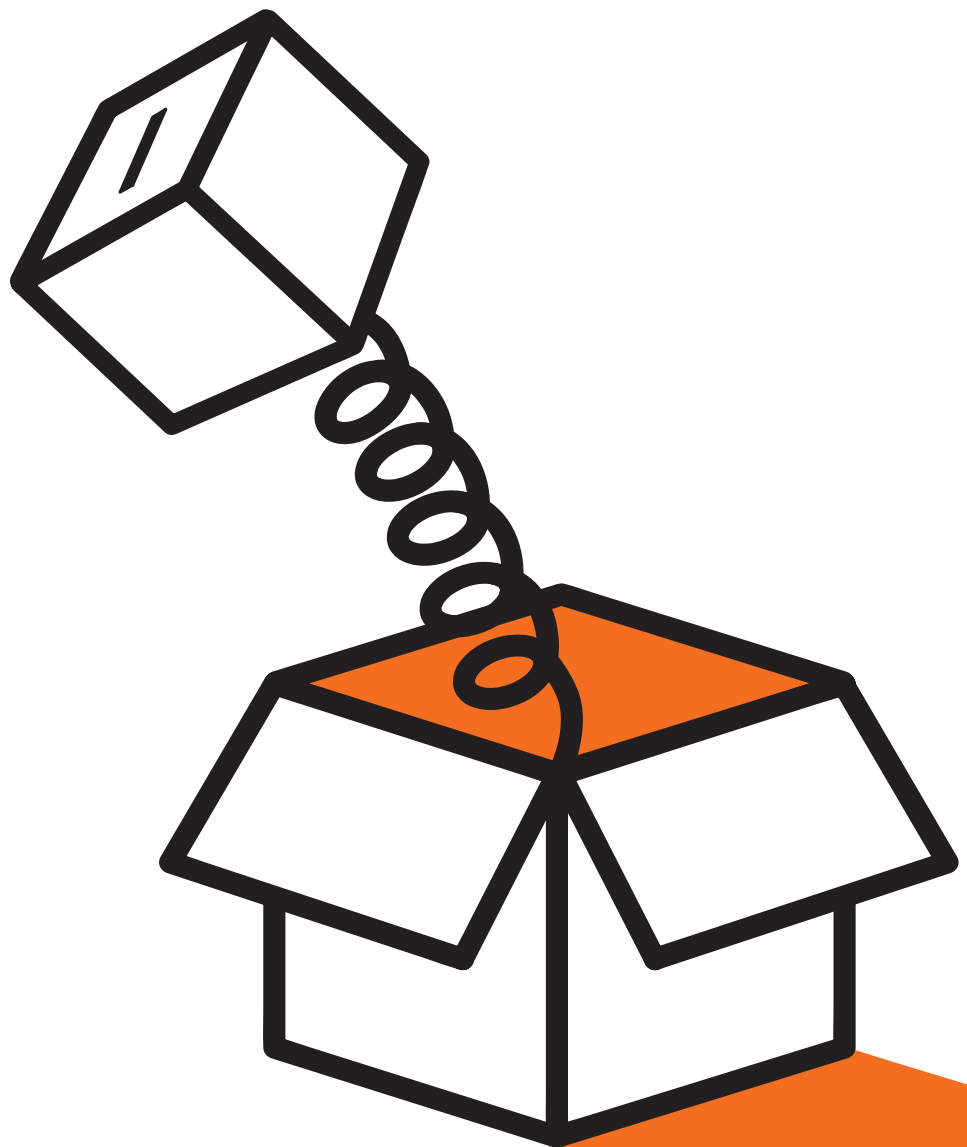

Izveštaj Posmatračke misije Crte

izborna godina 2026/2027

KAMPANJA PRE RASPIŠIVANJA

mart - septembar 2026.

CRTA:

Sadržaj

1 SAŽETAK	1
2 KLJUČNA OBELEŽJA	8
3 POLITIČKI KONTEKST	10
3.1 Tri pojave koje presudno oblikuju kontekst	10
3.2 Spoljna politika i evropske integracije	16
4 PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR	18
4.1 Reforme izbornog zakonodavstva od 2022. do 2026. godine	18
4.2 Izmene izbornog zakonodavstva u 2026. godini	19
4.3 Uticaj usvojenih rešenja na ravnopravnost učesnika izbora	26
4.4 Ocena kapaciteta institucija za primenu relevantnih zakona	27
5 BIRAČKI SPISAK	37
5.1 Opšta ocena i kontekst	37
5.2 Reforma Zakona o Jedinstvenom biračkom spisku i formiranje Komisije	39
5.3 Indicije zloupotreba zakona pri prijavljivanju birača za glasanje u Bosni i Hercegovini	41
5.4 Tema biračkog spiska u javnosti	42
6 PREDIZBORNO OKRUŽENJE I USLOVI POLITIČKE KONKURENCIJE	44
6.1 Aktivnosti političkih aktera pre raspisivanja izbora	44
6.2 Država i stranka: institucionalna prednost vlasti	51
6.3 Zloupotrebe javnih institucija i resursa u stranačke svrhe	58
6.4 Prijave Agenciji za sprečavanje korupcije u slučajevima funkcionerske kampanje	61
6.5 Jednokratne finansijske mere države i ciljani programi podrške	62

6.6	Polarizacija političkog i društvenog prostora u lokalnim sredinama	64
6.7	Špijunski softver na telefonima najmanje 14 studenata, aktivista i opozicionih funkcionera	67
7	MEDIJI I INFORMISANJE	68
7.1	Medijsko tržište i uređivačka politika	69
7.2	Pluralizam na Radio-televiziji Srbije (RTS): Zastupljenost političkih aktera na RTS-u u periodu pre kampanje	72
7.3	Obraćanja predsednika Vučića u uživo programu televizija: postavljanje rekorda	78
7.4	Narativi i manipulacije u medijima	80
8	METODOLOGIJA POSMATRANJA I POLOŽAJ POSMATRAČA	84
8.1	Metodologija posmatranja u izornoj godini	84
8.2	Naredne faze posmatranja izbora	87
8.3	Položaj posmatrača u odnosu na zakon	88

SAŽETAK

Iako se redovni predsednički izbori u Srbiji očekuju u proleće 2027. vladajuća većina je u ovoj predizbornoj godini društvo držala u stanju permanentne neizvesnosti - da li će, kada i koji vanredni izbori, parlamentarni ili predsednički, biti raspisani.

Posmatračka misija Crte ocenjuje da su stranke na vlasti u ovom periodu u punoj meri iskoristile državnu moć i resurse kao i pristup medijskom prostoru za produbljivanje nejednakosti među političkim akterima. Kontrolom odluke o tome da li će, kada i na kom nivou izbori biti održani, vladajuća većina ostvarila je stratešku prednost koja drugim političkim akterima nije bila dostupna.

Nalazi posmatranja pokazuju da je u nizu ključnih oblasti došlo do gotovo potpunog poistovećivanja države i vladajuće političke stranke. Duboko zabrinjavaju promene na zakonodavnom, institucionalnom i medijskom planu u predizbornom periodu i njihova uloga u produbljivanju neravnopravnosti između budućih izbornih učesnika.

Mnoge do sada poznate pojave - zloupotreba javnih resursa, medijska neravnopravnost, uspostavljanje direktne ili indirektno političke kontrole nad medijima, propagandna diskreditacija političkih protivnika, klijentelizam i korupcija, pritisci na birače, kompromitovanost biračkog spiska, slabost institucija da zaštite prava birača i integritet izbornog procesa, kao i uticaj na građane jednokratnim finansijskim merama iz republičkog budžeta - dostigle su u predizbornom periodu kritične razmere.

Ovakvi uslovi proizvode sistemsku prednost vladajuće stranke, dovode u pitanje ravnopravnost političke konkurencije i ugrožavaju pravo građana da svoj izbor formiraju i izraze bez pritiska i uz pristup potpunim i istinitim informacijama.

Posebno zabrinjava novo, teško politizovanje državnog bezbednosno-represivnog aparata, upotrebljenog za prisluškivanje političkih protivnika vlasti. Nezavisne ekspertske provere, domaće i međunarodne, potvrdile su da su od početka 2026. godine telefoni najmanje 14 članova Studentskog pokreta i opozicione parlamentarne stranke Zeleno-levi front bili inficirani kontroverznim špijunskim softverom Pegasus.

Agresivno špijuniranje mora se sagledati i u kontekstu kontinuirane medijske kampanje o „obojenoj revoluciji”, te otvara sumnju da se radi o politički motivisanom ugrožavanju

izborne konkurencije, a ne Ustavom i zakonom opravdanim merama. Posmatrači Crte zabeležili su od početka godine preko 1.300 manipulativnih naslova samo u najavama centralnih informativnih TV emisija i na naslovnim stranama novina od kojih je skoro polovina bila usmerena na diskreditaciju političkih neistomišljenika, sa intenziviranjem u avgustu.

Ovu kampanju dodatno podstiču neodgovorne izjave najviših predstavnika vlasti - uključujući predsednika Srbije Aleksandra Vučića i predsednicu Narodne skupštine Anu Brnabić - o tome da će politički protivnici na izborni dan izazvati nasilje. Takve izjave stvaraju atmosferu straha, produbljuju neravnopravnost uoči predstojeće kampanje i narušavaju poverenje građana u izborni integritet i u institucije čija je uloga upravo da izbore i građane zaštite od ovakvih scenarija.

Mnogi politički akteri koji su bili predmet kampanje diskreditacije stoga se nisu odazvali paralelnim pozivima predsednika Vučića na društveno-politički dijalog, upućivani putem medija tokom posmatranog perioda. Ovi pozivi rezultirali su razgovorima samo sa strankama vladajuće koalicije. Ovakav poziv na dijalog ne predstavlja suštinski odgovor na društveno-političku krizu, već još jednu u nizu političkih taktika.

Dogodile su se i značajne promena u pravosuđu, kao i kadrovskih promena u policiji, koje otvaraju pitanja o riziku produbljivanja političkog uticaja u ovim institucijama. U ovom periodu je, zbog nedostatka dokaza, odbačena krivična prijava protiv nepoznatih lica koja su na izborni dan 2023. godine napala i povredila posmatrača Crte u dvorištu lokalne policijske stanice.

Vlast je letnje izmene izbornih zakona, Zakona o sprečavanju korupcije i Zakona o finansiranju političkih aktivnosti predstavila kao ispunjavanje preporuka ODIHR-a. Posmatračka misija Crte ocenjuje da su tim izmenama stečeni uslovi da bude ispunjeno osam od 54 preporuke iz izbora 2023. i 2024. godine - od čega svega jedna prioritarna. Radi se o rešenju kojim se uređuje istupanje funkcionera u javnosti tokom kampanje, čiji stvarni efekti će moći da se ocene tek u praksi.

Usvojene izmene zakona donose ograničena unapređenja, ali ne rešavaju hronične probleme, dok pojedina rešenja mogu dodatno produbiti neravnopravnost između aktera. Šestostruko je smanjen limit dozvoljenih godišnjih donacija fizičkih lica političkim akterima. Takođe je snižen prag za poresku kontrolu. Time su novi, vanparlamentarni akteri stavljeni u neravnopravan položaj u odnosu na parlamentarne stranke, koje raspolažu dodatnim izvorima prihoda - uključujući budžetska sredstva i mogućnost zaduživanja. Uvođenje limita troškova izborne kampanje predstavlja pozitivan korak, ali je maksimalno dozvoljeni iznos od šest miliona evra postavljen u visini prosečne potrošnje Srpske napredne stranke na parlamentarnim izborima od 2016. do 2023. godine - iznos do sada nedostižan za druge izborne aktere. Obavezne obuke će biti uslov za imenovanje članova

biračkih odbora od januara 2028. godine i neće važiti za predstojeće izbore. Novo pravilo prema kojem jedan birač može da podrži više kandidatura otvara prostor za taktičko umnožavanje broja izbornih lista.

Vladajuća koalicija planira da svoju prednost u finansiranju redovnog rada i izborne kampanje dodatno uveća vanrednim davanjima iz republičkog budžeta. Praksa poznata iz ranijih izbora sada je bez presedana. Vlast će kroz samo dve od nekoliko najavljenih jednokratnih finansijskih mera, građanima Srbije isplatiti skoro milijardu evra u gotovini. Ovaj iznos dvostruko je veći od svih sličnih davanja uoči izbornih kampanja 2022. i 2023. godine, a biće isplaćen u samoj izornoj kampanji, ako izborni dan bude 25. oktobra. O rasprostranjenosti klijentelističkog pristupa biračima govori i to da je svaka sedma od svih aktivnosti Srpske napredne stranke koje je Posmatračka misija Crte zabeležila širom Srbije imala elemente klijentelizma - od podele paketa, bele tehnike i drugih materijalnih dobara.

Zbog toga što su nadležne institucije mesecima odlagale, otežavale i uskraćivale pristup neophodnim podacima, do zakonskog roka 28. oktobra neće biti sprovedena sveobuhvatna revizija koja bi mogla da potvrdi tačnost i integritet biračkog spiska. Predstojeći izbori će zbog toga biti još jedni u nizu koje Srbija neće dočekati sa sprovedenom revizijom biračkog spiska. Posmatračka misija Crte je u avgustu 2026. godine dokumentovala ozbiljne indicije da Srpska napredna stranka neovlašćeno raspolaže i prikuplja podatke građana Bosne i Hercegovine sa državljanstvom Srbije kako bi ih prijavila za glasanje u inostranstvu mimo zakona i pre raspisanih izbora.

Ukoliko vanredni izbori budu raspisani u ovom trenutku, biće dočekani bez medijske regulacije. Regulatorno telo za elektronske medije (REM) nije funkcionalno već 22 meseca, a političkoj blokadi zbog koje Savet REM-a nema izabranog predsednika niti mogućnost odlučivanja i dalje se ne nazire kraj.

Paralelno sa blokadom REM-a i alarmantnim širenjem problematičnog sadržaja u medijima, Crta je u proteklih osam meseci zabeležila najmanje devet krupnih intervencija u medijskom tržištu, uređivačkoj politici i programskim šemama telekomunikacionih operatera. Sve ove promene imaju zajedničku crtu: dodatnu koncentraciju medijskog prostora u rukama vlasnika bliskih vladajućoj većini, davanje prednosti medijima koji favorizuju vladajuću stranku i postepeno isključivanje operatera i kanala koji u javnosti važe za kritične prema vlasti. Od januara do septembra 2026. godine su se odvijali: (1) prodaja medijskog dela biznisa Junajted grupe (eng. United Group); (2) dalje širenje Telekom Srbije na tržištu kablovskih operatera; (3) preuzimanje kablovskog operatera SBB; (4) promena rukovodstva i uredništva Javnog medijskog servisa Radio-televizije Srbije (RTS); (5) prodaja lokalnih TV kanala; (6) prodaja i osnivanje novih lokalnih onlajn portala; (7) preuzimanje Total TV-a od strane Telekoma Srbije i integracija korisnika u Tele-

komovu satelitsku platformu, uz uklanjanje pojedinih kanala, uključujući N1 i Novu; (8) kroz pilot-projekat promenjena je ponuda kanala kod nepoznatog broja Yettel korisnika isključenjem određenih kanala, uključujući N1 i Nova S, uz kompenzaciju smanjenja računa (9) šestomesečno besplatno otvaranje 30 televizijskih kanala za gledanje putem terestrijalne antene, među kojima su Informer TV, Kurir TV, Blic TV, K1 i Euronews Srbija, bez dozvola za takvu pokrivenost.

Monitoring centralne informativne emisije "Dnevnik 2" RTS-a pokazao je dalje produbljivanje jaza u vremenu posvećenom vladajućim i opozicionim akterima: vladajuća većina dobija 96 odsto tog vremena, a opozicija svega 4 odsto. Predsednik Aleksandar Vučić bio je ubedljivo najzastupljenija politička figura u "Dnevniku 2" u periodu od aprila do avgusta 2026. godine - dobio je više od polovine ukupnog vremena posvećenog svim političkim akterima, što je gotovo četiri puta više nego što je iznosila njegova zastupljenost u "Dnevniku 2" tokom predizbornog perioda i kampanje za predsedničke izbore 2022. godine. Vreme posvećeno pozitivnom izveštavanju o predsedniku Vučiću bilo je više od 11 puta duže nego 2022. godine, a udeo pozitivnog tona porastao je sa 18 na 51 odsto.

Predsednik Vučić se od početka godine javnosti putem televizijskih kamera obraćao više nego u istom periodu ranijih godina - u proseku češće od jednom dnevno. Od januara do kraja avgusta zabeleženo je 371 obraćanje, dok je gotovo trećina zabeležena samo u avgustu. Poređenja radi, nosilac nominalno najjače izvršne pozicije u Srbiji, premijer Đuro Macut, je do dana javnog podnošenja predloga za raspuštanje Narodne skupštine 7. septembra imao svega devet intervju a i gostovanja na televizijama.

Sveprisutnost predsednika Vučića u javnom prostoru dodatno je pojačana njegovom paralelnom turnejom širom zemlje, u sklopu koje je svojim obraćanjima često izlazio iz ingerencija predsednika republike, bavio se pitanjima u nadležnosti Vlade Republike Srbije i ministarstava i negativno govorio o političkim neistomišljenicima. Takođe, ostaje nejasno ko je organizovao događaje u sklopu turneje - država ili politička stranka - kao i da li ovlašćene institucije, poput Agencije za sprečavanje korupcije, sprovode nadzor nad poštovanjem zakona.

Ovi fenomeni, koji podstiču brisanje granice između države i stranke, nisu skup izolovanih aktivnosti pojedinačnih aktera - reč je o obrascu, vidljivom kroz obim podataka i na drugim poljima. Samo u periodu poslednja četiri meseca, Posmatračka misija Crte zabeležila je preko 1.200 aktivnosti visokih državnih funkcionera, od kojih je 18 odsto sadržalo elemente zloupotrebe javnih resursa i funkcija. Granica između institucija i stranke bila je namerno zamagljena: državni funkcioneri pojavljivali su se na otvaranjima, zdravstvenim akcijama i posetama domaćinstvima koje formalno nisu bile stranački skupovi, ali su nosile prepoznatljiv promotivni sadržaj - transparente, slogane, majice sa nazivom najavljene izborne liste "Ujedinjena Srbija".

Konkretno elemente mogućeg kršenja zakona Crta je formalizovala kroz inicijativu podnetu Agenciji za sprečavanje korupcije povodom mitinga „Ujedinjena Srbija” u Užicu, 29. avgusta. Predsednik Vučić je tada pozivao građane da glasaju za ovu listu i govorio o izbornoj pobjedi. Crta je zatražila od Agencije da utvrdi da li je došlo do kršenja Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, zbog sumnje da su sredstva za redovan rad stranke korišćena za izborne aktivnosti pre otvaranja posebnog namenskog računa, koji se po zakonu otvara tek nakon raspisivanja izbora. Dodatna pitanja zakonitosti otvara i organizovana distribucija predsednikovog pisma penzionerima i korisnicima socijalnih davanja preko Republičkog fonda za penziju i zdravstveno osiguranje i Pošte Srbije, tokom koje su, prema nalazima Posmatračke misije, od građana prikupljani lični podaci - brojevi telefona i potpisi - bez jasno navedene svrhe i roka čuvanja. Osim ove inicijative, Crta je Agenciji podnela i sedam prijava, međutim do objave izveštaja njihovi ishodi nisu poznati.

Nasuprot koordinisanom institucionalnom i stranačkom delovanju vlasti, u opozicionom prostoru kao najorganizovaniji novi akter izdvaja se Studentski pokret, čije aktivnosti su zabeležene u polovini gradova i opština u Srbiji. Pokret je gradio sopstvenu terensku infrastrukturu (akcija „Student u svakom selu”, obuke za članove biračkih odbora) i nastoji da se poveže sa širim društvenim grupama. Upravo zbog te vidljivosti postaje i najizloženija meta: na RTS-u je najnegativnije predstavljen akter (58 odsto negativnog tona), a njegovi predstavnici i simpatizeri suočavaju se sa fizičkim napadima i pritiskom bez adekvatne policijske reakcije (Mionica, Bor). Na prethodnim parlamentarnim izborima najsnažnija koalicija „Srbija protiv nasilja” u ovom periodu nije nastupala jedinstveno jer njene članice ne dele iste stavove u pogledu predstojećih izbora - deo stranaka podržava Studentsku listu, deo formira Platformu za evropsku Srbiju, deo formira savez „Narodna Srbija”, deo nastupa samostalno. Ipak, aktivnosti ovih opozicionih stranaka evidentirane su u najmanje 50 opština, ali pretežno kao lokalizovane inicijative.

Od maja do septembra, gotovo svakog drugog dana u proseku je zabeležen po jedan verbalni ili fizički incident povezan sa političkim angažovanjem građana u lokalnim sredinama. Najdramatičniji incident dogodio se u Užicu, 29. avgusta, uoči skupa Srpske napredne stranke u ovom gradu. Do sukoba je došlo kada su redari mitinga pokušali da udalje građane iz bašte kafića na Trgu partizana, nakon čega je više pristalica vlasti fizički napalo okupljene građane. Najmanje dve osobe su povređene. Javno su izneti navodi da su među napadačima bili pripadnici policije, ali njihov identitet i status do objavljivanja izveštaja nisu utvrđeni.

Uzimajući u obzir da je predizborni ambijent obeležen brisanjem granice između države i partije, koje produbljuje do sada poznate prakse zloupotrebe javnih resursa i institucija; da je kultura nekažnjivosti dovela do novih kršenja i zanemarivanja propisa; da zapaljivost retorike javnih funkcionera i najuticajnijih medija prevazilazi žar političke borbe i

podstiče netrpeljivost prema političkim protivnicima; da najviši državni predstavnici ubeđuju javnost da njihovi protivnici žele da ishod izbornog dana bude nasilje, kao i okolnost porasta nasilja u predizbornom periodu među suprotstavljenim stranama; činjenicu da je produbljen izostanak pluralizma u medijima; da su zabeleženi ozbiljni navodi o pritiscima na građane, kao i navodi o zloupotrebama službenih evidencija sa ličnim podacima građana; da revizija biračkog spiska neće biti sprovedena, te da postoje nove sumnje u manipulaciju biračkim spiskom; što sve ugrožava integritet i poverenje građana u predstojeće izbore, **Posmatračka misija Crte apeluje na:**

- **državne institucije i predstavnike vlasti da ne učestvuju u promovisanju zapaljive retorike i podsticanju atmosfere straha**, već da obezbede sigurne uslove za održavanje slobodnih i poštenih izbora i da daju argumentovane odgovore na sve sumnje u integritet izbornog procesa;
- **stranke, izborne aktere, medije i druge učesnike u javnom životu da se suzdrže od zapaljive retorike i širenja glasina** kojima se dodatno ugrožava poverenje građana u izborni proces i izbore;
- **Agenciju za sprečavanje korupcije** da hitno pokrene nadzor nad političkim strankama za koje postoji sumnja da su vodile izbornu kampanju pre nego što su izbori raspisani i da su za to nenamenski trošila sredstva namenjena redovnom radu; da uskladi svoju metodologiju posmatranja primene Zakona o sprečavanju korupcije i Zakona o finansiranju političkih aktivnosti uslovima u kojima se kampanja sprovodi, kao i da aktivno informiše javnost o koracima koje preduzima po službenoj dužnosti;
- **Ministarstvo državne uprave, Ministarstvo unutrašnjih poslova i drugi organi od značaja za Jedinstveni birački spisak** da bez daljeg odlaganja obezbede Komisiji za reviziju, verifikaciju i kontrolu tačnosti i ažuriranje biračkog spiska uslove za efektivnu reviziju, uključujući pretraživ i tehnički upotrebljiv pristup izvornim evidencijama, relevantnim istorijskim i administrativnim podacima, kao i mogućnost odgovarajuće IT i informaciono-bezbednosne provere sistema;
- **nadležne institucije da nalaze i preporuke iz prvog izveštaja Komisije**, očekivanog krajem oktobra 2026. godine, hitno razmotre i prioritarno sprovedu;
- **nadležno tužilaštvo i Upravni inspektorat da hitno i delotvorno ispituju dokumentovane i javno objavljene sumnje u zloupotrebe povezane sa biračkim spiskom**, uključujući moguće fiktivne prijave prebivališta, organizovane migracije birača, zloupotrebe postupaka sticanja državljanstva i moguće neovlašćeno korišćenje službenih podataka i o tome obaveste javnost;
- **nadležno tužilaštvo da ispita navode o krivičnim delima u vezi sa izborima**, uključujući

jući i da istraži zabeležene slučajeve pritisaka na birače i sumnje u zloupotrebu ličnih podataka građana, i da obavesti javnost o nalazima i rezultatima postupaka;

- **Radio-televiziju Srbije** da, osim što će obezbediti punu ravnopravnost učesnika izbora i izveštati o svim temama u vezi sa kojima postoji interes da javnost bude obaveštena, ispuni i obrazovnu funkciju koju ima kao javni medijski servis tako što će proizvoditi sadržaje kojima će se građani edukovati o izborima i kojima će se podsticati učešće građana u demokratskim procesima i političkom životu;
- **medije** da obezbede ravnopravnost izbornih učesnika u svojim programima i da se suzdrže od neetičkog izveštavanja o izbornim kandidatima;
- **stručnu službu Regulatornog tela za elektronske medije** da, u okolnostima političke blokade Saveta REM-a, bez odlaganja preduzme korake kojima će svoj rad učiniti transparentnim i obezbediti kapacitete da reši po svim otvorenim slučajevima zaostalim iz skoro dve godine u kojima Savet REM-a nije postojao, kao i da se pripremi za razmatranje slučajeva kršenja zakona pre i tokom izborne kampanje, kako bi predlozi odluka bili spremni za usvajanje pri konstituisanju Saveta REM-a

POGLAVLJE 2

KLJUČNA OBELEŽJA

Kampanja pre kampanje

- Crta podnela inicijativu Agenciji za sprečavanje korupcije (čl. 42 ZFPA) za nadzor nad Srpskom naprednom strankom povodom mitinga "Ujedinjena Srbija" u Užicu zbog sumnje da je nenamenski trošila sredstva za izbornu kampanju pre nego što su izbori raspisani.
- Preko 1.200 aktivnosti visokih državnih funkcionera za četiri meseca (maj-avgust), od čega 18% sa elementima zloupotrebe javnih resursa; predsednik Vučić najaktivniji.
- Skoro milijardu evra jednokratnih državnih davanja najavljeno kroz svega dve mere - dvostruko više od davanja uoči izbora 2022. i 2023.
- Svaka sedma zabeležena aktivnost SNS-a imala je elemente klijentelizma.

Bezbednost i pretnje

- Telefoni najmanje 14 članova Studentskog pokreta i Zeleno-levog fronta inficirani špijunskim softverom Pegasus.
- Preko 1.300 manipulativnih naslova od početka godine, skoro polovina usmerena na diskreditaciju političkih neistomišljenika.
- Predsednica Skupštine Ana Brnabić javno pripisala studentima nameru da prave spisakove za "streljanje, vešanje i šišanje" - Crta podnela krivičnu prijavu zbog rasne i druge diskriminacije.
- Gotovo svaki drugi dan zabeležen incident (pretnja/sukob/napad).

Zakonodavni okvir

- Od 54 ODIHR preporuke (2023-2024) stvoreni uslovi za ispunjavanje 8 (samo 1 prioriteta), 20 delimično.

- Limit donacija fizičkih lica smanjen šestostruko; limit troškova kampanje (6 mil. evra) postavljen na nivou prosečne potrošnje SNS-a 2016-2023.
- RIK nije na vreme usvojio uputstvo o obukama biračkih odbora, ali je hitnim postupkom naručio 30.000 glasačkih kabina pre raspisivanja izbora, bez jasnog zakonskog osnova za njih.

Institucije

- Regulatorno telo za elektronske medije (REM) blokirano 22 meseca - nijedna odluka doneta od 2024. godine.
- Visoki savet Tužilaštva (VST) takođe blokiran - kao i Savet REM-a, ne može da izabere predsednika/cu niti da donosi odluke, pa ne ostvaruje zakonom propisan mandat.
- Od 53 Crtine krivične prijave vezane za izbore od 2023: 16 odbačeno, 17 u predistrazi (uklj. napad na posmatraču u Odžacima 2023 - odbačen nakon 2,5 godine).
- MUP: promenjeno rukovodstvo najmanje 6 ključnih jedinica, penzionisano 60+ iskusnih policajaca.

Birački spisak

- Revizija neće biti završena do zakonskog roka 28. oktobra - Komisija i dalje nema pun pristup izvornim evidencijama.
- Novo: dokumentovano da SNS neovlašćeno prikuplja podatke građana BiH sa srpskim državljanstvom radi neovlašćene prijave za glasanje u inostranstvu (u jednom slučaju obuhvaćeno 1.000+ lica).

Mediji

- 9 krupnih promena na medijskom tržištu od januara do septembra (uklj. uklanjanje N1/Nove iz ponude dela Yettel korisnika i Telekomovo besplatno otvaranje oko 30 kanala putem antene, uključujući medije pretežno naklonjene vlasti).
- RTS: vlast 96% vremena naspram 4% opoziciji; predsedniku Vučiću više od 50% ukupnog vremena posvećenog političkim akterima i skoro četiri puta više vremena nego u predsedničkoj kampanji 2022. godine.
- Vučić samostalno 371 uživo obraćanje u medijima (skoro trećina svih obraćanja u avgustu).

POLITIČKI KONTEKST

Od parlamentarnih izbora 2023. godine politička scena u Srbiji znatno se izmenila: izradio se nov politički akter - Studentski pokret - sa demonstriranim kapacitetom da mobilize široku podršku građana i da parira vladajućoj koaliciji¹. Studenti u blokadi, koji su od decembra 2024. do sredine 2025. godine blokirali univerzitete u Srbiji², zatražili su u maju 2025. raspisivanje vanrednih izbora pošto vlast šest meseci nije ispunila njihove zahteve uprkos najmasovnijim protestima u istoriji Srbije.

Vanredni izbori u Srbiji nisu izuzetak. Četiri od pet poslednjih parlamentarnih izbora bili su vanredni, a zemlja je, uz smenu parlamentarnih, predsedničkih i lokalnih ciklusa, praktično u neprekidnoj predizbornoj kampanji već 15 godina. Za vladajuću većinu prevremeni izbori postali su uobičajen instrument; način da se u povoljnom trenutku obnovi i potvrdi mandat. U skladu s tim obrascem, vlast je krajem 2024. i početkom 2025. na samom početku protesta, ponovo otvorila mogućnost izbora, pa i savetodavnog referenduma o poverenju predsedniku, a Vlada je u januaru 2025. podnela ostavku.

Ovog puta, međutim, obrazac se nije ponovio. Iako su prevremeni izbori dugo bili sredstvo kojim je vlast birala povoljan trenutak, u novim okolnostima procenila je da bi joj doneli više rizika nego koristi. U aprilu 2025. godine izabrana je nova Vlada Srbije na čelu s politički anonimnim premijerom Đurom Macutom. Umesto da izborima kanališe političku krizu, kako je ranije činila, vlast je izabrala odlaganje i kupovinu vremena, što predstavlja bitnu promenu strategije.

Tri pojave koje presudno oblikuju kontekst

Društveno-politički kontekst u Srbiji pred najavljene izbore obeležavaju tri pojave koje su dugo prisutne, ali su u poslednje dve godine u značajnom porastu: duboka polarizacija

¹ Studenti u blokadi organizovali su neke od najvećih javnih skupova u Srbiji: Beograd, 22.12.2024 (100.000 ljudi, [AJS](#)), Beograd 15.03.2025 (275.000-325.000, [AJS](#)); Novi Sad, 1.11.2025 (110.000, [AJS](#)), Beograd 23.05.2026 (180.000 ljudi, [AJS](#))

² Blokade univerziteta i studentski protesti počeli su nakon što je 16 osoba izgubilo život prilikom obrušavanja nadstrešnice nedavno renovirane Železničke stanice u Novom Sadu 1. novembra 2024. godine. Više o hronologiji protesta čitajte u [pregledu Istinomera](#).

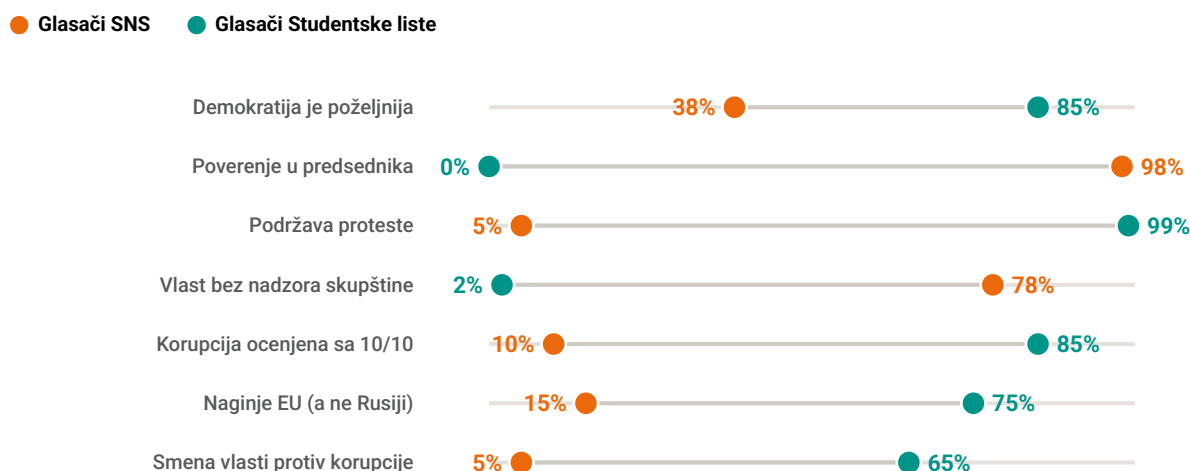
u društvu, pretnja nasiljem i izjednačavanje države i vladajuće partije.

Polarizacija

Jasne podele u društvu po različitim pitanjima najjasnije se vide kroz dve prizme: koga građani politički podržavaju i koje medije prate.

Dve Srbije, po političkoj opciji

Udeo građana koji zastupa svaki stav, prema tome za koju listu glasaju

Izvor: istraživanje Crta / Stanford DAL, jun 2026 · licem u lice · n=2.324 · vrednosti = udeo koji zastupa stav

Grafikon 1

Podaci iz Crtinog junskog istraživanja javnog mnjenja³ ukazuju na to da se polovi u društvu jasno okupljaju oko dva centra gravitacije - medija koje prate i političke opcije koju podržavaju. Glasači SNS prate provladine medije i imaju relativno visoko poverenje u institucije, nizak stepen privrženosti demokratiji i daleko više naginju Rusiji nego Evropskoj uniji.

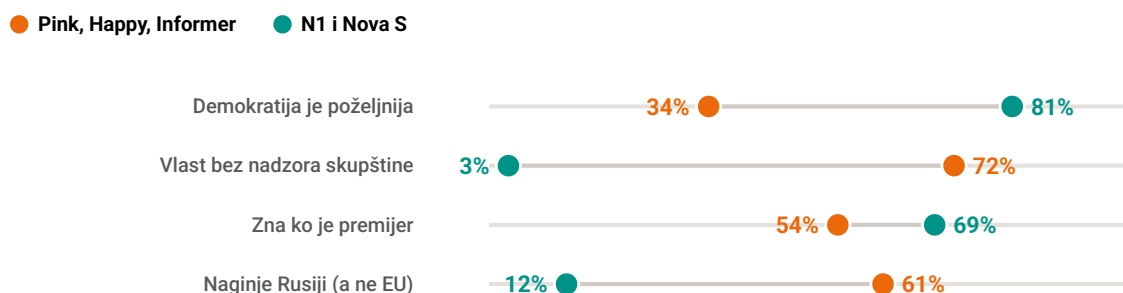
S druge strane, građani koji se opredeljuju kao podržavaoci Studentske liste, u ubedljivoj većini smatraju demokratiju najboljim oblikom vladavine, prepoznaju korupciju kao najveći problem u zemlji, informišu se iz nezavisnih medija (koji su u procesu promene vlasnika)⁴.

³ Crta, Istraživanje javnog mnjenja Crta-Stanford, jun 2026, <https://link.cрта.rs/wo>

⁴ Uz utemeljenu pretpostavku da će nova vlasnička struktura voditi zaokretu u uređivačkoj politici, više u poglavlju Mediji

Dva informaciona sveta, po medijima

Udeo građana koji zastupa svaki stav, prema medijima koje prate

Izvor: istraživanje Crta / Stanford DAL, jun 2026 · licem u lice · n=2.324 · vrednosti = udeo koji zastupa stav

Grafikon 2

Društveni dijalog

Podeljenost u društvo neraskidivo je povezana i s odsustvom političkog i institucionalnog dijaloga. Predsednik Vučić uputio je nekoliko puta poziv akterima na dijalog, uključujući i konsultacije sa političkim partijama u aprilu 2026. godine - o vanrednim izborima i spoljno-političkom pravcu zemlje. Međutim, nijedan od tih poziva nije blagonaklono prihvaćen na drugoj strani političkog spektra: većina opozicionih političkih partija i studentski pokret nisu bili deo tih razgovora. Neke partije i poslaničke grupe više od godinu dana bojkotuju i rad narodne skupštine (DS, DSS).

Nasuprot sporadičnim pozivima na dijalog, predstavnici vlasti i provladini mediji kontinuirano su u kampanji diskreditacije neistomisljenika. Od januara do avgusta 2026. godine, Crtin medijski monitoring zabeležio je preko 600 manipulativnih naslova samo u glavnim vestima centralnih informativnih TV emisija i na naslovnim stranama novina kojim se diskredituju neistomišljenici. Dramatično sužen prostor za dijalog ogleda se i u hroničnom izostanku pluralizma u najuticajnijim medijima i na Javnom medijskom servisu Radio-televiziji Srbije (RTS). Crta je kroz trogodišnji monitoring pluralizma u najgledanijim centralnim vestima u zemlji - "Dnevnik 2" RTS-a - došla do podataka da je odnos prosečnog vremena zastupljenosti političkih predstavnika vlasti i opozicije bio 91 odsto naspram 9 odsto u periodu od 2022. do 2024. godine.

Polarizacija i nemogućnost konsenzusa vidljivi su i u nekim važnim telima čiji se članovi biraju iz različitih grupa, kao što su Visoki savet Tužilaštva (VST)⁵ i Savet Regulatornog

⁵ Savremena politika (28. april 2026.) „Ponovo nije izabran predsednik Visokog saveta tužilaštva“, <https://link.crta.rs/wb>

tela za elektronske medije⁶ (REM), koji nisu u mogućnosti da izaberu predsednika/cu, niti da donose odluke, pa tako i ne ostvaruju zakonom propisani mandat.

Pretnja nasiljem

Od početka protesta 2024. godine značajno je učestalo nasilje u javnom prostoru, na protestima i okupljanjima građana, pa čak i u toku izbornog dana na lokalnim izborima širom Srbije. Blokade fakulteta iz kojih se izrodio studentski pokret bile su reakcija na fizički napad lokalnih funkcionera vladajuće stranke na skup u tišini⁷ kojim je odavana pošta žrtvama nadstrešnice. Nasilje je pratilo i velike proteste, sukobi policije i građana dešavali su se po pravilu nakon što bi organizatori proglasili kraj protesta i zamolili učesnike da se mirno raziđu. Slučajevi policijske brutalnosti⁸ i prekomerne upotrebe sile⁹ koji su dokumentovani video snimcima¹⁰ i svedočanstvima građana¹¹ nisu procesuirani.

Slučaj "zvučni top" - tj. navodno korišćenje zvučnog topa protiv građana koji su u tišini odavali počast žrtvama tokom protesta u Beogradu koji je okupio više od 300.000 ljudi u martu 2025. Organizacije civilnog društva prikupile su više od 4000 svedočanstava građana¹² koji su opisali svoje iskustvo, eksperti iz Earshot su forenzičkom analizom¹³ i na osnovu ispitivanja svedoka/žrtava zaključili da je protiv građana najverovatnije korišćen LRAD. Predstavnici vlasti prvobitno su negirali posedovanje LRAD, nakon toga su tvrdili da nije "raspakovan"¹⁴, nakon što su u javnosti prikazane slike LRAD uređaja montiranih na policijske automobile tog dana - tvrdili su da nije upotrebljen.¹⁵ Više od godinu dana nakog događaja Više javno tužilaštvo počelo je ispitivanja pojedinaca koji su tvrdili da je zvučni top upotrebljen, tvrdeći da su time učinili delo protiv ustavnog uređenja. Podneta je jedna optužnica protiv analitičara Aleksandra Radića¹⁶ koji je prvi u javnosti govorio o zvučnom topu. Evropski sud za ljudska prava je u aprilu 2025. na zahtev 47 građana/ki Srbije izdao privremenu meru¹⁷ kojom se Srbiji nalaže da se do daljeg uzdrži od upotrebe zvučnih uređaja u svrhu kontrole okupljenih građana.

6 Cenolovka, (1. septembar 2026.) "Ni treći put predsednik Saveta REM-a nije izabran: Ko koga vuče za nos i isteruje mak na konac?", <https://link.cрта.rs/wp>

7 Radio Slobodna Evropa (16. jun 2025) „I treći učesnik napada na studente u Beogradu priznao krivicu“, <https://link.cрта.rs/wq>

8 BBC News na srpskom (14. avgust 2025) „Neredi u Srbiji: Policija pretukla momka u Valjevu, demolirane prostorije SNS“, <https://link.cрта.rs/we>

9 Radio Slobodna Evropa (21. avgust 2025) „Studentkinja o pretnji policajca silovanjem na protestima: Pitala sam ga - 'Šta pričate Vi'“, <https://link.cрта.rs/wg>

10 N1 (15. avgust 2025) „Koja je ovo 'mera': Javnost šokirana snimkom uhapšenih mladića koji kleče ispred zida“, <https://link.cрта.rs/wf>

11 „Svedočanstva policijske brutalnosti“, baza svedočanstava građana, <https://link.cрта.rs/wh>

12 „Svedočanstva zvučnog napada“, baza svedočanstava građana o događaju od 15. marta 2025, <https://link.cрта.rs/wr>

Predstavnici vlasti i funkcioneri vladajuće partije kontinuirano za nasilje optužuju "blokade", odnosno opoziciono nastrojene građane. Gotovo svakodnevno se iznosi teza o "nasilnom preuzimanju vlasti", "obojenoj revoluciji" (oko 10.000 pominjanja obojene revolucije na najposećenijim news portalima u 2025. godini, oko 1900 u 2026. godini). Više desetina ljudi¹⁸ optuženo je za krivična dela protiv ustavnog uređenja, uglavnom na osnovu prisluškivanih sastanaka, presretnutih poruka ili obraćanja u medijima. Predstavnici vlasti za podršku, finansiranje ili pokretanje "obojene revolucije"¹⁹ konzistentno optužuju²⁰ "strane sile i obaveštajne službe" implicirajući da se radi o zemljama zapadne Evrope i Hrvatske. Za narativ o "obojenoj revoluciji" srpska vlast dobija javnu podršku od ruske obaveštajne službe²¹, i ruskih zvaničnika²².

¹³ Earshot (6. jun 2025) „Sonic Attack on a Silent Vigil”, <https://link.crtar.rs/wi>

¹⁴ Danas (18. mart 2025) „Ivica Dačić za Danas: Prvobitna izjava da MUP nema zvučni top je bila nespretna”, <https://link.crtar.rs/wj>

¹⁵ Radio Slobodna Evropa (19. mart 2025) „Od Srbija nema 'zvučni top', do Srbija ima 'zvučni top': Hronologija kontradiktornih izjava”, <https://link.crtar.rs/wk>

¹⁶ Crta plus (17. jul 2026) „Vojni analitičar optužen zbog tvrdnji o zvučnom topu, zatražena potraga pošto je napustio Srbiju”, <https://link.crtar.rs/wl>

¹⁷ Crta (30. april 2025) „Evropski sud za ljudska prava naložio Srbiji da se uzdrži od upotrebe zvučnih uređaja za kontrolu okupljenih građana”, <https://link.crtar.rs/w7>

¹⁸ Komitet pravnika za ljudska prava - YUCOM (16. jul 2025) „Optužba za nasilno rušenje ustavnog poretka u službi obračuna s političkim protivnicima?”, <https://link.crtar.rs/w8>

¹⁹ Istinomer (5. novembar 2025) „Nisam proglasio pobjedu nad 'obojenom revolucijom'”, ocena izjave Aleksandra Vučića, <https://link.crtar.rs/ws>

²⁰ Euronews Srbija (7. januar 2026) „Vučić: Nemamo suštinsku opoziciju, sve kontrolišu strani centri moći”, <https://link.crtar.rs/xp>

²¹ Radio Slobodna Evropa (15. septembar 2025) „Ruska obaveštajna služba optužuje EU da stoji iza protesta i targetira medije u Srbiji”, <https://link.crtar.rs/wa>

²² RT Balkan (30. jun 2025) „Kremlj: Mogući tragovi obojene revolucije u Srbiji, imamo poverenja u Beograd”, <https://link.crtar.rs/w9>

Izjednačavanje države i vladajuće partije

Razdvajanje države i partije dugo je jedna od prioriternih ODIHR preporuka.²³ Često se kritike na račun predsednika Vučića ili Srpsku naprednu stranku razumeju kao napad na državu. Vučić često ponavlja da bi se u slučaju promene vlasti, urušila sama država.

Da studentski i građanski protesti ugrožavaju bezbednost i ustavni poredak Srbije, funkcioneri vladajuće partije tvrde od samog početka. Osim osude demonstancija i onih koji ih navodno podržavaju spolja, česte su kritike i da delove institucija koji nisu u istom intenzitetu postupali - pre svega u policiji, tužilaštvu i pravosuđu.

Smena gotovo celog vrha srpske policije krajem 2025. i početkom 2026. godine, usledila je nakon što je predsednik Vučić u televizijskom obraćanju objasnio da su samo dve policijske jedinice bile spremne da "očuvaju javni red i mir" na protestu 15. marta u Beogradu. Pripadnici te dve jedinice, inače u javnosti često optuživanih za prekomernu upotrebu sile - zauzeli su ključna mesta²⁴ u Upravi kriminalističke policije i drugim policijskim jedinicama.

Nakon što je Tužilaštvo za organizovani kriminal pokrenulo postupak u vezi zgrade Generalštaba u centru Beograda, u kome je jedan od okrivljenih ministar Nikola Selaković, SNS je predložio izmene pravosudnih zakona kojima se ozbiljno ograničavaju nezavisnost sudstva i samostalnost tužilaštva. Predlagač zakona, poslanik SNS Uglješa Mrdić (zbog toga naziv "Mrđićevi zakoni"), obrazložio je razloge za donošenje ovog zakona na K1 televiziji sledećim rečima²⁵: *"Zato što su krenuli s hapšenjem ministara iz SNS-a. Zato što su hteli na kraju da uhapsu predsednika Vučića, da budemo otvoreni. Zato što bi krenuli da hapse ljude. Hteli su da sprovedu obojnu revoluciju do kraja, da sruše državu"*

Nakon protesta strukovnih udruženja, javnosti ali pre svega zbog izuzetno oštre reakcije Evropske komisije i evropskih zvaničnika, u junu 2026. godine usvojene su nove izmene pravosudnih zakona kojima su praktično povučeni "Mrđićevi zakoni".

23 Prioritetna preporuka broj 1, lokalni izbori 2024: "U skladu sa obavezama koje propisuje OEBS, treba preduzeti mere kojima bi se obezbedila odvojenost države i stranke, kao i nepristrasnost javne uprave tokom kampanje." **Prioritetna preporuka broj 5**, parlamentarni izbori 2023: "Zakonom bi trebalo da se obezbedi jasno razdvajanje između javnih funkcija i aktivnosti u kampanji nosilaca tih funkcija. Vlasti bi trebalo da preduzmu mere kojima se sprečava zloupotreba položaja i državnih resursa, a sve prekršaje da rešavaju proaktivno kroz proporcionalne i destimulativne sankcije." **Prioritetna preporuka broj 4**, predsednički izbori 2022: "Vlasti treba da preduzmu mere za sprečavanje zloupotrebe službenog položaja i javnih resursa. Zakon bi trebalo da obezbedi jasno razdvajanje između zvaničnih funkcija i predizbornih aktivnosti nosilaca funkcije. Nadležni državni organi treba da proaktivno sankcionišu kršenja i da ih rešavaju kroz proporcionalne i destimulativne sankcije." **Prioritetna preporuka broj 3**, parlamentarni izbori 2020: "Vlasti treba da preduzmu mere za sprečavanje zloupotrebe službenog položaja i javnih resursa. Nadgledanje poštovanja zakona trebalo bi da bude efikasno, dok bi kršenja trebalo sankcionisati kaznama prema principu proporcionalnosti s efektom odvraćanja od ponavljanja sankcionisane radnje."

24 Crta plus (12. februar 2026) „Smene i imenovanja u vrhu MUP-a”, <https://link.crta.rs/wt>

25 Nova.rs (3. februar 2026) „'Hteli su da uhapsu ministre i Vučića': Mrđić potvrdio da je novim setom zakona sprečeno hapšenje funkcionera SNS”, <https://link.crta.rs/wu>

Spoljna politika i evropske integracije

Proces proširenja Evropske unije dobio je potpuno novu energiju i dinamiku u 2026. godini - i to nije zaobišlo ni Srbiju. Vlasti u Srbiji učinile su napore u ovoj godini da se ispune određeni koraci i dostignu uslovi za odblokiranje pristupnih pregovora Srbije i odmrzavanje sredstava iz Plana rasta. Formiran je novi operativni tim za pristupanje EU, na čelu sa šefom misije Srbije pri EU Danijelom Apostolovićem, koji je kasnije imenovan i za glavnog pregovarača. Usvojeni su zakoni koji su prema rokovima iz Reformske agende trebali biti usvojeni još 2024. godine, odmrznut je proces izbora Saveta REM, formirana je Komisija za reviziju biračkog spiska, zbog čega su vlasti u Srbiji očekivali otvaranje Klastera 3 početkom leta. Snažnu podršku za odmrzavanje procesa integracija pružila je Evropska komisija, ali i neke uticajne zemlje članice, međutim konsenzus među članicama nije ostvaren, pre svega zbog bliskog odnosa Srbije sa Rusijom, kao i zabrinutosti zbog stanja vladavine prava. Organizacije civilnog društva ocenile su da preduzete reforme nisu dovoljne za ocenu da je Srbija napravila merljiv pomak u ostvarivanju demokratskih standarda, ukazujući na to da izmenjeni izborni zakoni ne garantuju poboljšanje izbornih uslova, da Komisija za reviziju BS nema pristup podacima koji bi joj omogućili da sprovedu svoj mandat, kao i da Savet REM nije izabran u punom sastavu i da nisu stvoreni uslovi da ispunjava svoje zakonske funkcije.

Srbija je deklarativno ostala posvećena procesu EU integracija i nakon jula meseca - zakonodavne i diplomatske aktivnosti traju i tokom leta, a u posetu Beogradu došao je predsednik Ukrajine Volodimir Zelenski. Neusklađivanje spoljne politike Srbije sa Evropskom unijom jedan je od ključnih neispunjenih koraka i kritika pojedinih zemalja članica, i vlasti u Srbiji ovom posetom poslale su poruku da neuvođenje sankcija i nastavak saradnje sa Rusijom ne isključuju bilateralnu saradnju sa Ukrajinom. Poseta nije bila povod za osudu ruske agresije na Ukrajinu, glavne poruke za domaću javnost bile su evropski put dve zemlje, ekonomska saradnja i potvrda da Ukrajina ne priznaje nezavisnost Kosova.

Predsednik Vučić i albanski premijer Rama, uputili su zajedničko pismo evropskoj javnosti u februaru u kome su predložili radikalnu promenu u procesu evrointegracija - umesto težnje ka punopravnom članstvu, oni u predlogu traže pristup jedinstvenom tržištu i Šengenu, bez prava veta u organima odlučivanja. Neki elementi ovog predloga sadržani su i u drugim predlozima za reformu procesa pridruženja koje su članice EU i drugi akteri predlagali tokom godine.²⁶

POZICIONIRANJE POLITIČKIH AKTERA UOČI IZBORA

²⁶ EUCRTA, Proširenje EU treba ubrzati, ali ne po cenu demokratije i vladavine prava, (26.08.2026) <https://link.crtars/wz>

Predsednik Vučić više puta je najavio da će podneti ostavku²⁷ na predsedničku funkciju kako bi u kampanju ušao kao kandidat za premijera. Srpska napredna stranka je nakon stranačkog skupa u junu 2026. najavila da će na izborima učestvovati pod sloganom "Ujedinjena Srbija", ali nije precizirano ko će sve činiti koaliciju. Neki od koalicionih partnera SNS najavili su samostalan izlazak na izbore - poput Socijalističke partije Srbije (SPS) i Socijaldemokratske partije Srbije (SDPS)²⁸, i Pokreta Snaga Srbije Bogoljuba Karića - međutim samostalan izlazak na izbore nisu obrazložili neslaganjem sa politikom SNS, niti su isključili koaliciju sa SNS nakon izbora. Pokret socijalista Aleksandra Vulina implicirao je da neće na izbore izaći u koaliciji sa SNS, rekavši da ne želi da opterećuje ni jednog partnera svojim odnosom prema EU, i da ne želi da ga EU skida sa liste²⁹. Predsednik Vučić, ministri i javni funkcioneri iz redova SNS su u julu a posebno avgustu zabeležili veliki broj terenskih aktivnosti, obilaska gradova i sela u Srbiji.

Partije koje su činile opozicionu koaliciju Srbija protiv nasilja na prethodnim izborima različito će nastupiti na narednim izborima: neke partije poput Demokratske stranke i Zeleno-levog fronta odlučile su da na izborima podrže Studentsku listu³⁰, Stranka slobode i pravde, Srbija Centar, Pokret slobodnih građana i pokret Solidarnost udružili su se u Platformu za evropsku Srbiju, međutim nisu decidno potvrdili da će učestvovati na izborima u toj formi. Narodni pokret Srbije, Novo lice Srbije i Ekološki ustanak formirali su savez³¹ "Narodna Srbija". Novi DSS i Monarhisti su najavili izlazak na izbore u tradicionalnoj koaliciji, dok se druge političke partije i lokalni pokreti još uvek pozicioniraju.

Studentski pokret je najavio svoje učešće na izborima još 2025. godine. Proces izbora kandidata za narodne poslanike zatvoren je za javnost, predloženi samo osnovni uslovi koje moraju ispunjavati kandidati za narodne poslanike na Studentskoj listi - da nisu studenti, i da nisu članovi vladajućih stranaka, niti funkcioneri opozicionih, da nisu vršili funkcije u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti, i da prihvataju programske ciljeve koje je utvrdio studentski pokret. Najavljeno je da će lista kandidata biti objavljena tek po raspisivanju izbora.

²⁷ 021.rs (10. jul 2026) „Vučić: Podneću ostavku nakon raspisivanja izbora, želim da u kampanji učestvujem kao običan građanin”, <https://link.crtar.rs/vv>

²⁸ SPS (1. septembar 2026) "SPS i SDP Srbije potpisali Memorandum o saradnji, <https://link.crtar.rs/vv>"

²⁹ Danas (20. jul 2026) „Vulin: Pokret socijalista izlazi na izbore na listi gde EU neće moći ni da nas postavi, ni skloni”, <https://link.crtar.rs/vx>

³⁰ Demokratska stranka je uoči anticipiranog raspuštanja Skupštine, 27. avgusta **preimenovala svoju poslaničku grupu** u parlamentu u "Poslanici uz studente: za kontrolu izbora". Ovoj poslaničkoj grupi pridružilo se još nekoliko nezavisnih poslanika, a DS je pozvala i ostale opozicione poslanike da se pridruže. Razlog leži u tome što se kompozicija stalnog sastava biračkih odbora na parlamentarnim izborima određuje prema snazi poslaničkih grupa u parlamentu. DS je najavio da će ustupiti mesta u biračkim odborima Studentskoj listi.

³¹ Narodni pokret Srbije (28. avgust 2026) „NPS, NLS i Ekološki ustanak formirali savez 'Narodna Srbija'", <https://link.crtar.rs/vy>

PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR

Reforme izbornog zakonodavstva od 2022. do 2026. godine

Raspisivanje vanrednih izbora stavlja na ispit kapacitete institucija da u nepredvidljivim i kratkim rokovima primenjuju zakon, posebno ako se istovremeno suočavaju s izmenama zakonskog okvira i uvođenjem novih obaveza. Druga u poslednje četiri godine izmena izbornih zakona i zakona o finansiranju kampanje i sprečavanju korupcije odvija se u 2026. U oba slučaja izmene su nastupile pred (najavljeno) raspisivanje izbora. Izmene pravnog okvira trebalo bi usvajati **blagovremeno** kako bi svi učesnici, birači i nadležne institucije imali dovoljno vremena za upoznavanje s novim pravilima i pripremu za njihovu primenu. Učestale izmene, naročito one usvojene neposredno uoči izbora, ne mogu se posmatrati isključivo kroz sadržaj pojedinačnih rešenja, već i kroz njihov uticaj na stabilnost i predvidljivost izbornog okvira. Na značaj blagovremenog i inkluzivnog procesa izborne reforme kontinuirano ukazuje i ODIHR³².

³² ODIHR preporuke br. 2 (2024), 1 (2023), 1 (2022), 1 i 2 (2020).

Izmene izbornog zakonodavstva, 2022-2026.

Značajne izmene neposredno pred izbore nisu novina: od 2022. godine zakonski okvir od značaja za izbore menjan je gotovo kontinuirano.

- 2022.** FEBRUAR - MANJE OD DVA MESECA PRED IZBORE 3. APRILA
- Paket od pet zakona**
- Zakon o izboru narodnih poslanika · Zakon o izboru predsednika Republike · Zakon o lokalnim izborima · Zakon o finansiranju političkih aktivnosti · Zakon o sprečavanju korupcije
- Uveden srednji nivo izborne administracije za parlamentarne i predsedničke izbore.
 - Osporavanje nepravilnosti na biračkom mestu vezano za neposredno ugrožavanje prava konkretnog birača.
 - Na lokalnim izborima o prigovorima na odluke lokalnih izbornih komisija odlučuju Viši sudovi.
- 2023.** **Zakon o elektronskim medijima**
- Obavezno označavanje predizbornog programa, zabrana prikrivenog političkog sadržaja i jači nadzor REM-a: strože sankcije, kraći rokovi za postupanje po prijavama i metodologija nadzora prilagođena kampanji.
- 2024.** **Zakon o lokalnim izborima**
- Rok za raspisivanje lokalnih izbora produžen sa 120-45 na 150-45 dana pre isteka mandata skupštine, a rok za njihovo održavanje skraćen sa 45-60 na 30-60 dana od raspisivanja.
- 2025.** **Zakon o Jedinstvenom biračkom spisku**
- Osnovana Komisija za reviziju, verifikaciju i kontrolu tačnosti i ažuriranja biračkog spiska. Istovremeno, birač nakon promene prebivališta stiče izbornu pravo u novoj lokalnoj samoupravi tek posle šest meseci.
- 2026.** **AKTUELNE IZMENE**
- Paket izbornih i antikorupcijskih zakona ponovo na dnevnom redu uz Zakon o Ustavnom sudu**
- Menja se isti paket zakona kao 2022. godine, uz dodatak Zakona o Ustavnom sudu. Izmene se usvajaju uoči potencijalno vanrednih izbora.

Izmene izbornog zakonodavstva u 2026. godini

Iako su izmene zakona 2026. godine predstavljene kao odgovor na preporuke ODIHR-a i Saveta Evrope, njihov obuhvat ostaje ograničen pošto se najvećim delom odnose na pojedinačna pitanja izbornog okvira, dok strukturni problemi nisu u potpunosti adresirani. Efekti novih rešenja u velikoj meri zavisiće od njihove primene, kao i od kapaciteta i postupanja nadležnih institucija.

Reforma je obuhvatila pet izbornih i antikorupcijskih zakona: Zakon o izboru narodnih poslanika, Zakon o lokalnim izborima, Zakon o izboru predsednika Republike, Zakon o finansiranju političkih aktivnosti i Zakon o sprečavanju korupcije. Reformskom agendom Republike Srbije kao krajnji rok za izmene predviđen je kraj 2025. godine, ali je formalno proces izmena pokrenut tek početkom februara 2026. godine. Izmene četiri izborna za-

kona usvojene su u maju, Zakona o finansiranju političkih aktivnosti u julu 2026. godine, dok su izmene Zakona o sprečavanju korupcije usvojene poslednjeg dana avgusta 2026. godine. Rešenja su u više navrata usklađivana s mišljenjima koja je dostavljao ODIHR. Evidentno je da ODIHR pomenutim komentarima, kao i ranijim preporukama,³³ dosledno ukazuje na potrebu da reforma izbornog zakonodavstva bude sprovedena blagovremeno, u transparentnom i inkluzivnom procesu koji omogućava uključivanje svih relevantnih aktera.

Imajući u vidu da se u martu 2026. ušlo u izbornu godinu u pogledu predsedničkih izbora koji u redovnom terminu moraju biti održani na proleće 2027, izmena šest važnih zakona ne zadovoljava kriterijum blagovremenosti - posebno ako izbori budu raspisani vanredno na ovom ili na drugom nivou, kako predstavnici vlasti najavljuju.

Proces izmena nije bio dovoljno javan i transparentan. Izostala je suštinska javna rasprava u kojoj bi učestvovali svi društveni akteri. Predlozi nisu značajnije menjani, niti dalje obrazloženi posle mnogobrojnih primedaba i sugestija iznetih tokom održanih javnih rasprava i kroz amandmane podnete u skupštinskoj proceduri³⁴.

Posmatračka misija Crte ocenjuje da se, zaključno s novousvojenim zakonskim rešenjima, stvorio osnov da osam od 54 ODIHR preporuke iz izbora 2023. i 2024. godine bude ispunjeno. Delimično je ispunjeno 20 preporuka. Od ukupnog broja ispunjenih preporuka samo jedna je prioritetna.³⁵ Ova ocena zasnovana je na nalazima i posmatranju Crte, dok će zvanična ocena ODIHR-a uslediti nakon novih izbora i objavljivanja finalnog izveštaja.³⁶

Ograničena unapređenja koja ne otklanjaju rizike od izbornih zloupotreba: izmene izbornih zakona i Zakona o Ustavnom sudu

Izmenama ovih zakona predlagač se pozivao na pet ODIHR preporuka iz 2023. godine³⁷ koje se odnose na kandidovanje, profesionalizaciju izborne administracije, status manjinskih lista i pravnu zaštitu u izbornom procesu. Iako pojedina rešenja unapređuju izborni okvir, njihov efekat je ograničen jer pojedine izmene mogu otvoriti prostor za zloupotrebe.

³³ ODIHR preporuke br. 2 (2024), 1 (2023), 1 (2022), 1 i 2 (2020).

³⁴ Prema dostupnim podacima u procesu donošenja izmena i dopuna prva četiri zakona predloženo je više od 130 amandmana od čega je na Odboru usvojeno osam, pretežno tehničke prirode, dok na glasanju nije usvojen nijedan. Povodom ZFPA predloženo je više od 40 amandmana, a prilikom glasanja je usvojen svega jedan opet tehničke prirode.

³⁵ Crta plus: <https://link.cрта.rs/xq>

³⁶ Prema poslednjoj oceni ODIHR-a u potpunosti su ispunjene svega četiri prioritetne preporuke od 2012. godine, dostupno na: <https://link.cрта.rs/xr>

³⁷ ODIHR preporuke iz 2023. godine na koje se poziva predlagač zakona su: br. 11, 2, 20, 12 i 24.

Jedna od ključnih izmena odnosi se na ukidanje ograničenja po kojem birač može da podrži samo jednu izbornu listu.³⁸ Iako ta izmena formalno doprinosi unapređenju pluralizma i slobode udruživanja, u kontekstu izbornog procesa u Srbiji - opterećenog istorijom učešća na izborima kandidata sumnjive autentičnosti, koji su često i falsifikovali kandidature - usvojeno rešenje može da produbi i olakša takve pojave.³⁹ Posmatračka misija Crte ukazuje da, usled izostanka procesuiranja zloupotreba izjava o podršci birača iz prethodnih izbora i reforme izborne administracije, postoji rizik od legalnog "podsticanja" kandidovanja izbornih lista u čiju autentičnost se sumnja.⁴⁰

Druga ključna izmena odnosi se na izborne liste nacionalnih manjina, a tiče se preciziranja kriterijuma za sticanje statusa manjinske liste.⁴¹ Mogućnost da grupe građana podnose manjinske liste proširuje pristup primamljivom prostoru za zloupotrebe - liste nacionalnih manjina imaju povoljnije uslove kandidovanja i raspodele mandata, što može podstaći zlonamerne aktere da učestvuju u izborima iako ne predstavljaju autentično interese nacionalnih manjina.

Takođe, izmenama se uvodi obavezna obuka članova lokalnih izbornih komisija i biračkih odbora, kao i obaveza predlagača da imenuju lica koja su obuku završila, što je pozitivna promena. Međutim, obaveza da na biračkim mestima budu samo članovi biračkih odbora koji su završili obuku važiće tek od 2028. godine.⁴²

Pozitivna je i izmena kojom se ukidaju osnovi za automatsko odbijanje izbornih lista i omogućava podnosiocima da u roku od 48 sati otklone formalne nedostatke.⁴³ Time se omogućava ravnopravnije učešće izbornih aktera, posebno manjih političkih subjekata i grupa građana koje često nemaju kapacitete za pravnu podršku prilikom kandidovanja.

Konačno, izmenama Zakona o Ustavnom sudu uvodi se hitnost postupanja u izbornim sporovima kroz propisivanje rokova za dostavljanje dokumentacije i odlučivanje suda, kao i produženje roka za ponavljanje izbora.⁴⁴ Ipak, Crta ukazuje da će stvarni efekti te izmene zavisiti od efikasnosti, nezavisnosti i blagovremenosti postupanja Ustavnog suda u izbornim sporovima.

³⁸ Navedeno rešenje se odnosi na ODIHR preporuku br. 11 (2023).

³⁹ Crta smatra da predloženo rešenje ne ispunjava u potpunosti preporuku ODIHR-a, što potvrđuje i praksa: na izborima u Beogradu 2023. godine postojala je sumnja na falsifikovanje potpisa kod sedam lista, dok je na lokalnim izborima 2026. godine identifikovano 19 lista sa indikatorima upitne autentičnosti. Crta, Izveštaj o dugoročnom posmatranju lokalnih izbora 2026. godine, <https://link.crt.rs/xs>

⁴⁰ Crta, Izbori 2023. godine, Završni izveštaj, <https://link.crt.rs/xt>

⁴¹ Predlagač rešenja se poziva na ODIHR preporuku br. 20 (2023).

⁴² Navedeno rešenje se odnosi na ODIHR preporuku br. 2 (2023).

⁴³ Navedeno rešenje se odnosi na ODIHR preporuku br.12 (2023).

⁴⁴ Navedeno rešenje se odnosi na ODIHR preporuku br. 24 (2023).

Stroži mehanizmi kontrole, ali i nejednaki efekti novih pravila: Zakon o finansiranju političkih aktivnosti:

Usvojene izmene i dopune Zakona o finansiranju političkih aktivnosti formalno adresiraju značajan broj preporuka ODIHR-a,⁴⁵ ali same po sebi ne garantuju unapređenje integriteta i ravnopravnosti finansiranja političkih aktivnosti. Iako se uvode nova pravila koja mogu unaprediti transparentnost finansiranja, kontrolu izbornih troškova i nadzornu ulogu Agencije za sprečavanje korupcije, pojedina rešenja mogu produbiti nejednakost među učesnicima izbora, dok će njihov stvarni efekat u najvećoj meri zavisiti od dosledne i efikasne primene.

Najznačajnije novine odnose se na ograničavanje troškova kampanje, smanjenje limita priloga i regulisanje povezanih pravnih lica, definisanje kampanje trećih lica, jasnija pravila za zaduživanje političkih subjekata i korišćenje usluga i dobara iz javnih izvora, kao i hitne rokove za postupanje Agencije tokom izborne kampanje. Ipak, nekoliko rešenja stavlja nove i vanparlamentarne izborne aktere u nepovoljniji položaj u odnosu na parlamentarne stranke koje dobijaju budžetsko finansiranje ili imaju druge stabilne izvore finansiranja iako se izorno jemstvo ukida. Stvarni efekti izmena zavisiće od njihove primene u praksi, posebno od kapaciteta i spremnosti Agencije da obezbedi efikasan i pravovremen nadzor.

Može da poveća nejednakost	Može da smanji nejednakost
Ograničenje limita priloga za fizička lica	Ograničenje troškova izborne kampanje
Limit zaduživanja vezan za javna sredstva	Korišćenju usluga i dobara iz javnih izvora
Neograničen prenos sredstava sa računa za redovan rad u finansiranje izbornih aktivnosti	Definisanje i ograničenje kampanje trećih lica
Ukidanje izbornog jemstva u specifičnom kontekstu izbora u Srbiji (liste upitne autentičnosti)	Ukidanje automatskog odbijanja izbornih lista i omogućavanje otklanjanja nedostataka u roku od 48h
Omogućavanje biraču da podrži više izbornih lista, u specifičnom kontekstu izbora u Srbiji (liste upitne autentičnosti)	Detaljnije uređenje "funkcionerske kampanje"

Novim rešenjima se ograničava zaduživanje političkih subjekata na 25% godišnjih sredstava iz budžeta, propisuje se rok za otplatu kredita za redovan rad i zabranjuje njihovo

⁴⁵ Izmenama se tretira devet preporuka ODIHR-a od 2020. do 2023. godine.

korišćenje za kampanju. Izborni akter će kredit koji je uzet za kampanju vraćati do podnošenja konačnog izveštaja. Crta ukazuje da je nivo zaduživanja i dalje visok i da je potrebno precizno urediti namenu kredita/zajma radi jasnog razdvajanja redovnog rada i kampanje.

Unapređena su pravila o korišćenju dobara i usluga iz javnih izvora⁴⁶ na način da se propisuje pružanje dobara i usluga pod jednakim uslovima, objavljivanje odluka o korišćenju i donošenje internih pravila javnih institucija koji pruža dobra i usluge. Primena internih pravila i reagovanje nadležnih organa na dosadašnje sporne situacije iz prakse biće ključno za ocenu efikasnosti novih rešenja.

Zatim, u oblasti finansiranja političkih subjekata, izmene uvode niže limite za priloge, definišu povezana privredna društva i ograničavaju zaobilaženje propisanog limita.⁴⁷ Crta ocenjuje da ta rešenja doprinose sprečavanju koncentracije finansijske podrške, ali i mogućoj nejednakoј izbornoј utakmici. Nejednak uticaj novih rešenja na političke aktiere se pre svega odnosi na odredbe o kreditima i zajmovima, izbornu jemstvo, sopstvena sredstva i limitu za priloge od strane fizičkih lica.⁴⁸

Novina je i uvođenje gornje granice ukupnih troškova izborne kampanje jednog izbornog aktera, koje do sada nije bilo: 6.000.000 evra na izborima za predsednika Republike i narodne poslanike, 1.500.000 evra na pokrajinskim, 1.000.000 evra na gradskim i 400.000 evra na opštinskim izborima, za sredstva iz javnih i privatnih izvora zajedno.⁴⁹ Sporna je, međutim, visina praga. On je postavljen na nivou koji otprilike odgovara dosadašnjoj potrošnji vladajuće stranke (Grafikon 3)⁵⁰, a višestruko je iznad onoga što su trošili svi ostali učesnici zajedno, pa ne smanjuje postojeću nesrazmeru u kampanji. Umesto da ograniči potrošnju, ovako određen limit je potvrđuje kao dozvoljeni maksimum.

Posebnu novinu predstavlja sveobuhvatno uređivanje aktivnosti trećih lica u izbornoј kampanji.⁵¹ Zakon prvi put definiše treća lica, uvodi obavezu prijavljivanja Agenciji, ograničava njihove troškove kampanje i propisuje označavanje izbornog materijala. Iako ova rešenja unapređuju kontrolu prikrivene podrške političkim subjektima, ostaje izazov uviđanja razlike između kampanja trećih lica od legitimnog iznošenja stavova od javnog interesa, kao i teškoća da se izbegne preširoko tumačenje koje bi obuhvatilo aktivnosti organizacija civilnog društva koje ne predstavljaju političku promociju.

⁴⁶ Navedeno rešenje se odnosi na ODIHR preporuku br. 13 (2023).

⁴⁷ Navedeno rešenje se odnosi na ODIHR preporuku br. 18 (2020).

⁴⁸ Detaljnije u delu: "Uticaj usvojenih rešenja na ravnopravnost učesnika izbora"

⁴⁹ Navedeno rešenje se odnosi na ODIHR preporuku br. 16 (2022)

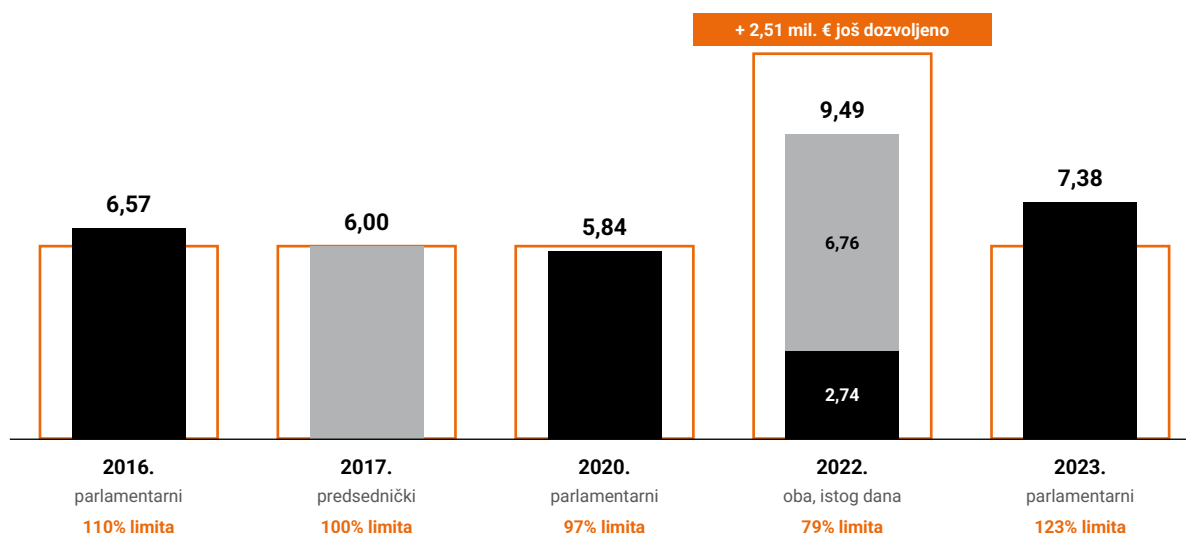
⁵⁰ Finalni izveštaj SNS-a o finansiranju izborne kampanje za parlamentarne izbore 2023. dostupno na: <https://link.cрта.rs/xu>

⁵¹ Navedeno rešenje se odnosi na ODIHR preporuku br. 6 (2022) i 16 (2023).

Zakonski limit ukupnih troškova izborne kampanje odgovara proseku sredstava koje je Srpska napredna stranka potrošila u izborima od 2016. godine, dok u slučaju održavanja istovremene kampanje za predsedničke i parlamentarne izbore maksimum podiže na 12 miliona evra

Miliona €

■ Parlamentarni ■ Predsednički □ Zakonski limit (uveden 2026.)

Grafikon 3: Zakonski limit ukupnih troškova izborne kampanje odgovara proseku sredstava koje je Srpska napredna stranka potrošila u izborima od 2016. godine, dok u slučaju održavanja istovremene kampanje za predsedničke i parlamentarne izbore maksimum podiže na 12 miliona evra.

U oblasti transparentnosti finansiranja i nadzora, unapređena su pravila izveštavanja kroz ranije podnošenje preliminarne izveštaja, kraće rokove za objavljivanje i uvođenje mašinski čitljivog formata.⁵² Takođe, proširenje kontrole kroz dostavljanje podataka Policijskoj upravi o svim davaocima sredstava, robe i usluga otvara pitanje opravdanosti takvog automatskog obuhvata zbog mogućeg odvrćajućeg efekta na legitimnu političku podršku građana.

Zakon o izmena i dopuna Zakona o sprečavanju korupcije: jačanje pravila o funkcionerskoj kampanji

Sprečavanje zloupotrebe javnih funkcija i resursa tokom izborne kampanje i unapređenje transparentnosti rada Agencije za sprečavanje korupcije tema je kojom se bavi Zakon o izmenama i dopunama Zakona o sprečavanju korupcije, uz osvrt na tri ODIHR preporuke

⁵² Navedeno rešenje se odnosi na ODIHR preporuku br. 18 (2020).

iz 2022. i 2023. godine.⁵³ Crta ocenjuje da Zakon u određenoj meri odgovara preporukama ODIHR-a i GRECO-a, ali da će njegov efekat moći da se meri tek prilikom primene.

Najznačajnije izmene odnose se na pokušaj sprečavanja tzv. funkcionerske kampanje.⁵⁴ Zakon uvodi nova pravila za postupanje javnih funkcionera, odnosno ograničenja korišćenja javnih skupova i susreta za promociju političkih subjekata, učešća u promotivnim aktivnostima organa javne vlasti, uz izuzetke, kao i davanja saopštenja u vezi s vršenjem javne funkcije. Uređuju se i korišćenje društvenih mreža funkcionera i uloga medija u najavljivanju njihovih aktivnosti. Crta primećuje da se pojam „promotivne aktivnosti” široko definiše, što ostavlja prostor za protivrečna tumačenja.

Poseban problem predstavljaju izuzeci od zabrane javnim funkcionerima da organizuju ili učestvuju u promotivnim aktivnostima organa javne vlasti. Nakon isteka roka za kandidovanje javni funkcioner ne može u tom svojstvu da organizuje promotivne aktivnosti organa javne vlasti, ali su izuzeci od te zabrane široko postavljeni: kada je promotivna aktivnost planirana pre raspisivanja izbora, u pogledu vremena i načina sprovođenja; kada je reč o javnim manifestacijama koje se po ustaljenoj praksi sprovode u određeno vreme i uz učešće nosioca određene javne funkcije; i kada je učešće funkcionera neophodno zbog održavanja međunarodnih odnosa. Tako postavljeni izuzeci ostavljaju prostor da se najveći deo promotivnih aktivnosti opravda pozivanjem na ranije planiranje ili ustaljenu praksu, čime se dovodi u pitanje stvarni efekat zabrane.

Zakonom je posebno uređena obaveza Agencije za sprečavanje korupcije da sistematski prati aktivnosti javnih funkcionera.⁵⁵ Agencija je u obavezi da prati određene funkcionere, poput predsednika Republike i članova Vlade, kao i da izradi plan praćenja drugih javnih funkcionera po uzorku, koji se formira slučajnim odabirom i procenom rizika, uz propisan minimalni broj funkcionera zavisno od nivoa izbora. Praćenje obuhvata nastupe u medijima, na javnim skupovima i na zvaničnim nalogima organa javne vlasti, ali i lične kanale komunikacije na kojima funkcioner objavljuje informacije o aktivnostima koje preduzima u tom svojstvu. Agencija objavljuje nalaze jednom nedeljno, a u slučaju sumnje u kršenje zakona dužna je da bez odlaganja pokrene postupak po službenoj dužnosti.

Unapređenje postupanja i transparentnosti agencije predstavlja takođe važnu oblast izmena.⁵⁶ Predlog uvodi obavezu donošenja formalnih rešenja, pravo žalbe i mogućnost pokretanja upravnog spora, kao i posebna pravila transparentnosti za predmete funkcionerske kampanje, uključujući objavljivanje odluka i žalbi.

⁵³ Nova zakonska rešenja pozivaju se na ODIHR preporuke br. 5, 17 (2023), 4 (2022). Detaljnije na internet stranici Crta plus: <https://link.crtars.rs/xv>

⁵⁴ Navedeno rešenje se odnosi na ODIHR preporuku br. 5 (2023) i 4 (2022).

⁵⁵ Navedena rešenja se oslanjaju na ODIHR preporuke br. 5, 17 (2023), 4 (2022)

⁵⁶ Navedeno rešenje se odnosi na ODIHR preporuku br. 17 (2023).

Proširen je pojam javnog funkcionera tako da obuhvata državne službenike na položaju, pojedine savetnike nosilaca izvršne vlasti, rukovodioce javnih preduzeća i predstavnike države u pravnim licima s većinskim javnim kapitalom. Proširenje pojma predstavlja pozitivnu novinu, ali ga je neophodno preciznije definisati kako bi se obuhvatila prvenstveno lica koja faktički vrše javnu vlast i donose odluke od javnog značaja.

Institucionalna nezavisnost Agencije za sprečavanje korupcije dovedena je u pitanje jer je omogućeno da njen direktor ostane na funkciji i nakon isteka mandata najduže jednu godinu. Ukoliko se do isteka jedne godine ne izabere novi direktor, imenuje se njegov pomoćnik za vršioca dužnosti, bez vremena ograničenja njegovog mandata.

Uticaj usvojenih rešenja na ravnopravnost učesnika izbora

Nova zakonska rešenja ne stavljaju automatski buduće učesnike izbora u povoljniji ili nepovoljniji položaj, ali pojedine odredbe mogu imati različite efekte u zavisnosti od položaja učesnika, dok će kod drugih odredbi ishod zavisiti od tumačenja, primene i postupanja nadležnih institucija. Različit uticaj koji proizlazi iz usvojenih rešenja, pre svega Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, ogleda se naročito u sledećim odredbama:

- Krediti i zajmovi

Vezivanje dozvoljenog iznosa zaduživanja za sredstva iz javnih izvora produbljuje nejednakost tako što subjekti s većim javnim finansiranjem imaju i veće mogućnosti korišćenja tog mehanizma. Dodatno, kredit za kampanju uzima odgovorno lice političkog subjekta kao fizičko lice, i to samo ako mu poslovna banka odobri kredit, što ga u praksi čini ograničeno dostupnim. Teško je proveriti zabranu da se krediti koriste za redovan rad aktera pošto se oni ne uzimaju namenski za konkretnu aktivnost u kampanji.

- Sopstvena sredstva

Ne postoji ograničenje iznosa sredstava za redovan rad koji politički subjekt može preneti na račun za finansiranje kampanje. Stranke koje godinama akumuliraju javna sredstva za redovan rad ulaze u kampanju s prednošću nad novoosnovanim grupama građana i vanparlamentarnim strankama koje ta sredstva ne primaju.

- Limit za priloge fizičkih lica

Smanjenje limita za priloge fizičkih lica na 2,5 prosečne mesečne zarade (273.655 dinara) najviše pogađa vanparlamentarne i nove aktere, koji se, budući da ne dobijaju sredstva iz

javnih izvora za redovan rad, niti imaju sopstvena sredstva, pretežno oslanjaju na priloge građana u izbornoj kampanji.⁵⁷

- Izorno jemstvo

Ukidanjem obaveze da položi jemstvo vanparlamentarnim akterima i grupama građana je olakšan pristup javnim sredstvima. Istovremeno, imajući u vidu da je zakonskim izmenama olakšano prikupljanje neophodnog broja potpisa prilikom kandidovanja za sve političke aktere (i jedno lice može da potpiše više izbornih lista), izborne liste upitne autentičnosti mogu lakše da učestvuju na izborima i samim tim mogu na lakši način steći pravo na korišćenje javnih sredstava. Takve liste bez jasnih uslova i mehanizama zaštite mogu ostvariti pravo na prvi deo javnih sredstava (40%), čime se srazmerno umanjuju iznos koji će pripasti subjektima koji se legitimno takmiče na izborima.

Ocena kapaciteta institucija za primenu relevantnih zakona

Primena novih zakonskih rešenja u značajnoj meri zavisiće od institucionalnih kapaciteta. U nastavku se razmatra spremnost institucija koje su novim rešenjima dobile dodatna ovlašćenja i obaveze, kao i drugih organa relevantnih za izborni proces, uključujući i dosadašnju praksu postupanja u slučajevima povrede zakona. Posebna pažnja posvećena je Agenciji za sprečavanje korupcije i Republičkoj izbornoj komisiji (RIK), kao institucijama na koje su prenete značajne nove obaveze. Dok za agenciju nije propisan rok za pripremu novih nadležnosti⁵⁸, RIK je bio dužan da do kraja avgusta usvoji uputstvo o sprovođenju obuka, kao i da započne proces obučavanja. Međutim, do zaključivanja ovog izveštaja, agencija je objavila samo konkurs za nova radna mesta, dok RIK nije usvojio navedeno uputstvo - iako jeste doneo odluku o uvođenju kabina za obezbeđivanje tajnosti glasanja paralelno s paravanima koja nije izričito predviđena Zakonom o izboru narodnih poslanika.

Izborna administracija

Reformom izbornog zakonodavstva 2026. godine proširene su obaveze RIK-a, pre svega u oblasti obuke i profesionalizacije članova lokalnih izbornih komisija i biračkih odbora.

⁵⁷ Primera radi, parlamentarne stranke uz sopstvena sredstva mogu primiti i do pet prosečnih zarada po licu za redovan rad i dodatnih 2,5 za kampanju.

⁵⁸ Jedini rok neposredno povezan sa pripremom drugih organa za primenu novih obaveza prema Zakonu o finansiranju političkih aktivnosti odnosi se na obavezu organa javne vlasti i drugih subjekata koji pružaju dobra i usluge političkim subjektima da objave interne akte kojima uređuju pravila njihovog pružanja. Dostupnost i donošenje ovih akata, međutim, nisu bili sistematski proveravani u okviru ovog izveštaja.

Uvođenje obavezne obuke, sertifikacije i registra sertifikovanih lica predstavlja korak ka profesionalizaciji izborne administracije. Međutim, ostaje nerešeno pitanje kapaciteta RIK-a za sprovođenje tog sistema, posebno imajući u vidu da RIK nema sopstveni sekretarijat, odnosno stručnu službu, već je pozajmljuje od Narodne skupštine. Ovaj izazov neće biti neposredno relevantan za potencijalne vanredne izbore do kraja 2026. godine, odnosno redovne predsedničke i parlamentarne izbore 2027. godine, budući da obaveza posedovanja sertifikata počinje da se primenjuje 1. januara 2028. godine. Mogao bi predstavljati značajno ograničenje za izbore koji bi se održali nakon tog datuma.

RIK je dužan da blagovremeno, odnosno u roku od tri meseca od stupanja izmena i dopuna Zakona o izboru narodnih poslanika na snagu, donese Uputstvo o sprovođenju obuka, te je prema tome dužan i da odmah nakon donošenja takvog uputstva započne proces obučavanja.

Novim rešenjima RIK je zadužen za organizovanje obuka i izdavanje potvrda o završenoj obuci, s važenjem od tri godine, kao i za vođenje registra lica sa važećim sertifikatom. Od 1. januara 2028. godine ovlašćeni predlagачi će moći da za članove i zamenike članova lokalnih izbornih komisija i biračkih odbora predlažu isključivo lica koja poseduju važeću potvrdu o završenoj obuci.

Osim toga, lokalne izborne komisije dobijaju ulogu u sprovođenju sistema obuke, kroz podršku RIK-u u organizovanju obuka, dok će sastav izbornih organa u budućnosti biti uslovljen posedovanjem odgovarajuće potvrde. Efekat tih rešenja zavisiće od sposobnosti RIK-a da blagovremeno obezbedi obuku i sertifikaciju dovoljnog broja lica za potrebe svih izbornih organa.

Kada je reč o zaštiti izbornog prava, dosadašnja praksa RIK-a ukazuje na rizik od neujednačene i nedovoljno nezavisne primene izbornog zakonodavstva. S obzirom na postojeći model sastava i odlučivanja izbornih organa, ostaje otvoreno pitanje u kojoj meri će profesionalizacija kroz obuku i sertifikaciju doprineti kvalitetu odlučivanja i doslednoj zaštiti izbornog prava. Dosadašnje iskustvo ne daje dovoljno osnova za očekivanje da će samo profesionalizacija članova izbornih organa promeniti način odlučivanja RIK-a - koji je u prethodnim izbornim procesima u nemalom broju slučajeva više odražavao političke interese većine nego dosledno primenjivao zakon i štitio javni interes.

U tom kontekstu, značajno je i postupanje RIK-a u vezi s uvođenjem glasačkih kabina na biračkim mestima. Na 12. sednici Republičke izborne komisije, održanoj 19. avgusta 2026. godine, a nastavljenoj 24. avgusta, doneta je odluka o uvođenju glasačkih kabina za obezbeđivanje tajnosti glasanja, uz obrazloženje da se time postupa po preporukama ODIHR-a. Prvobitni predlog izmenjen je tako da se glasačke kabine uvode paralelno s postojećim paravanima. Posmatračka misija Crte ukazuje da uvođenje kabina podza-

konskim aktom otvara pitanje pravnog osnova, imajući u vidu da njihovo korišćenje nije izričito predviđeno Zakonom o izboru narodnih poslanika, kao i da njihova primena može stvoriti praktične probleme na biračkim mestima, uključujući mogućnost stvaranja gužvi. Tokom rasprave na sednici, pojedini članovi RIK-a ukazali su i na pitanja jednakosti birača i mogućih zloupotreba. Na narednoj, 13. sednici, RIK je doneo odluku o sprovođenju javne nabavke za 30.000 glasačkih kabina, pozivajući se na izuzetnu hitnost iako vanredni izbori do donošenja odluke nisu raspisani.

Istovremeno, RIK je usvojio i Odluku o dopuni Uputstva za predlaganje lica u biračke odbore za sprovođenje glasanja, kojom je predviđeno da se nakon održanih izbora objave podaci o rodnoj strukturi biračkih odbora koji su sproveli glasanje na biračkim mestima.

Agencija za sprečavanje korupcije

Ograničeni kapaciteti Agencije za sprečavanje korupcije predstavljaju ozbiljan izazov za delotvornu primenu novih i proširenih nadležnosti, imajući u vidu da nova rešenja značajno povećavaju obim i složenost njenog rada. Dosadašnja praksa pokazuje da agencija nije raspolagala dovoljnim ljudskim ni tehnološkim kapacitetima za aktivno praćenje izborne kampanje. Na potrebu za njihovim jačanjem ukazuje i konkurs koji je raspisan za popunu devet novih radnih mesta.⁵⁹

Ostaje pitanje da li će postojeći i planirani kapaciteti Agencije biti dovoljni za izvršavanje novih obaveza, imajući u vidu da njihova primena zahteva specifična znanja i praktično iskustvo, kao i dovoljno vremena za obuku i osposobljavanje novih zaposlenih za samostalan rad pre raspisivanja izbora.

Među posebno složenim i osetljivim novim obavezama agencije je vođenje evidencije o trećim licima, uključujući prijem i objavljivanje obaveštenja o otvaranju posebnog računa, kao i izveštaja o prikupljenim i utrošenim sredstvima. Takođe, u oblasti izbornog finansiranja, agencija bi trebalo da obaveštava nadležne organe o političkim subjektima koji nisu podneli preliminarne izveštaje kako im ne bi bio isplaćen drugi deo javnih sredstava za finansiranje kampanje, a Poreskoj upravi da dostavlja podatke o svim davaocima priloga.

Proširuje se obaveza agencije u pogledu praćenja aktivnosti funkcionera tokom izborne kampanje, uključujući obuhvat većeg broja funkcionera metodama kombinovanja slučajnog odabira s procenom rizika od korupcije i ranije podnetim prijavama. Agencija će biti dužna da prati i aktivnosti predsednika Republike i članova vlade, nedeljno objavljuje nalaze praćenja i bez odlaganja pokreće postupak kada uoči sumnju na povredu obaveza.

⁵⁹ Dostupno na internet stranici Agencije: <https://link.crt.rs/xw>

Agencija u roku od sedam dana od raspisivanja izbora prima obaveštenja i prateću dokumentaciju o planiranim promotivnim aktivnostima organa javne vlasti i objavljuje spisak uredno prijavljenih aktivnosti. Aktivnosti koje nisu navedene na spisku ne bi smele da se održe, osim aktivnosti u oblasti međunarodne saradnje koje se mogu prijaviti i naknadno.

Konačno, agencija je obavezna da u kraćim, zakonom propisanim rokovima postupka po prijavama, kako tokom kampanje, tako i u redovnim postupcima (to uključuje kraće rokove za obaveštavanje političkih subjekata, odlučivanje i objavljivanje odluka). Posebno kratki rokovi tokom kampanje treba da obezbede pravovremeno reagovanje, dok se rokovima za redovne postupke nastoji otkloniti dosadašnja praksa neblagovremenog postupanja. Na pojedine prijave Crte podnete pre zvanične izborne kampanje agencija nije odgovorila ni nakon više godina, uključujući prijave iz 2022. i 2023. godine, dok odgovor izostaje i na sedam prijava podnetih od maja do avgusta 2026. godine.

Regulatorno telo za elektronske medije

Ograničena funkcionalnost Regulatornog tela za elektronske medije (REM) predstavlja ozbiljan izazov za delotvoran nadzor nad medijima tokom izborne kampanje, usled institucionalne blokade Savet REM-a koja traje skoro 22 meseca. Efikasan i nepristrasan nadzor nad pružaocima medijskih usluga predstavlja važan preduslov za obezbeđivanje ravnopravnih uslova za političke aktere i prava birača na sveobuhvatno i objektivno informisanje. REM ima važne obaveze tokom izborne kampanje, uključujući usvajanje obavezujućeg Plana nadzora i Metodologije praćenja pružalaca medijskih usluga, donošenje podzakonskih akata o obavezama medija tokom kampanje, kontinuirani monitoring programa po službenoj dužnosti, postupanje po prijavama građana i izbornih aktera, kao i izricanje mera zbog kršenja obaveza u vezi s izbornom kampanjom.

Neoperativnost Saveta značajno otežava primenu navedenih mehanizama i kompromituje kapacitet REM-a da u realnom vremenu reaguje i sankcioniše nepravilnosti. Time se umanjuje preventivni efekat regulatornog nadzora i pružaocima medijskih usluga otvara prostor za postupanje sa smanjenim stepenom pravne i profesionalne odgovornosti, što može dodatno produbiti neravnopravnost u pristupu medijima i otežati biračima ostvarivanje prava na ravnopravno i objektivno informisanje.

Od 5. novembra 2024. godine REM nema funkcionalan organ odlučivanja, nakon što je prethodnom sastavu Saveta po sili zakona istekao mandat. Postupak izbora novog sastava obeležen je značajnim kašnjenjima i proceduralnim nepravilnostima. Nadležni Odbor za kulturu i informisanje Narodne skupštine Republike Srbije raspisao je javni poziv za predlaganje kandidata tek krajem novembra 2024. godine, umesto u maju iste godine. Zbog neusklađenosti sprovedenih procedura sa zakonom, prvobitni postupak

izbora obustavljen je u aprilu 2025. godine. Novi proces, pokrenut u maju 2025. godine, obeležen je selektivnim tumačenjem zakonskih normi od strane parlamentarnog Odbora prilikom utvrđivanja liste kandidata.⁶⁰

U novembru 2025. godine Skupština je izabrala osam od devet članova Saveta. Do izbora u nepotpunom sastavu došlo je nakon što je potpredsednica Narodne skupštine Elvira Kovač iz Saveza vojvođanskih Mađara, stranke iz vladajuće koalicije, neposredno pred glasanje pozvala koalicione partnere da ne glasaju ni za jednog kandidata u kategoriji nacionalnih saveta nacionalnih manjina, čime je sprečeno da većinu u Savetu čine nezavisni članovi. Četvoro novoizabranih članova podnelo je zatim ostavke u decembru 2025. godine, obrazlažući da nadležni odbor Narodne skupštine i poslanici vladajuće većine kontinuirano krše zakon kako bi obezbedili da većinu u Savetu imaju kandidati bliski vlasti. U julu 2026 Narodna skupština je usvojila autentično tumačenje kojim je rešeno pitanje pravnog dejstva datih ostavki: po tumačenju, mandat članova Saveta počinje da teče danom stupanja na funkciju, pa ostavke podnete pre preuzimanja funkcije ne proizvode pravno dejstvo u smislu člana 18. stav 1. tačka 4. Pozivajući se na tako stvorenu novu pravnu situaciju, četvoro članova uključilo se u rad Saveta u julu 2026. godine. Takođe, nadležni odbor je odlučio da se izbor devetog člana, iz kategorije nacionalnih saveta nacionalnih manjina ponovi - nakon izbora za nacionalne savete nacionalnih manjina, planiranih za jesen 2026. godine, pa taj izbor nije okončan do objave ovog izveštaja.

Iako Savet REM-a može da bude operativan u nepotpunom sastavu od osam članova, dodatni problem koji nastaje u praksi je izostanak većine potrebne za donošenje odluka. U aktuelnom osmočlanom sastavu formirala su se dva jednaka bloka od po četiri člana zbog čega su dva pokušaja održavanja konstitutivne sednice radi izbora predsednika saveta bila neuspešna.

Za redovne odluke potrebna je većina od pet glasova, dok je za donošenje ključnih podzakonskih akata i izricanje najstrožih mera, poput oduzimanja dozvole, potrebna dvotrećinska većina.

Usled pat pozicije, Savet REM-a od isteka mandata prošlom Savetu 2024. godine do danas nije doneo nijednu odluku.

⁶⁰ Detaljnije na Crta plus, "Kako je Srbija ostala bez funkcionalnog medijskog regulatora?", <https://link.cрта.rs/xx>

Pravosuđe

Promene pravosudnog zakonodavstva tokom 2026. godine otvaraju pitanja koja su važna za institucionalnu nezavisnost⁶¹ i sposobnost pravosuđa da delotvorno postupi u slučajevima povreda izbornog prava. Neplanirane sistemske izmene u pravosuđu nisu se ti-cale unapređenja kapaciteta pravosuđa za postupanje u izbornim sporovima i krivičnim delima protiv izbornih prava. Međutim, način izmena zakona i pojedinačna rešenja utiču na širi institucionalni okvir u kojem će sudovi i javna tužilaštva postupati u izborima.

Poseban pokazatelj kapaciteta i efikasnosti institucionalnog postupanja u izborima je postupanje po krivičnim prijavama zbog povreda izbornih prava. Od parlamentarnih izbora 2023. godine Crta je podnela 53 prijave⁶², od kojih se 26 neposredno odnosi na izborne radnje. Po dostupnim podacima, odbačeno je 16 prijava. U fazi predistražnog postupka nalazi se 17 prijava, uključujući slučajeve u kojima tužilaštvo čeka ili ponovo zahteva informacije od Ministarstva unutrašnjih poslova. Sličan obrazac zabeležen je i u prijavama zbog nepravilnosti na izbornim danima, uključujući sumnje na kupovinu glasova, cirkularno glasanje i napade na posmatrače.

U januaru 2026. godine, nakon što je prošlo mesec dana od podnošenja seta predloga zakona, usvojen je po hitnoj proceduri set tzv. Mrdićevih zakona - izmene Zakona o javnom tužilaštvu, Zakona o Visokom savetu tužilaštva, Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa za borbu protiv visokotehnološkog kriminala, Zakona o sudijama i Zakona o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava. Ti sistemski zakoni, koji nisu bili u reformskom planu, odjednom su se našli na skupštinskoj agendi na predlog jednog narodnog poslanika vladajuće većine iz poslaničke grupe "Aleksandar Vučić - Srbija ne sme da stane" - Uglješe Mrdića - mimo uobičajene prakse da sistemske zakonodavne izmene inicira Vlada Srbije. Navedeni zakoni usvojeni su po hitnom postupku, bez javne rasprave i prethodnih konsultacija s relevantnim pravosudnim institucijama i Venecijanskom komisijom. Korišćenje poslaničkog prava na predlaganje zakona kao posledicu je imalo i zaobilaženje uobičajene procedure obaveznog pribavljanja mišljenja od Agencije za sprečavanje korupcije i, u ovom slučaju, Visokog saveta sudstva i Visokog saveta tužilaštva

⁶¹ Posebno je važno pitanje očuvanja institucionalne nezavisnosti i autonomije pravosudnih organa, imajući u vidu ocene međunarodnih institucija o pojedinim rešenjima usvojenim tokom 2026. godine. Venecijanska komisija, Urgent Opinion on the 28 January 2026 Amendments to Laws Governing the Judiciary and the Prosecution, CDL-PI(2026)007, 24. april 2026; <https://link.crtars/xz/007-e007-e> i *Follow-up Opinion*, CDL-AD(2026)017, jun 2026. <https://link.crtars/y0>

⁶² Navedene krivične prijave odnosile su se na veliki broj krivičnih dela, uključujući krivično delo Povreda prava glasanja, Sastavljanje netačnih biračkih spiskova, Zloupotreba prava glasanja, Neovlašćeno prikupljanje ličnih podataka, Zloupotreba službenog položaja, Navođenje na overavanje neistinitog sadržaja, Falsifikovanje službene isprave, Trgovina uticajem, Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu, Rasna i druga diskriminacija, Izazivanje nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti, Ometanje pravde, Zlostavljanje i mučenje, Nesavesan rad u službi, Napad na službeno lice i dr.

na predložene zakone.⁶³ Rešenja su otvorila pitanja u pogledu samostalnosti javnog tužilaštva i nezavisnosti pravosuđa, posebno kroz promene položaja glavnih javnih tužilaca, nadležnosti Visokog saveta tužilaštva i organizacije specijalizovanih tužilaštava.

Venecijanska komisija, na zahtev predsednice Narodne skupštine upućen tek nakon usvajanja i stupanja zakona na snagu, u hitnom mišljenju od aprila 2026. utvrdila je nedostatke koji umanjuju garancije autonomije tužilaštva i nezavisnosti sudstva i dala devet ključnih preporuka. Nakon toga je pripremljen novi tekst zakona, o kojem je Komisija u junu 2026. dala naknadno mišljenje, ocenivši da je sedam od devet preporuka sprovedeno. Otvoreni su ostali položaj tužilaca u Tužilaštvu za organizovani kriminal i autonomija Posebnog odeljenja za visokotehnološki kriminal. Takav proces reforme ukazuje na institucionalne rizike koji mogu biti od značaja i za postupanje pravosuđa u predmetima koji se odnose na izbore.

Atmosferu u kojoj se raspisuju izbori bitno oblikuju i istupi najviših državnih funkcionera. Predsednica Narodne skupštine, Ana Brnabić, je u avgustu 2026. godine na svom nalogu na mreži Iks studentima u blokadi javno pripisala nameru da sastavljaju spiskove ljudi koje će „streljati, vešati i šišati”. Reč je o poruci koja jednu grupu građana, prepoznatljivu po političkom uverenju i građanskom aktivizmu, predstavlja kao pretnju po ostatak društva, a poslata je sa pozicije nosioca najviše zakonodavne vlasti i potom prenetu u medijima s nacionalnom pokrivenošću. Crta je zbog toga podnela krivičnu prijavu Višem javnom tužilaštvu u Beogradu zbog postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično delo Rasna i druga diskriminacija iz člana 387. stav 4. Krivičnog zakonika. Kada se jedna politička opcija ovako označava sa najviše institucionalne pozicije, učesnici u izbornom procesu ne ulaze u kampanju kao ravnopravni akteri.

Praksa ukazuje na ograničenu efikasnost institucionalnog odgovora na sumnje u krivična dela povezana s izbornim procesom, pri čemu dugotrajno zadržavanje predmeta u predistražnoj fazi ukazuje ili na pasivnost tužilaštva ili na probleme u saradnji s policijom u prikupljanju potrebnih informacija. Isti obrazac uočava se i u drugim javnosti poznatim slučajevima, što otvara pitanje spremnosti pravosudnih organa da blagovremeno i delotvorno reaguju na povrede izbornog zakonodavstva.

Na izborima 2023. godine u Odžacima posmatrači Crte krenuli su ka policijskoj stanici da prijave da je više desetina listića izneseno sa biračkog mesta u Karavukovu. U dvorištu policijske stanice nepoznati muškarci palicama su uništili automobil u kojem su se posmatrači nalazili. Dve i po godine kasnije, u maju 2026, Osnovno javno tužilaštvo u Somboru odbacilo je krivičnu prijavu uz obrazloženje da nema osnova sumnje da je učinjeno krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti. Nisu identifikovani svi napadači, niti su obezbeđeni

⁶³ Transparetnost Srbije, <https://link.cрта.rs/y1>

▮ tragovi ni snimci sa obližnjih kamera.

Ministarstvo unutrašnjih poslova

Kadrovska nestabilnost i uočeni nedostaci u postupanju Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) tokom prethodnih izbornih ciklusa predstavljaju ozbiljan izazov za spremnost MUP-a da delotvorno zaštiti integritet izbornog procesa. Uloga policije u zaštiti integriteta izbornog procesa posebno je značajna u pogledu bezbednosti učesnika izbora, sprečavanja nasilja i postupanja u slučajevima krivičnih dela u vezi s izborima. Učestale kadrovske promene na ključnim pozicijama, zajedno s praksom iz prethodnih izbornih ciklusa i problemima u saradnji sa tužilaštvom, otvaraju pitanje da li će MUP tokom predstojećih izbora moći da pravovremeno, nepristrasno i efikasno postupi u slučajevima u kojima postoje indicije ili sumnje na izvršenje krivičnih dela, te da obezbedi zaštitu svih učesnika u izborima.

Od novembra 2025. do avgusta 2026. godine promenjeno je rukovodstvo najmanje šest ključnih organizacionih jedinica MUP-a: Specijalne antiterorističke jedinice, Žandarmerije, Uprave granične policije, Uprave kriminalističke policije, Jedinice za obezbeđenje određenih ličnosti i objekata i Službe za borbu protiv organizovanog kriminala. Takođe, po informacijama iz javnosti penzionisano je više od 60 iskusnih policajaca.⁶⁴

U novembru 2025. godine za komandanta Specijalne antiterorističke jedinice postavljen je Igor Žmirić, za komandanta Žandarmerije Radoslav Repac, a za načelnika Uprave granične policije Dragiša Simić. U decembru je za načelnika Uprave kriminalističke policije (UKP) postavljen Marko Kričak⁶⁵, dotadašnji komandant Jedinice za obezbeđenje određenih ličnosti i objekata, dok je na njegovo mesto postavljen Ivan Ristić. Za načelnika Službe za borbu protiv organizovanog kriminala potom je postavljen Marko Zafirović, raniji zamenik komandanta Jedinice za obezbeđenje određenih ličnosti i objekata.⁶⁶ Zajedničko za sva ta imenovanja jeste to što su rukovodeća mesta u Upravi kriminalističke

⁶⁴ Detaljnije na: Radar, <https://link.crt.a.rs/y2>

⁶⁵ Marko Kričak (r. 1984) zaposlen je u Bezbednosno-informativnoj agenciji 2018. godine, a u Ministarstvo unutrašnjih poslova prešao je 2022. godine, na osnovu zakonske mogućnosti prelaska pripadnika BIA u policiju, bez prethodno završene osnovne policijske obuke. Iste godine postavljen je za zamenika, a 2023. godine za komandanta Jedinice za obezbeđenje određenih ličnosti i objekata. Protiv njega i pripadnika te jedinice Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu pokrenulo je predistražne radnje povodom postupanja prema privedenim učesnicima protesta u avgustu 2025. godine; Sektor unutrašnje kontrole tužilaštvu nije dostavio traženi izveštaj o tom događaju. Nakon njegovog postavljenja na čelo Uprave kriminalističke policije, ta uprava je 31. marta 2026. godine, po nalogu Višeg javnog tužilaštva u Beogradu, sprovela devetočasovni pretres zgrade Rektorata Univerziteta u Beogradu, čiji su dolazak i tok pratile pojedine televizije, uz prenos susreta policijskih službenika sa rektorom gotovo u realnom vremenu. Detaljnije na: <https://link.crt.a.rs/z2>
Saopštenje MUP-a: <https://link.crt.a.rs/10m>

⁶⁶ Detaljnije na: Radar, <https://link.crt.a.rs/yy>, <https://link.crt.a.rs/z1>

policije i Službi za borbu protiv organizovanog kriminala popunjena kadrovima iz jedinice čija nadležnost ne obuhvata ni kriminalističke istrage ni poslove javnog reda i mira.

Promene su praćene i promenama unutar pojedinih organizacionih jedinica, naročito UKP-a.

Na rizike koje takva praksa nosi ukazivala su i međunarodna tela: Grupa država protiv korupcije Saveta Evrope (GRECO) preporučila je Srbiji uspostavljanje otvorenije i transparentnije procedure za imenovanje direktora policije i drugih rukovodećih pozicija u policiji, upravo kao meru za sprečavanje politizacije, uz jačanje garancija za dovoljno nezavisnu i transparentnu kontrolu postupanja policije.⁶⁷ Takva dinamika otvara pitanja kontinuiteta rada i profesionalnih kapaciteta policije, posebno u jedinicama koje imaju ključnu ulogu u otkrivanju krivičnih dela i postupanju po zahtevima javnog tužilaštva. Posebno zabrinjava i način medijskog predstavljanja pojedinih akcija policije, odnosno UKP-a, naročito kada su usmerene prema univerzitetima, organizacijama civilnog društva i drugim akterima. U više navrata su informacije o postupanju bile dostupne pojedinim medijima pre nego što su ih nadležni organi zvanično potvrdili, uz izveštavanje koje unapred sugerise krivicu. Takva praksa otvara pitanje selektivnog prosleđivanja informacija iz predistražnog postupka, ugrožava pretpostavku nevinosti i dovodi u pitanje cilj pojedinih akcija.

U avgustu 2026. godine novi načelnik UKP-a, Marko Kričak imenovan je i za zamenika nacionalnog koordinatora Nacionalnog koordinacionog tela za sprečavanje i borbu protiv terorizma.⁶⁸ Telo je zaduženo za koordinaciju aktivnosti na prevenciji i borbi protiv terorizma, radikalizma i nasilnog ekstremizma koji vodi u terorizam na nacionalnom nivou.

Iskustvo sa prethodnih lokalnih izbornih ciklusa, tokom 2025. i 2026. godine, dodatno potvrđuje navedene rizike. Zabeleženi su slučajevi nereagovanja ili neadekvatnog postupanja policije povodom pritisaka i fizičkih napada na aktiviste, novinare i posmatrače. U Mionici su policijski službenici bili prisutni tokom napada na posmatrače Crte⁶⁹, ali nisu intervenisali niti identifikovali napadače, dok je u Boru zabeleženo više napada na studente, aktiviste, novinare, kao i na posmatrača i advokata Crte⁷⁰, uz izostanak adekvatne reakcije policije. Uz to, sve je učestalije prisustvo policije na biračkim mestima i u njihovoj neposrednoj okolini, posebno od lokalnih izbora 2025. godine. Zabrinjavaju i slučajevi u kojima policija odbija da sarađuje s tužilaštvom i ne postupa po njihovim

⁶⁷ GRECO, Fifth Evaluation Round - Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies, Evaluation Report: Serbia, GrecoEval5Rep(2021)1, usvojen na 90. plenarnoj sednici GRECO (Strazbur, 21-25. mart 2022), objavljen 5. jula 2022, par. 4. Dostupno na: <https://link.crtars/z8>. Status sprovođenja ovih preporuka poslednji put je ocenjen u Drugom izveštaju o usklađenosti za Srbiju u petom krugu evaluacije, usvojenom na plenarnoj sednici GRECO 8-12. juna 2026.

⁶⁸ Detaljnije na: Mašina, <https://link.crtars/z6>

⁶⁹ Detaljnije na: <https://link.crtars/zf>

⁷⁰ Detaljnije na: <https://link.crtars/z7>

zahtevima ili nalozima.

BIRAČKI SPISAK

Opšta ocena i kontekst

Predstojeći izbori će biti još jedni u nizu koje Srbija neće dočekati sa sprovedenom revizijom biračkog spiska uprkos osnivanju Komisije za reviziju, verifikaciju i kontrolu tačnosti i ažuriranja biračkog spiska i otpočinjanju procesa revizije. Samim tim, uprkos povećanoj transparentnosti biračkog spiska u odnosu na ranije izborne cikluse, neće biti ispunjena jedna od glavnih preporuka koju ODIHR i domaći posmatrači ponavljaju i nadograđuju iz jednog ciklusa u drugi već duže od 10 godina. Prostor za manipulisanje i nezakonito postupanje biračkim spiskom ostaje širok i prei urušavanju integriteta i poverenju građana u predstojeći izborni proces. Pre svega, nijedno krivično delo u vezi sa biračkim spiskom iz prethodnih izbora nije kažnjeno. Uoči predstojećih izbora, nova saznanja u vezi sa neovlašćenom registracijom birača potresaju javnost. Posmatračka misija Crte je u avgustu 2026. godine dokumentovala da Srpska napredna stranka neovlašćeno raspolaže i prikuplja podatke građana Bosne i Hercegovine sa državljanstvom Srbije kako bi ih prijavila za glasanje u inostranstvu mimo zakona i raspisanih izbora.

Jedinstveni birački spisak (JBS) ostaje jedno od ključnih pitanja integriteta izbornog procesa u Srbiji i jedan od glavnih izvora nepoverenja javnosti u izbore.⁷¹ Problem, međutim, nije moguće svesti samo na pitanje da li je JBS tačan. Ključno pitanje je **da li postoje dovoljno delotvorni i nezavisni mehanizmi kojima se njegova tačnost, ažurnost i integritet mogu sistematski proveriti**, uključujući proveru podataka u odnosu na evidencije iz kojih se JBS ažurira.

Poverenje u JBS, već ozbiljno narušeno, dodatno je urušeno nakon izbora 2023. godine. Da podestimo, Posmatračka misija Crte je dokumentovala organizovane migracije birača, odnosno koordinisano privremeno menjanje prebivališta sa ciljem uticanja na rezultate lokalnih izbora, kao i koncentracije birača na pojedinim adresama i druge obrasce koji su ukazivali na moguće fiktivne prijave prebivališta. ODIHR je u završnom izveštaju o parlamentarnim izborima 2023. takođe konstatovao da su ograničene mogućnosti kon-

⁷¹ Crta, Javnomnjenjsko istraživanje, Septembar 2024.,

trole JBS, odsustvo detaljnih podataka o promenama prebivališta, navodi o umrlim licima u spisku i navodi o masovnim migracijama birača u vezi sa lokalnim izborima ozbiljno narušili poverenje javnosti u tačnost ovog registra.⁷²

Za očekivane vanredne parlamentarne izbore potrebno je napraviti važnu razliku. Parlamentarni izbori održavaju se po proporcionalnom sistemu u jednoj izbornoj jedinici na nivou cele države, zbog čega premeštanje zakonito upisanog birača između opština samo po sebi ne menja odnos glasova na parlamentarnim izborima. Ipak, iskustvo organizovanih migracija ostaje neposredno relevantno za procenu kvaliteta biračkog spiska, jer je pokazalo **moгуćnost manipulacije podacima o prebivalištu, slabosti u kontroli izvornih evidencija i nedovoljnu institucionalnu reakciju na sumnje u zloupotrebe**. Posebno pitanje predstavljaju novi upisi u birački spisak lica koja stiču državljanstvo Republike Srbije i prijavljuju prebivalište u Srbiji, dok faktički žive u nekoj od okolnih država.⁷³

Upravo zbog dugogodišnjih sumnji u kvalitet JBS i ograničenih mogućnosti njegove nezavisne provere, krajem 2025. uspostavljen je novi mehanizam revizije, a početkom 2026. formirana Komisija za reviziju, verifikaciju i kontrolu tačnosti i ažuriranja biračkog spiska. Njen prvi izveštaj, koji treba da pokaže u kojoj meri je moguće proveriti tačnost i integritet JBS, zakonski je predviđen za 28. oktobar 2026. godine.

Posmatračka misija Crte ocenjuje da do navedenog roka **neće biti moguća sveobuhvatna i nezavisno proverljiva ocena tačnosti, potpunosti i integriteta biračkog spiska** već da je moguće očekivati **parcijalne provere i nalaze** o pojedinim anomalijama, slabostima i rizičnim obrascima u JBS. Ključno ograničenje više nije samo pristup podacima iz JBS, već mogućnost da se uočene nepravilnosti sistematski provere u izvornim evidencijama i povežu sa administrativnim postupcima i informacionim sistemima iz kojih su nastale. Ovakva procena saglasna je i sa zabrinutošću koju je ODIHR zabeležio u julu 2026. godine, kada su njegovi sagovornici, upravo zbog otežanog pristupa podacima i izgubljenog vremena, izrazili sumnju da će revizija moći da proizvede sveobuhvatan rezultat pre izbora.⁷⁴

Dugogodišnje preporuke ODIHR-a

Pitanje revizije biračkog spiska nije novo. ODIHR već nekoliko izbornih ciklusa ponavlja preporuke usmerene na proveru njegove tačnosti i povećanje transparentnosti.

⁷² ODIHR izveštaj o izborima 2023.

⁷³ <https://link.crt.rs/zp>

⁷⁴ OSCE/ODIHR, Needs Assessment Mission Report 2026, section D, Voter Registration, pp. 10-11. <https://link.crt.rs/z9>

U završnom izveštaju o predsedničkim i parlamentarnim izborima 2022. godine ODIHR je kao treću prioritetnu preporuku zatražio sprovođenje potpune revizije JBS i registra matičnih knjiga, uz učešće političkih stranaka i civilnog društva.⁷⁵

Nakon izbora 2023. ODIHR je preporuku dodatno precizirao, tražeći preispitivanje zakona, propisa i praksi kako bi se omogućio pristup podacima neophodnim za značajnu reviziju JBS, uz učešće relevantnih zainteresovanih strana i poštovanje standarda zaštite podataka o ličnosti.⁷⁶

Posle lokalnih izbora 2024. ODIHR je zatražio:

- Sprovođenje pune revizije JBS i registra matičnih knjiga od strane nezavisnih stručnjaka, uz učešće nadležnih ministarstava, političkih stranaka i civilnog društva;
- Objavljivanje dovoljno detaljnih podataka o biračima kako bi bila moguća stvarna provera tačnosti broja birača.⁷⁷

Zajednički imenitelj ovih preporuka nije samo uklanjanje pojedinačnih grešaka iz spiska. ODIHR kontinuirano povezuje tačnost registra, mogućnost nezavisne kontrole i poverenje javnosti.

Reforma Zakona o Jedinstvenom biračkom spisku i formiranje Komisije

Izmenama Zakona o jedinstvenom biračkom spisku, usvojenim u novembru 2025, uspostavljena je Komisija za reviziju, verifikaciju i kontrolu tačnosti i ažuriranja biračkog spiska.⁷⁸ Proširena su i prava javnosti i posmatrača na pristup podacima i uvedeni dodatni mehanizmi transparentnosti.

Narodna skupština imenovala je prvi sastav Komisije 28. januara 2026. godine.⁷⁹ Komisija je tokom februara započela rad,⁸⁰ a prvi izveštaj o reviziji dužna je da podnese Na-

⁷⁵ 2022: ODIHR, Republic of Serbia, Presidential and Early Parliamentary Elections, 3 April 2022, ODIHR Election Observation Mission Final Report, Warsaw, 19 August 2022, p. 32, Priority Recommendation 3.

⁷⁶ 2023: ODIHR, Republic of Serbia, Early Parliamentary Elections, 17 December 2023, ODIHR Election Observation Mission Final Report, Warsaw, 28 February 2024, p. 11, Priority Recommendation 4.

⁷⁷ 2024: ODIHR, Republic of Serbia, Local Elections, 2 June 2024, ODIHR Election Observation Mission Final Report, Warsaw, 30 August 2024, pp. 10-11 i Priority Recommendations 3-4.

⁷⁸ Zakon o izmenama i dopunama Zakona o jedinstvenom biračkom spisku, „Službeni glasnik RS”, br. 96/2025, naročito čl. 14, 22j-22l i čl. 8 prelaznih odredbi.

⁷⁹ Narodna skupština Republike Srbije, Odluka o imenovanju članova i zamenika članova Komisije za reviziju, verifikaciju i kontrolu tačnosti i ažuriranja biračkog spiska, 28 January 2026, „Službeni glasnik RS”, br. 8/2026.

⁸⁰ <https://link.crt.rs/100>

rodnoj skupštini do 28. oktobra 2026. godine. Komisija je ovlašćena da analizira podatke iz JBS i drugih evidencija relevantnih za njegovo vođenje, proverava procese ažuriranja i pravne osnove promena, analizira funkcionisanje informacionog sistema i inicira terenske kontrole.

Prva dva meseca rada bila su potrebna za ubrzano konstituisanje Komisije, usvajanje pravila rada, plana i metodologije, čime je za samu reviziju ostalo oko sedam meseci. Međutim, četiri od preostalih sedam meseci protekla su u nastojanjima da se obezbedi pristup osnovnim podacima o biračima i istoriji promena u JBS. Širi pristup ovim podacima omogućen je početkom jula, nakon višemesečnih razgovora Komisije sa nadležnim institucijama, dok je za uspostavljanje tehničkih uslova za njihovu obradu bilo potrebno dodatno vreme.

Time je Komisiji omogućena znatno ozbiljnija analiza samog JBS, uključujući statističke analize, proveru kvaliteta i unutrašnje konzistentnosti podataka, identifikovanje mogućih duplikata, neuobičajenih koncentracija birača i drugih obrazaca koji zahtevaju dalju proveru. Međutim, **mogućnost da se takvi nalazi sistematski provere u evidencijama iz kojih se JBS ažurira ostaje značajno ograničena.**⁸¹

Van okvira podataka iz biračkog spiska, Komisiji je omogućen i ograničeni servis za proveru podataka pojedinačnih birača u matičnim evidencijama, evidenciji državljanstva i evidenciji prebivališta. Taj pristup je, međutim, prilagođen samo proveru unapred poznatog pojedinca, a ne sistemskoj reviziji biračkog spiska, što posebno otežava sveobuhvatniju proveru sumnjivih slučajeva ili obrazaca uočenih u JBS.

Ograničen je i obim dostupnih podataka. Kod prebivališta se, na primer, može proveriti trenutno registrovano prebivalište, ali ne i istorija prethodnih prebivališta. Kod državljanstva je provera uglavnom svedena na podatak da li se određeni JMBG nalazi u evidenciji, bez podataka potrebnih za analizu vremena i pravnog osnova sticanja državljanstva, datuma upisa, eventualnog drugog državljanstva ili postupka i organa koji je vodio predmet. Pored toga, svaka provera vrši se pojedinačno i zahteva posebnu proceduru pristupa, zbog čega je masovna verifikacija velikog broja birača izrazito spora.

Takav model omogućava proveru odabranih pojedinačnih slučajeva, ali ne omogućava efikasno sistemsko ukrštanje JBS sa izvornim evidencijama. Posledično, Komisija može sve uspešnije da utvrđuje gde postoje anomalije ili obrasci koji zahtevaju proveru, dok su joj mogućnosti da utvrdi kako su oni nastali, da li su posledica administrativne greške, zastarelih podataka, slabosti sistema ili eventualne zloupotrebe i ko je za njih odgovoran znatno ograničen.

81 Crta+ article, ODIHR Needs Assessment Confirms What Crta Has Documented

Dodatno ograničenje predstavlja odsustvo pune IT i informaciono-bezbednosne revizije sistema JBS i sistema koji ga snabdevaju podacima. Bez takve provere nije moguće nezavisno oceniti da li kontrole pristupa, evidencije aktivnosti korisnika, izmene baza i drugi tehnički mehanizmi omogućavaju pouzdanu rekonstrukciju svih značajnih promena podataka o biračima.

Zbog toga se, prema stanju početkom septembra, može očekivati da prvi izveštaj Komisije obuhvati niz korisnih parcijalnih revizija i dijagnostičkih nalaza, ali ne i sveobuhvatnu verifikaciju tačnosti, potpunosti i integriteta JBS kao celine. Značajan deo vremena predviđenog za reviziju potrošen je na obezbeđivanje osnovnih uslova za rad, dok se preostala ograničenja pristupa izvornim evidencijama i informacionom sistemu rešavaju u periodu u kojem se istovremeno očekuje raspisivanje vanrednih izbora. Bez brzog unapređenja uslova za rad Komisije ostaje rizik da proces revizije pre izbora neće odgovoriti na suštinu dugogodišnjih preporuka ODIHR-a niti otkloniti dugotrajno nepoverenje javnosti u birački spisak.

Transparentnost biračkog spiska

Izmene Zakona iz 2025. donele su napredak u transparentnosti JBS. MDULS sada objavljuje imena birača po biračkim mestima, podatke o broju promena i njihovim pravnim osnovima, kao i podatke o broju birača po adresi, odnosno domaćinstvu.

Od februara 2026. objavljuju se podaci o biračima po biračkim mestima, a od 15. maja omogućen je servis za uvid u broj birača po domaćinstvu odnosno adresi. Ipak, kontrola na nivou domaćinstva ostaje ograničena: podatak o broju stana postoji za svega oko 2 odsto adresa u JBS. U većini slučajeva servis prikazuje ukupan broj birača na adresi, a ne broj birača u konkretnom stanu, što naročito otežava proveru u višestambenim objektima.

Izmene su proširile i pristup podacima za akreditovane domaće posmatrače.

Indicije zloupotreba zakona pri prijavljivanju birača za glasanje u Bosni i Hercegovini

Tokom poslednje nedelje avgusta i početkom septembra 2026. godine pojavile su se indicije o organizovanom prikupljanju podataka državljana Srbije u Bosni i Hercegovini radi njihove prijave za glasanje u inostranstvu, iako izbori još nisu raspisani. Crta je 26. avgusta objavila audio-snimak razgovora u kojem se žena, predstavljajući se kao predstavnica „filijale SNS-a” u Banjaluci, nudi da „mobilni tim” dođe do građanina sa dvojnim državljanstvom i očita njegovu srpsku ličnu kartu radi prijave za glasanje.

Sličan obrazac zabeležen je i u Višegradu, u razgovoru čiji je snimak objavljen 2. septem-

bra: žena koja se predstavlja kao „Verica iz Novog Goražda” i navodi da radi na poslovima dvojnog državljanstva kaže da više od mesec dana na terenu očitava srpske lične karte, da je na taj način obuhvaćeno više od 1.000 lica, kao i da će se glasati u Višegradu i da se izbori očekuju krajem oktobra. Do posmatrača su stigle i nedokumentovane glasine o slučajevima u kojima su na adrese građana, po istom zadatku, dolazili ljudi koji su se predstavljali kao službenici Diplomatsko-konzularnog predstavništva Republike Srbije u Banjaluci. Ponavljanje istog mehanizma u različitim mestima, uključivanje lica koja se predstavljaju kao stranački aktivisti ili službenici i činjenica da oni već raspolažu kontaktima i informacijama o dvojnem državljanstvu, brojevima telefona i drugim ličnim podacima, ukazuju na mogućnost šire, koordinisane operacije mobilizacije birača kroz zloupotrebe službenog položaja i javnih resursa, nezakonite obrade ličnih podataka i pristupa službenim evidencijama, kao i kršenju procedura u vezi prijavljivanja birača za glasanje po boravištu u inostranstvu. Značaj slučaja je utoliko veći što se zahtev za glasanje u inostranstvu podnosi tek nakon raspisivanja izbora, preko diplomatsko-konzularnog predstavništva, i mora da sadrži potpis samog podnosioca, dok je Crta još nakon izbora 2023. podnosila krivične prijave povodom slučajeva u kojima su građani tvrdili da su bez svog znanja bili prijavljeni za glasanje u Banjaluci. Te krivične prijave do danas su ostale bez ikakvog epiloga.

Tema biračkog spiska u javnosti

Od marta do početka septembra 2026. Crtu je kontaktiralo 97 građana koji su podelili informacije o mogućim nepravilnostima u biračkom spisku. Građani su neposredno dostavili 82 prijave, dok je 15 slučajeva identifikovano u javnim objavama na društvenim mrežama. Najčešće su se odnosile na sumnje u nelegitimno prijavljena lica i nepoznate birače evidentirane na pojedinim adresama. Deo prijava prosleđen je Komisiji za reviziju biračkog spiska.

U istom periodu, birački spisak ostao je vidljiva, ali izrazito politizovana medijska tema. Veće medijsko izveštavanje zabeleženo je prilikom formiranja Komisije, održavanja lokalnih izbora u martu, javnog spora o pristupu podacima u maju i rasprave o novim državljanima i njihovim prebivalištima tokom jula i avgusta. Kontinuirano praćenje same revizije, njene metodologije i konkretnih rezultata bilo je znatno ređe.

Medijski narativi bili su snažno polarizovani. Mediji koji su dominantno prenosili stanovište predstavnika vlasti naglašavali su povećanu transparentnost JBS i tvrdnje da Komisija ima potpuni pristup podacima, dok su kritički mediji više pažnje posvećivali ograničenjima pristupa, mogućim nepravilnostima i „fantomskim biračima”.⁸²

⁸² Crtina kvalitativna analiza javno dostupnog onlajn medijskog izveštavanja o JBS, februar-avgust 2026, namen-

Istovremeno je tokom prve polovine 2026. zabeleženo da je pitanje biračkog spiska izgubilo deo ranijeg prioriteta i u javnim porukama zvaničnika EU. Krajem 2025. usvajanje Zakona o JBS bilo je posebno izdvojeno kao važan korak ka slobodnim i poštenim izborima,⁸³ dok je od kraja januara 2026. u prvi plan evropskih ocena Srbije dospela kriza izazvana usvajanjem pet pravosudnih zakona bez transparentnog i inkluzivnog postupka. Evropska komisija ih je ocenila kao ozbiljan korak unazad, a tokom aprila i maja pitanje njihove revizije povezivano je čak i sa mogućnošću obustave evropskih finansijskih sredstava.⁸⁴ Kada su sporne odredbe u junu korigovane, komesarka Marta Kos to je pozdravila kao „važan korak u pravom smeru” koji doprinosi obnovi poverenja.⁸⁵ Izborna reforma tada se ponovo pojavljuje među narednim zahtevima EU, ali uglavnom kroz širi okvir sprovođenja preporuka ODIHR-a, a ne kroz posebnu pažnju radu Komisije i stvarnom napretku revizije JBS.

EU je i u julu pozdravila „pozitivne korake” u vezi sa biračkim spiskom i ponovila zahtev za sprovođenje preostalih preporuka ODIHR-a.⁸⁶ Ipak, poređenje javnih poruka pokazuje da je tokom ovog perioda specifično pitanje kvaliteta i revizije JBS postalo manje istaknuto od šireg pitanja pravosuđa, medija i ukupnog demokratskog nazadovanja, uprkos tome što sama revizija biračkog spiska još nije proizvela rezultate na osnovu kojih bi se mogla potvrditi njegova tačnost i integritet.

ski uzorak. Analizirane su objave javnog servisa, nacionalnih i kablovskih televizija, dnevne štampe i informativnih portala različitih uređivačkih orijentacija. Među reprezentativnim primerima: RTS, 4, 11. i 19. februar; Euronews Srbija, 12. februar; Informer, 6. maj; Nova.rs, 8. maj; N1, 25. maj; N1 i Nova.rs, jul-avgust 2026.

⁸³ European Commission, Serbia Report 2025, Elections section, p. 22.

⁸⁴ Venice Commission, Urgent Opinion on the 28 January 2026 Amendments to Laws Governing the Judiciary and the Prosecution, CDL-PI(2026)007, 24 April 2026.

⁸⁵ Marta Kos, statement following revision of the judicial legislation, 26 June 2026.

⁸⁶ European Union, EU Statement in Response to the Head of the OSCE Mission to Serbia, EEAS, August 2026.

PREDIZBORNO OKRUŽENJE I USLOVI POLITIČKE KONKURENCIJE

Aktivnosti studentskog bloka, opozicionih stranaka i drugih političkih inicijativa učinile su političku ponudu vidljivijom u javnosti, pokazuju nalazi posmatranja aktivnosti političkih i drugih aktera sprovedenih tokom četiri meseca izborne godine - od maja do avgusta 2026. Vlast je, sa druge strane, svoju prednost gradila kroz značajno korišćenje javnih funkcija, institucija i resursa, kao i kroz najave i promociju ekonomskih programa podrške građanima u periodu intenzivnih najava izbora. Pritisci povezani sa zaposlenjem i socijalnim pravima, kao i incidenti usmereni prema politički angažovanim građanima, ograničavali su slobodno i bezbedno političko učešće.

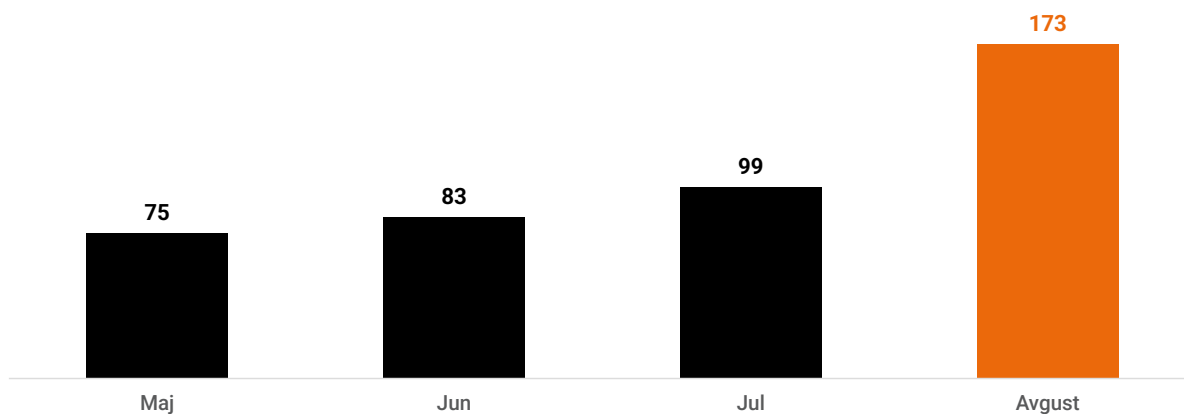
Intenzivna i sveopšta politička mobilizacija oslikala je prvu polovinu izborne godine, pri čemu je delovanje na terenu sve više poprimalo obeležja izborne kampanje iako zvaničnog početka kampanje nije bilo. Pored redovnog stranačkog rada, vladajuće stranke obilato su iskoristili prednost koju im pruža pozicija vlasti. Njihove aktivnosti obeležili su slučajevi korišćenja javnih institucija i resursa u političke svrhe, kao i postupci koji izazivaju zabrinutost u pogledu njihove zakonitosti. U posmatranom periodu zabeleženo je više od 1.200 aktivnosti javnih funkcionera širom Srbije. Među njima je najaktivniji bio predsednik Aleksandar Vučić, a broj njegovih aktivnosti posebno je porastao tokom avgusta. Najavljene su i direktne isplate i druge finansijske pogodnosti građanima, čija ukupna vrednost dostiže gotovo milijardu evra i premašuje zbir iznosa zabeleženih uoči izbornih ciklusa 2022. i 2023. godine. Ovi obrasci dodatno su zamaglili granicu između države i vladajuće stranke. Studentski pokret sprovodio je aktivnosti širom Srbije usmerene na mobilizaciju građana i razvoj sopstvene izborne infrastrukture, dok su opozicione stranke takođe pojačale prisustvo na terenu. Političko delovanje odvijalo se u atmosferi rastućih tenzija i učestalih incidenata, od ograničavanja pristupa političkim događajima do fizičkih sukoba i policijskih intervencija.

Aktivnosti političkih aktera pre raspisivanja izbora

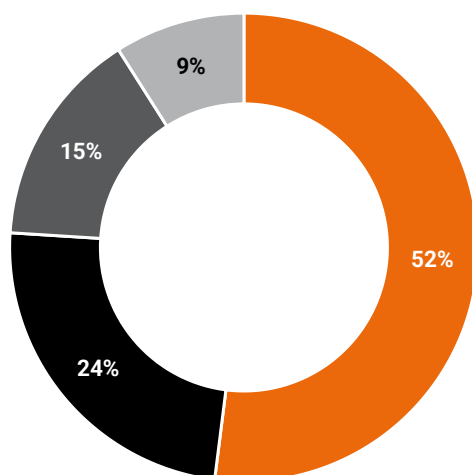
Protestna mobilizacija studentskog bloka postepeno je dobijala karakter ozbiljnijeg po-

litičkog organizovanja. U periodu od maja do avgusta, aktivnosti studenata evidentirane su u polovini opština i gradova u Srbiji, odnosno u njih više od 80, kao i u dijaspori. Intenzitet aktivnosti kontinuirano je rastao tokom celog perioda, sa naglim skokom u avgustu, kada je zabeleženo više aktivnosti nego u maju i junu zajedno (Grafikon 4).

Intenzitet evidentiranih aktivnosti po mesecima (1.5.-31.8.2026)

STRUKTURA PO TIPU AKTIVNOSTI

TRI DOMINANTNE TEME

■ Susreti / VDV **52%**
■ Skupovi, protesti i šetnje **24%**
■ Štandovi i bazari **15%**
■ Tribine **9%**

Grafikon 4: Pregled aktivnosti studentskog pokreta u periodu od maja do avgusta 2026. godine

Studenti su organizovali lokalna okupljanja⁸⁷, razgovore⁸⁸ s građanima, tribine⁸⁹ i druge javne događaje posvećene izborima, zdravlju, obrazovanju, zaštiti životne sredine i lokalnim pitanjima. Najzastupljenija je bila akcija „Student u svakom selu”⁹⁰, usmerena na obilazak manjih naselja i neposredne razgovore s građanima, uključujući kampanju „od vrata do vrata”. Organizovane su i obuke⁹¹ za potencijalne članove biračkih odbora.

Studentski pokret nastojao je da proširi delovanje povezivanjem studentskih zahteva⁹² s problemima različitih profesionalnih i društvenih grupa i pružanjem podrške njihovim inicijativama. Podržao⁹³ je zaposlene koji su ukazivali na političke pritiske i nepravilnosti u kolektivima, uključujući otpuštene radnike EPS-a i učesnike izbora u Lekarskoj komori. Na protestu 23. maja⁹⁴ u Beogradu predstavljene⁹⁵ su programske smernice u oblasti zdravstva, prosvete, socijalne politike i radnih prava, koje su potom promovisane na štanovima. Tokom leta krug se širio na poljoprivrednike (tribina o poljoprivredi u Novom Sadu, akcija pomoći u branju voća, inicijativa „Agrarna reforma”), radnike u kulturi (poziv na bojkot konkursa za EXPO) i zaposlene na fakultetima pod finansijskim pritiskom. Pokret je nastavio i s mobilizacionim i lokalnim aktivnostima, poput Festivala slobode⁹⁶ u Kosjeriću, studentskih bazara, izrade materijala za proteste i ekoloških akcija. Odnos studentskih grupa prema opoziciji razlikovao se među lokalnim sredinama, što su pokazali i izbori 29. marta: u pojedinim opštinama formirane su zajedničke studentsko-opozicione liste, dok su u drugima studenti nastupili samostalno.

⁸⁷ Ozonpress (2026), Milanovčani danima bez vode, večeras izlaze na ulice, <https://link.cрта.rs/108>

⁸⁸ Glas Šumadije (2026), „Veliki studentski bazar - od Morave do Ibra” u subotu u Kragujevcu, Arandelovcu, Lapovu, Rači, Kraljevu, <https://link.cрта.rs/10c>.

⁸⁹ 020media, mikserbalkan (2026), U okviru Mikser festivala u Kulturnom centru Novi Pazar danas je održana tribina Mikser talks-„Jedan svijet, jedna borba”. <https://link.cрта.rs/zh>, 5. jun

⁹⁰ studenti_ukg (2026), „Dok nas neki drugi dele mi se svakog vikenda upoznajemo”, <https://link.cрта.rs/10h>, 14. jul

⁹¹ gavriloandric (2026), „Radi se punom parom!”, <https://link.cрта.rs/zk>, 14. jul

⁹² Tragedija na Železničkoj stanici u Novom Sadu, u kojoj je poginulo 16 ljudi, zajedno sa eskalacijom nasilja nad studentima i demonstrantima, pokrenula je protestni pokret i blokade univerziteta. Studenti su potom formulisali četiri zahteva usmerena na utvrđivanje odgovornosti, pravdu i odgovornost institucija. U maju 2025. godine, nakon više od pet meseci protesta i blokada univerziteta, studenti su kao svoj centralni zahtev istakli raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora, što je i danas njihov ključni zahtev. Nijedan od ovih zahteva do danas nije ispunjen. Više o studentskim zahtevima na: <https://link.cрта.rs/10l>

⁹³ studenti_u_blokadi (2026), „Podrška Goranu Perišiću i svim pobunjenim radnicima!”, <https://link.cрта.rs/zm>, 16. maj.

⁹⁴ Instagram staranica Studenata u blokadi, Protest na Slaviji, 23.5.2026, <https://link.cрта.rs/10k>

⁹⁵ Radio Sto Plus (2026), Studenti na Slaviji predstavili deo političkog programa, nakon skupa incidenti i hapšenja, <https://link.cрта.rs/zs>

⁹⁶ studenti.kosjeric (2026), „Drugi dan festivala slobode otvoren”, <https://link.cрта.rs/10i>, 6. jun

Fotografija 1: Studentski protest 23. maja 2026. godine (Izvor: Studenti u blokadi)⁹⁷

Na rastuću vidljivost studentskog bloka, Srpska napredna stranka odgovorila je kampa-
njom „Srbija pobeđuje”, čiji je naziv podsećao na studentski slogan „Studenti pobeđuju”.
Sličnost naziva, poruka i načina promocije (kroz transparente, nalepnice, štandove i te-
renske aktivnosti) moglo je da oteža građanima da jasno razlikuju dve kampanje. Preuzi-
manje slogana moglo je imati i širi polarizujući efekat: postavljanjem „Srbije” nasuprot
„studentima”, politički sukob dodatno je uokviren kao podela između dva suprotstavljena
tabora.

Intenzivni terenski rad Srpske napredne stranke potvrdio je već uočenu praksu gotovo
neprekidne kampanje. U četiri meseca, od maja do kraja avgusta, zabeleženo je više od
2.600 aktivnosti SNS-a, sa naglim skokom u avgustu (blizu dve petine svih aktivnosti je
zabeleženo u avgustu). Aktivnosti su se pretežno odvijale kroz štandove⁹⁸, sastanke stra-
načkih odbora⁹⁹, uređivanje javnih prostora¹⁰⁰, kampanju „od vrata do vrata”¹⁰¹, kućne

⁹⁷ <https://link.crt.rs/10k>

⁹⁸ sns_bajinabasta (2026), „Danas se družimo na štandu opštinskog odbora Srpske napredne stranke Bajina Ba-
šta”, <https://link.crt.rs/10f>, 10. jul

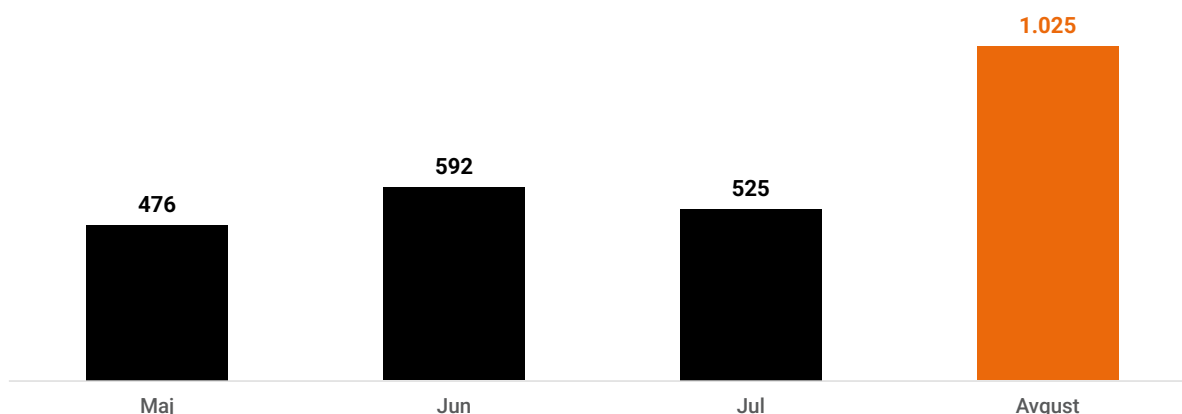
⁹⁹ sns_smed_palanka (2026), „Održan sastanak aktivista MO SNS Donji grad”, <https://link.crt.rs/zy>, 13. avgust

¹⁰⁰ sns_vozdovac (2026), „Ulepšavamo i popravljamo ono što nesavesna i bahata manjina uništava. Tako Srpska
napredna stranka radi svakog dana i na svim nivoima. Ujedinjena Srbija je lepša i bolja i zato ćemo pobediti”, <https://link.crt.rs/10e>, 15. avgust

¹⁰¹ sns_kragujevac (2026), „Razgovor sa građanima od vrata do vrata najbolji deo stranačkih aktivnosti, čujete

posete¹⁰² i razgovore s građanima. (Grafikon 5) U njima su učestvovali stranački aktivisti, lokalni zvaničnici i državni funkcioneri, a organizovane su i tribine¹⁰³, skupovi¹⁰⁴ i događaji namenjeni različitim društvenim grupama.

Intenzitet aktivnosti SNS-a po mesecima (1.5.-31.8.2026)

TRI NAJČEŠĆE AKTIVNOSTI

TRI DOMINANTNE TEME

Grafikon 5: Pregled aktivnosti Srpske napredne stranke u periodu od maja do avgusta 2026. godine

Slogan „Srbija pobeđuje”¹⁰⁵, korišćen od sredine maja na transparentima, štandovima i stranačkim skupovima, ostao je u opticaju i nakon što je na mitingu Srpske napredne

kritike, predloge ali i pohvale za ono što je urađeno”, <https://link.crtars/102>, 10. maj

¹⁰² snsbelapalanka (2026), „Goran Miljković obišao porodicu koja je dobila kuću kroz program Ministarstva”, <https://link.crtars/10d>, 10. jun

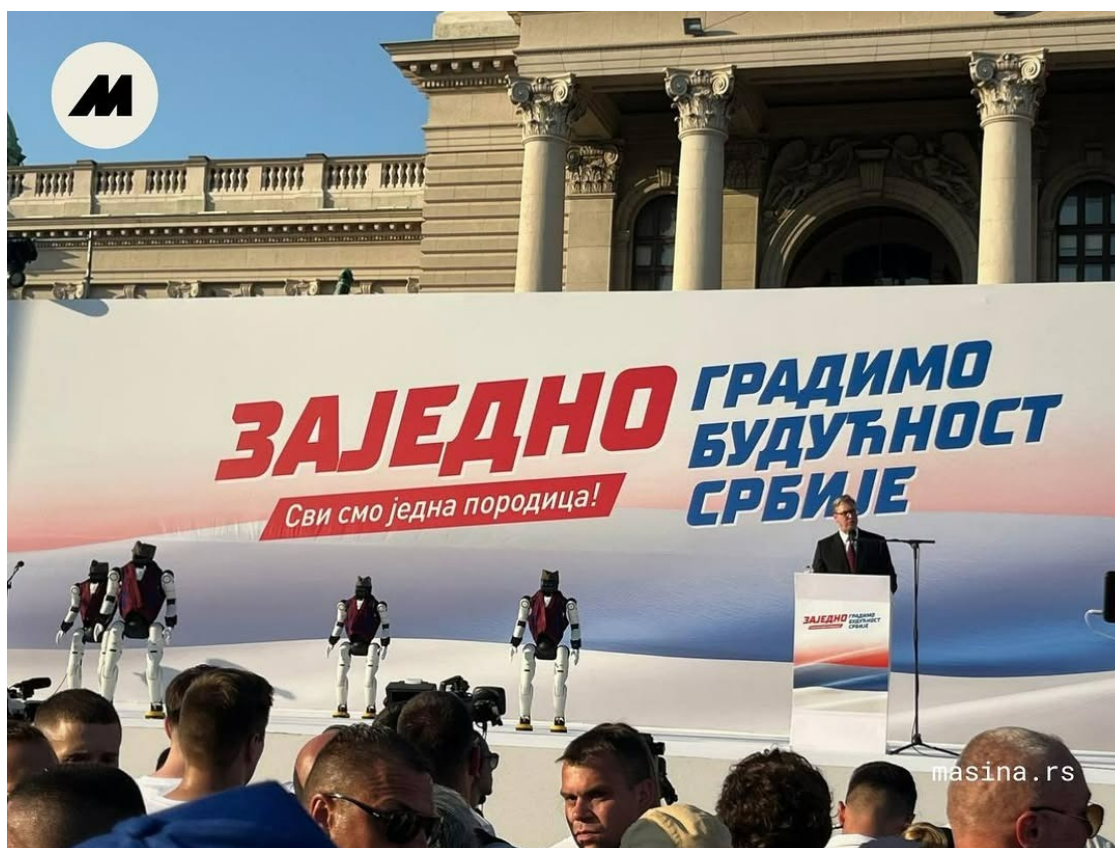
¹⁰³ sns_pozarevac (2026), „U organizaciji Gradskog odbora Srpske napredne stranke Požarevac, danas je u Domu omladine u Kostolcu održana edukativna tribina posvećena zdravlju žena pod nazivom „Značaj prevencije u ginekologiji”, na kojoj je govorila dr Tamara Seke, specijalista ginekologije i akušerstva”, <https://link.crtars/105>, 20. maj

¹⁰⁴ sns_zagubica (2026), „Opštinski odbor Srpske napredne stranke u Žagubici na čelu sa predsednicom odbora, gđicom Oliverom Pauljeskić, predsednikom opštine Žagubica, gospodinom Safetom Pavlovićem i pomoćnikom predsednika opštine gospodinom Dušanom Milosavljevićem, održao je danas druženje za penzionere u restoranu OLYMPIC u Jošanici”, <https://link.crtars/10b>, 25. maj

¹⁰⁵ miloševućević (2026), „Pre godinu dana, na veliki praznik Petrovdan, blokaderi su palili i rušili, i hteli da bace Srbiju na kolena. Danas, na Petrovdan, narod im poručuje - pobeđili smo! I uvek ćemo pobeđivati ujedinjeni u borbi za našu Srbiju!”, <https://link.crtars/10a>, 12. jul

stranke 27. juna u Beogradu predstavljen naziv izborne liste „Ujedinjena Srbija”¹⁰⁶. U aktivnostima koje su usledile, „Ujedinjena Srbija” počela je da preovlađuje kao glavni slogan vladajuće stranke kako u promotivnim sadržajima, tako i najavama moguće liste „Aleksandar Vučić - Ujedinjena Srbija”.

Fotografija 2: Skup Srpske napredne stranke, 27. jun 2026. (Izvor: Mašina)¹⁰⁷

Stranačko delovanje ostalo je tesno povezano s radom državnih i lokalnih institucija, što su pratili navodi o pritiscima i zloupotrebi javnih resursa. Na kanalima SNS-a na društvenim medijima promovisani su javni radovi, infrastrukturni projekti, socijalna davanja i druge mere finansirane iz javnih sredstava, često uz učešće javnih funkcionera. Zabeleženi su i navodi o angažovanju zaposlenih i korišćenju resursa javnih preduzeća u organizaciji stranačkih događaja, kao i o pritiscima na zaposlene.

Opozicione stranke bile su aktivne, ali bez zajedničkog obrasca delovanja. Njihove aktivnosti evidentirane su u najmanje 50 opština, a među vidljivijim akterima su Stranka

¹⁰⁶ milosvucevic (2026), „Ponosan i srećan sa našim divnim ljudima u Starim i Novim Ledincima. Dugujemo im neizmernu zahvalnost na svemu što su izdržali, što smo zajedno sačuvali i grad i državu”, <https://link.crtar.rs/109>, 22. avgust

¹⁰⁷ <https://link.crtar.rs/107>

slobode i pravde, Narodni pokret Srbije, Srbija centar i Zeleno-levi front. U pitanju su uglavnom decentralizovana delovanja u vezi s lokalnim temama, kroz štandove, sastanke, saopštenja, inicijative usmerene na kritiku rada vlasti. Razlike među strankama postaju vidljive i u odnosu prema studentskom bloku, uključujući pitanje podrške njegovom budućem političkom nastupu. Do momenta zaključenja izveštaja, Zeleno-levi front¹⁰⁸ i Demokratska¹⁰⁹ stranka, kao i Srpski pokret Dveri¹¹⁰ i Socijaldemokratska stranka¹¹¹ (vanparlamentarne stranke) najavili su da će na predstojećim izborima podržati studentsku listu.

Akteri koji su najavili učešće na izborima

Na osnovu do sada evidentiranih javnih najava, **učešće na predstojećim izborima potvrdio je niz političkih aktera.** Iako je Socijalistička partija Srbije prvobitno najavila „samostalan” izlazak, odvojeno od SNS-a, Ivica Dačić je precizirao da bi na toj listi, kao i ranije, nastupile i Jedinstvena Srbija i Zeleni Srbije. Jedinstvena Srbija je potom potvrdila odluku da na izbore izađe u koaliciji sa SPS-om. SPS je u međuvremenu sa Socijaldemokratskom partijom Srbije potpisao memorandum¹¹² kojim je iskazana spremnost za saradnju u predstojećem izbornom procesu, dok će eventualni zajednički nastup biti uređen posebnim koalicionim sporazumom nakon raspisivanja izbora i odluka stranačkih organa. Srpska radikalna stranka je 6. septembra najavila učešće na listi „Ujedinjena Srbija”, okupljenoj oko SNS-a, dok je pokret „Mi - snaga naroda” 7. septembra potvrdio raniju najavu Narodne stranke o njihovom zajedničkom nastupu na izborima. Samostalan izlazak najavili su i Savez vojvođanskih Mađara¹¹³, Pokret snaga Srbije - BK¹¹⁴, Unija Roma Srbije¹¹⁵ i Sandžačka demokratska partija¹¹⁶, dok su učešće najavili i Narodni pokret Srbije¹¹⁷, Demokratska unija Roma¹¹⁸, Pokret socijalista¹¹⁹, Ratni veterani za Srbiju¹²⁰, Stranka slobode i pravde¹²¹, pokret „Čale, ovo je za tebe”¹²², Radnička partija¹²³. Formirane su ili najavljene i šire koalicije: Bratski savez 381 - Zajedno za našu državu¹²⁴, koji okuplja više manjinskih stranaka, kao i manjinska koalicija Snaga¹²⁵, u kojoj je Stranka budućnosti i razvoja; Narodna stranka¹²⁶ najavila je izlazak u koaliciji sa pokretom Mi - snaga naroda i grupama građana i udruženjima iz unutrašnjosti, a koalicija NADA¹²⁷ najavila je da će izaći na izbore na listi „autentične desnice”, otvorenoj za srodne partnere. U ovim najavama već **ima naznaka da će pitanje autentičnosti lista biti prisutno i na narednim izborima.** Na primer, Ratni veterani za Srbiju, registrovani su kao politička stranka slovačke nacionalne manjine. Na lokalnim izborima 2024. nastupali su u koaliciji s drugom manjinskom strankom, pod nazivom „Glas naroda je snaga naroda”,

¹⁰⁸ Danas (2026), ZLF ponovio: Podržaćemo studentsku listu na izborima, <https://link.crtars/106>

¹⁰⁹ Demokratska stranka (2025), Демократска странка пружа подршку студентском захтеву за изборе, <https://link.crtars/104>

¹¹⁰ Danas (2026), Dveri donele odluku: Podržavaju studente, <https://link.crtars/103>

¹¹¹ N1 (2026), Predsedništvo SDS potvrdilo odluku o podršci studentskoj listi na predstojećim izborima, <https://link.crtars/101>

koji nije ukazivao na manjinski karakter liste i mogao je birače dovesti u zabludu o tome ko iza nje stoji. Takođe, 2024. su podnete žalbe zbog sumnji na falsifikovanje potpisa liste pokreta "Ćale, ovo je za tebe" (nakon što su ličnosti sa liste negirale da su potpisnici).

Država i stranka: institucionalna prednost vlasti

Zamagljenost granice između države i vladajuće stranke bila je bitno obeležje posmatranog perioda: javne funkcije, usluge, davanja i resursi korišćeni su za političku promociju i mobilizaciju. Politička vidljivost vlasti nije se gradila kroz formalno stranačko delovanje, već prvenstveno kroz učestalo prisustvo funkcionera u institucijama, firmama, na gradištima i različitim manifestacijama, kao i kroz neposredan kontakt s građanima.

112 Nova.rs (2026), SPS i SDP potpisali Memorandum o saradnji, <https://link.cрта.rs/zz>

113 021.rs (2026), Pastor: SVM na izbore izlazi samostalno, primarni cilj nam nisu ministarska mesta, <https://link.cрта.rs/zx>

114 JUGpress (2026), I Bogoljub Karić u predizbornoj kampanji u Leskovcu, <https://link.cрта.rs/zw>

115 Glas Zaječara (2026), Unija Roma Srbije: Samostalni izlazak na izbore, <https://link.cрта.rs/zu>

116 sdpsandzak (2026), „Glavni odbor Sandžačke demokratske partije, kojim je predsedavao predsednik Samir Lekić, na sednici održanoj u subotu 15.08.2026. razmatrao je i usvojio odluke o principima i načinu učešća na predstojećim parlamentarnim izborima”, <https://link.cрта.rs/zt>, 15. avgust

117 Narodni pokret Srbije (2026), Zbijamo redove, jačamo lokalne odbore i nastavljamo borbu za interes građana, <https://link.cрта.rs/zr>

118 Fonet (2026), DUR će učestvovati na izborima, <https://link.cрта.rs/zq>

119 021.rs (2026), Vulin: Pokret socijalista izlazi na izbore na listi gde EU neće moći ni da nas postavi, ni skloni, <https://link.cрта.rs/zo>

120 Savez ratnih veterana Srbije (2026), Saopštenje za javnost, <https://link.cрта.rs/zn>

121 Insajder (2026), Borko Stefanović: Potrebna smena vlasti uz jasno opredeljenje gde i kuda idemo, <https://link.cрта.rs/zi>

122 cale_ovo_je_za_tebe_ (2026), „Zvanično saopštenje Pokreta „Ćale, ovo je za tebe” povodom predstojećih parlamentarnih izbora! ”, <https://link.cрта.rs/zj>, 2. avgust

123 Danas (2026), „Ne želimo da budemo za jednokratnu upotrebu”: Radnička partija izlazi na predstojeće izbore, <https://link.cрта.rs/zi>

124 UNS Press centar (2026), Formiranje predizborne koalicije „Bratski savez 381 - Zajedno za našu državu” i predstavljanje političke platforme „Manifest 381”, <https://link.cрта.rs/zg>

125 N1 (2026), Stranka budućnosti i razvoja najavila učešće na izborima kao deo manjinske koalicije SNAGA, <https://link.cрта.rs/ze>

126 Danas (2026), Gajić: Sa Nestorovićem na parlamentarne izbore, saglasni o važnim temama, <https://link.cрта.rs/zd>

127 N1 (2026), Miloš Jovanović: Koalicija NADA na listi autentične desnice, otvoreni za srodne partnere, <https://link.cрта.rs/zb>

Javne funkcije u službi političke promocije

Bilo je teško razlikovati da li se na terenu širom Srbije sprovode aktivnosti stranke ili institucije, usled izraženog prisustva državnih i lokalnih funkcionera. Zabeleženo je 2190 pojavljivanja visokih državnih funkcionera širom zemlje u više od 1200 pojedinačnih ili grupnih aktivnostima do kraja avgusta.

Intenzitet pojavljivanja državnih zvaničnika rastao je tokom leta, da bi dostigao vrhunac u avgustu - samo tog meseca je zabeleženo više od 400 aktivnosti u kojima su učestvovali. U svega nedelju dana, od 17. do 23. avgusta, zabeležena je skoro trećina svih avgustovskih aktivnosti funkcionera i u njoj je učestvovalo njih 56. Prisustvo funkcionera je izrazito koncentrisano: svaka četvrta aktivnost odigrala se u Beogradu, a najviše aktivnosti izvan glavnog grada zabeleženo je u Rasinskom i Zlatiborskom i Šumadijskom okrugu. (Grafikon 6)

Državni funkcioneri najviše su posećivali firme i ustanove (179 aktivnosti), proslave (171), kulturne, zabavne i druge manifestacije (132), sastanke i sednice (124), obeležavanja datuma i ceremonije (108), radove (88), svečana potpisivanja i uručenja ugovora (74) i svečana otvaranja (60).

S druge strane, aktivnosti za koje je bilo jasno da ih organizuje Srpska napredna stranka ili neka od stranaka vladajuće koalicije - skupovi, štandovi, kampanja od vrata do vrata - sporadično su uključivale funkcionere.

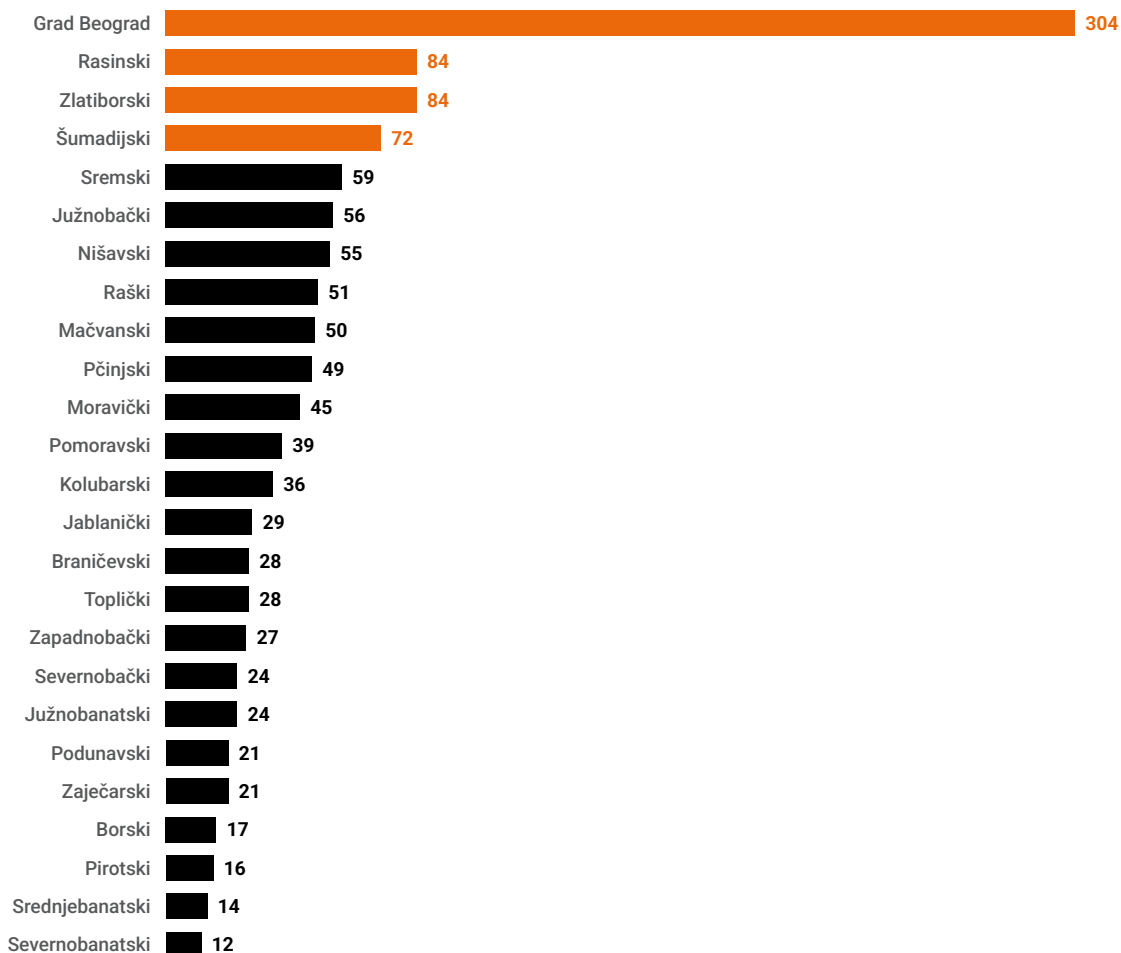
Predsednik Republike Srbije u središtu kontinuirane promocije vlasti

Predsednik Republike Srbije, Aleksandar Vučić, pojavio se 173 puta na različitim događajima u 68 opština i gradova u Srbiji u periodu od četiri meseca, te se izdvojio kao najaktivniji visoki državni funkcioner. Čak 76 odsto svih mesta je obišao na tronedeljnoj turneji u avgustu. Više od dve trećine njegovih aktivnosti zabeleženo je nakon 10. avgusta, u okviru ove turneje. Intenziviranje aktivnosti vremenski se podudara s njegovom najavom od 16. avgusta da će izbore raspisati za 15 do 25 dana. (Grafikon 7)

Geografski, aktivnosti predsedničke turneje su bile usmerene ka centralnoj, zapadnoj i južnoj Srbiji: 91 aktivnost u Šumadiji i zapadnoj Srbiji, 45 u južnoj i istočnoj Srbiji, 24 u Beogradu i svega 13 u Vojvodini.

Najintenzivniji dani organizovani su kao višednevne regionalne turneje. Vrhunac je zabeležen 22. avgusta, kada je predsednik Srbije obišao osam opština Pčinjskog i Jablaničkog okruga - Vranje, Leskovac, Bujanovac, Preševo, Surdulicu, Vladičin Han, Vlasotince i Trgovište - i učestvovao u ukupno 16 aktivnosti. Obrazac se ponavljao: poseta preduzeću ili ustanovi, obilazak infrastrukturnih radova, poseta domaćinstvu i obraćanje okupljenim građanima.

Aktivnosti visokih državnih funkcionera po okruzima (1.5.-31.8.2026)

Grafikon 6: Regionalna distribucija aktivnosti javnih funkcionera tokom četiri meseca posmatranja, maj-avgust 2026. godine

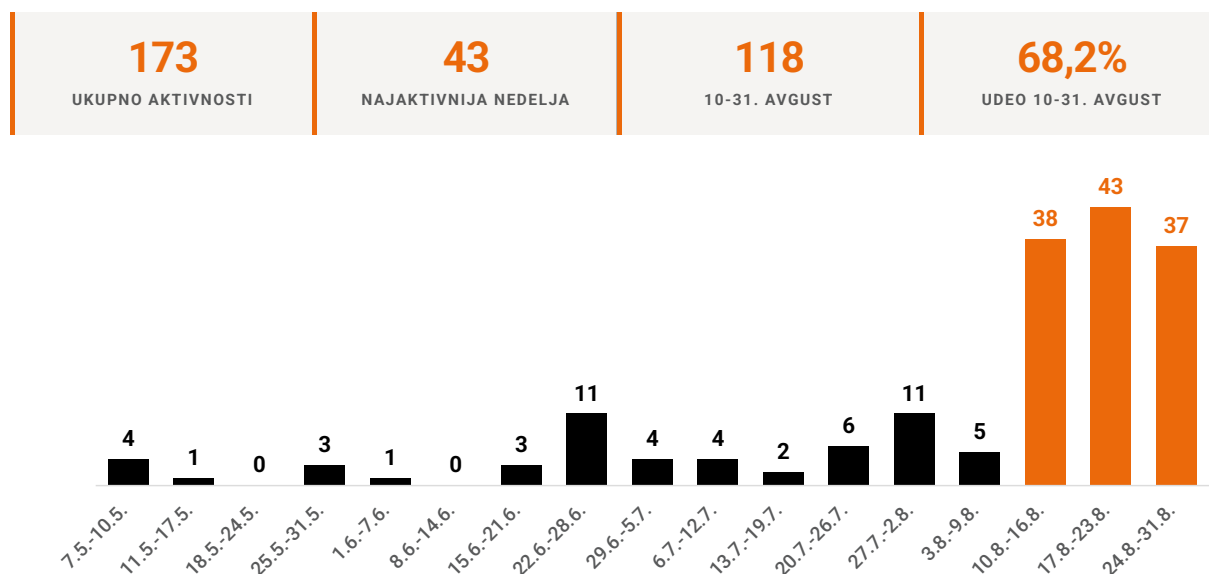
Fotografija 3: Doček¹²⁸ predsednika Srbije Aleksandra Vučića u Bačkoj Topoli¹²⁹. 4. Septembar 2026.

¹²⁸ palilula_sns (2026), „“, <https://link.crtar.rs/zc>, 4. septembar.

¹²⁹ INFOBLOK (2026), „Kažu prošao je Vučić, baš nas briga šta je obećao“ Predsednik u Bačkoj Topoli dobio pohvale, a onda otkrio veliku tajnu - To je najbolja taktika!, <https://link.crtar.rs/za>

Intenzitet aktivnosti Aleksandra Vučića

Evidentirane aktivnosti od 7. maja do 31. avgusta 2026.

Grafikon 7: Vremenski pregled zabeleženih aktivnosti predsednika Srbije, Aleksandra Vučića, u mestima po Srbiji, maj-avgust 2026. godine.

Tematski su prevladavali infrastruktura i ekonomija, a treći blok su činile porodica i tradicija. Najčešće su bile posete¹³⁰ firmama i ustanovama, obilasci¹³¹ radova, posete domaćinstvima¹³² i proslave¹³³.

Predsednikova poseta lokalnoj zajednici često se sastojala od niza događaja tokom kojih su se rezultati vlasti, lokalni projekti i javna ulaganja neposredno povezivali s ličnim prisustvom predsednika.

Posebno se izdvaja primer zabeležen 10. avgusta u Novoj Varoši, kada je jedna građanka pred predsednikom i lokalnim funkcionerima navela¹³⁴ da joj je zaposlenje bilo obećano ukoliko za izbore 2020. godine prikupi određeni broj glasova, kao i da obećanje nije ispunjeno. Njeno obraćanje ukazuje na klijentelističko razumevanje odnosa između građana i političkih aktera, u kojem se stranačko angažovanje i obezbeđivanje glasova očekuju u zamenu za pristup zaposlenju. Posebno je zabrinjavajuće što se kao predmet takve razmene pojavljuje posao, o kojem mogu odlučivati institucije ili nosioci javnih funkcija.

Da evidentirane aktivnosti imaju obeležja intenzivne predizborne kampanje koja se odvija kroz predsedničku funkciju, iako izbori još nisu raspisani, dodatno ukazuje organizovana distribucija predsednikovog pisma na kućne adrese penzionera i korisnika socijalnih davanja širom Srbije. U izradu pisma i njegovu distribuciju uključeni su Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje (PIO fond) i Pošta Srbije.

Analiza sadržaja pisma pokazuje političku i predizbornu intonaciju.¹³⁵ Ono je isporučeno primaocima preko Pošte Srbije. Prema informacijama dobijenim od zaposlenih u ovom javnom preduzeću, naručilac posla bio je PIO fond. Posmatračka misija Crte je od sagovornika dobila informacije da su poštari, prilikom dostave, imali zadatak i da od primalaca, uz ime i prezime, prikupe brojeve telefona i potpise kojima se daje saglasnost za primanje daljih obaveštenja. Kako svrha, način korišćenja i rok čuvanja prikupljenih podataka nisu jasno navedeni, ova praksa otvara pitanja zakonitosti i transparentnosti njihove obrade, kao i mogućnosti da kontakti budu korišćeni za dalje političko obraćanje.

Naknadno saopštenje Pošte Srbije¹³⁶ koje potvrđuje prikupljanje ovih podataka ne pruža, međutim, jasan odgovor na pitanje čemu ono treba da služi, jer se poziva na izradu baze za uslugu e-Pošta, koja je u nastanku. Međutim, okolnost da su građani pisma pronalazili i u

¹³⁰ buducnostsrbiyeav (2026), „Došao sam pre svega da čujem vas, jer mi je važno da znamo šta još možemo da uradimo za ljude koji ovde žive i rade”, <https://link.crtar.rs/z3>, 10. avgust

¹³¹ buducnostsrbiyeav (2026), „Ljudi u ovom kraju nisu imali put, a sada se radi ozbiljan put koji će im mnogo značiti”, <https://link.crtar.rs/z4>, 11. avgust

¹³² buducnostsrbiyeav (2026), „Nema lepšeg prizora od dečjeg osmeha i jedne lepe, brojne porodice”, <https://link.crtar.rs/z5>, 28. jun

¹³³ rtvkraljevoviibarskenovosti (2026), „Više od 4.000 ljudi na Narodnom veselju u Oplanićima koje je posetio predsednik Srbije Aleksandar Vučić”, <https://link.crtar.rs/10j>, 26. jun

¹³⁴ N1 (2026), (VIDEO) “Ako skupim određeni broj glasova, dobiću posao - a nisam”: Pitanje za Vučića u Novoj Varoši, <https://link.crtar.rs/10g>

sandučićima bez bilo kakvih obaveštenja o ovoj usluzi ili pozivu da naknadno ostave svoje kontakte, kao i da nije poznato da li se prilikom isporuke druge pošte prikupljaju iste informacije, ne ukazuju na sistematski pristup izradi ovako važne baze podataka.

Nisu javno dostupne ni informacije o tome o čijem trošku su pisma distribuirana - PIO fonda ili Pošte Srbije. U oba slučaja, politička promocija predsednika bila bi sprovedena korišćenjem kapaciteta i sredstava javnih institucija. Posebno je sporno što su poruke usmerene ka penzionerima i socijalno ugroženim građanima, dok se od njih prikupljaju lični podaci bez jasnog objašnjenja čemu će služiti.

Iako su formalno evidentirana samo dva mitinga Srpske napredne stranke - miting ispred Narodne Skupštine Republike Srbije 27. juna i miting „Ujedinjena Srbija” u Užicu 29. avgusta - pojava predsednika Republike Srbije, kao i plasiranje prepoznatljivog političko-promotivnog sadržaja, uključujući i najavu imena buduće izborne liste i pozivanje građana da za nju glasaju, otvaraju sumnju u nenamensko trošenje sredstava za redovan rad političke stranke za vođenje kampanje pre njenog raspisivanja, kao i sumnju u zloupotrebu javne funkcije i resursa.

Crta je Agenciji za sprečavanje korupcije podnela inicijativu za aktivno praćenje političkih aktivnosti Srpske napredne stranke zbog sumnje da ta stranka vodi izbornu kampanju pre nego što su izbori raspisani i da je za to nenamenski trošila sredstva namenjena redovnom radu. Povod je miting „Ujedinjena Srbija” održan u Užicu 29. avgusta 2026. godine, na kojem su, sudeći po materijalu objavljenom na zvaničnim nalogima stranke, uložena znatna sredstva u binu, ozvučenje, video-bimove i obezbeđenje, uz organizovan dolazak autobusa sa simpatizerima iz cele Srbije, hranu i, po pojedinim svedočenjima, isplaćene dnevnice. Na govornici, na ekranima i na majicama simpatizera isticana je poruka „Ujedinjena Srbija Aleksandar Vučić”, dok je Aleksandar Vučić neposredno pre mitinga birače pozvao da glasaju za listu „Ujedinjena Srbija”, a na samom skupu govorio o pobjedi na izborima - što, prema zakonskoj definiciji, predstavlja aktivnost izborne kampanje. Kako se sredstva za redovan rad mogu koristiti za kampanju samo ako se prethodno uplate na poseban namenski račun, koji se pre raspisivanja izbora ne otvara, Crta traži da Agencija prikupi dokaze o troškovima mitinga i načinu njihovog plaćanja - uključujući i prenos skupa na TV Pink i TV Informer, koji

135 "Želim da Vam poručim da svaki čovek, svaki penzioner, svako od Vas ima i imaće ista prava kao i svaki drugi građanin da odluči kome će dati svoj glas. U našem okruženju ima onih koji se protive našim zalaganjima da Vam pružimo podršku, jep Vas doživljavaju kao teret. Na kraju, jedini teret su oni koi su opustošili ovu zemlju da bi napunili svoje džepove." Ovo je primer poruke iz pisma predsednika Srbije, kroz koju se sugerše da bi drugačiji izborni ishod mogao ugroziti njihovu podršku iz javnih sredstava, iako je reč o merama koje finansira država, a ne politički akter koji ih promoviše. Tekst pisma može se pronaći u objavama građana na društvenim mrežama, na primer: <https://link.cрта.rs/yw>

136 "Poštujući Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, korisnicima koji daju saglasnost za elektronsku dostavu pošiljaka kroz sistem e-Poštara, omogućeno je da im račun, obaveštenja i informacije, za koje se opredele, pored klasičnog uručenja pošiljaka na adresi korisnika, stižu i u elektronskom obliku. Za to je Pošti Srbije neophodna saglasnost korisnika, što je precizno navedeno u obrascu, i svrha je prikupljanja brojeva telefona, uz dobijenu saglasnost korisnika.", Saopštenje Pošte Srbije, <https://link.cрта.rs/yw>

predstavlja ili trošak ili nenovčani prilog - te da nakon proglašenja izborne liste utvrdi postojanje prekršaja iz člana 42. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, za koji je zaprećena kazna od 200.000 do 2.000.000 dinara, i da podnese zahtev za pokretanje prekršajnog postupka i o tome obavesti javnost.

Posle predsednika Vučića, najaktivnija je bila ministarka Adrijana Mesarović sa 145 pojavljivanja i to u 71 gradu i opštini, što je najveća geografska pokrivenost među svim funkcionerima. Slede ministri Darko Glišić (88), Dragan Glamočić (72), predsednik Vlade Đuro Macut (67) i ministar Nikola Selaković (65). Uz funkcionere SNS-a, među najaktivnijima su i predstavnici koalicionih partnera: Ivica Dačić i Đorđe Milićević (SPS) i Milica Đurđević Stamenkovski (Zavetnici).

Fotografija 4: Predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić u obraćanju građanima Belegiša. Iza njega je prepoznatljiv stranački slogan Ujedinjena Srbija. 8. avgust 2026.¹³⁷

Fotografija 5: Predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić razgovarao je sa građanima u Novom Pazaru. U pozadini se vidi stranački transparent Srbija pobeđuje. 24. avgust. 2026.¹³⁸

¹³⁷ buducnostsrbiyeav (2026), „Najviše volim da razgovaram sa vama i da čujem šta imate da kažete. Ništa lepše od toga nema”, <https://link.crtat.rs/yt>, 8. avgust

¹³⁸ buducnostsrbiyeav (2026), „Mnogo toga važnog za Novi Pazar i ovaj kraj kreće da se radi odmah. Već za desetak dana počinjemo radove na novim putevima, uređićemo i ulaz u grad, a zatim krećemo i u izgradnju potpuno nove škole u Deževu”, <https://link.crtat.rs/yt>, 24. avgust

Fotografija 6: Predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić posetio je porodicu Bugarić i razgovarao sa meštanima u selu Vranovina, Deževa. Na slici se vidi dete sa majicom Ujedinjena Srbija. 24. avgust 2026¹³⁹.

Zloupotrebe javnih institucija i resursa u stranačke svrhe

Posebno izražen oblik preplitanja države i stranke bili su pritisci na zaposlene u javnom sektoru radi podrške aktivnostima SNS-a.

Među 110 evidentiranih slučajeva s elementima pritisaka nalaze se navodi o organizovanom dovođenju zaposlenih na stranačke skupove, u sklopu čega pravljene spiskovi zaposlenih, određivane kvote, upućivani telefonski pozivi i „preporuke” za prisustvo.

Osim toga, Posmatračka misija Crte je u periodu od četiri meseca zabeležila 366 slučajeva sa elementima klijentelizma - isključivo među aktivnostima Srpske napredne stranke. U proseku, svaka sedma od zabeleženih aktivnosti SNS-a je imala obrise klijentelizma.

Takođe, posmatrači Crte su zabeležili i 213 slučajeva s elementima zloupotrebe javnih funkcija i resursa.

Za miting SNS-a u Beogradu 27. juna od fabrike „Sloboda” u Čačku je, prema navodima sago-vornika Posmatračke misije Crte, traženo da obezbedi 500 radnika, pri čemu su zaposlenima nuđeni plaćeni slobodni dani, dok je radnicima angažovanim preko ugovora i agencija pre-ćeno gubitkom posla. Zabeleženi su i navodi da su zaposleni u filijalama PIO fonda pozivani da prisustvuju istom skupu, kao i da je radnicima „Zastave oružja” preporučeno da odu na manifestaciju SNS-a u Lapovu. Navod¹⁴⁰ da je ostao bez posla zato što nije otišao na miting koji je izneo građanin tokom Vučićeve posete Topličkom okrugu 19. avgusta mogao se čuti u živom TV prenosu.

¹³⁹ buducnostsrbijskeav (2026), „U Deževi ima dece, ima mladih i ima života, i zbog toga sam danas istinski sre-ćan. Oko 250 đaka pohađa školu i zato ćemo napraviti potpuno novu školu za decu iz ovog i okolnih sela”, <https://link.cрта.rs/ys>, 24. avgust

Pritisци nisu bili ograničeni na prisustvo skupovima.

U JKSP „Zaječar“ zaposleni su, po navodima izvora, telefonom pozivani i ubeđivani da se upišu kao „sigurni glasovi“. Zaposleni u Centru za socijalni rad u Inđiji raspoređivani su u timove koji su obilazili korisnike socijalne pomoći, žene žrtve porodičnog nasilja i poljoprivredna gazdinstva, prikupljali podatke o političkoj podršci i evidentirali „kapilarne glasove“. Po istom izvoru, neopredeljenim građanima i onima koji nisu podržavali predsednika Vučića prečeno je obustavljanjem pomoći i podsticaja. U prostorijama SNS-a u Zaječaru organizovani su i razgovori o nastavku angažovanja pripravnika, radnika na privremeno-povremenim poslovima i zaposlenih u javnim preduzećima kojima su ugovori istekli.

Među istaknutim aktivnostima s elementima klijentelizma izdvaja se slučaj u Čačku gde lokalni odbor Srpske napredne stranke ciljano pruža materijalnu pomoć građanima iz socijalno ugroženih kategorija (starijim licima koja žive sama i porodicama u otežanim stambenim uslovima) u okviru stranačke akcije „Dobar komšija“¹⁴¹. Pomoć se po pravilu sastoji od kućnih aparata (frižideri, televizori, šporeti) i predstavlja se kao lični doprinos pojedinih članova opštinskog odbora vladajuće stranke.

¹⁴⁰ CRTA (2026), „U poseti Topličkom okrugu predsednik Srbije naišao je i na građanina koji tvrdi da je dobio otkaz jer nije 'bio na mitingu'“, <https://link.crtar.rs/yr>, 19. avgust

¹⁴¹ sns_cacak (2026), „Danas je u Petnici, u organizaciji GrO SNS Čačak i MO Petnica - Brezovice - Rajac, član GrO Milan Bojović posetio porodicu Miladinović“, <https://link.crtar.rs/yq>, 16. avgust

Fotografija 7: Akcija "Dobar komšija", 17. avgust. 2026.¹⁴²

Fotografija 8: Unija žena Gradskog odbora Srpske napredne stranke Smederevo i Zdravstveni centar Smederevo organizovali su u Badljeviци preventive preglede i razgovor sa građanima. 20. maj 2026.¹⁴³

U posmatranom periodu zabeleženo je više slučajeva preplitanja stranačkog rada s javnim uslugama, posebno u zdravstvu.

Najupečatljiviji primeri zabeleženi su u Čačku¹⁴⁴, gde su preventivni ultrazvučni pregledi organizovani u prostorijama Srpske napredne stranke, i Smederevu¹⁴⁵, gde je gradski odbor Srpske napredne stranke preventivne zdravstvene preglede organizovao "u saradnji sa Zdravstvenim centrom" i uz deljenje promotivnog stranačkog materijala. Sličan obrazac beležen je i u Beloj Crkvi¹⁴⁶ gde su medicinski radnici Doma zdravlja obavljali merenja pritiska i šećera i kardiološke preglede u okviru „Bazara zdravlja“ koji je najavio lokalni odbor SNS-a. U Zemunu¹⁴⁷ je stranka organizovala lekarske preglede "od vrata do vrata", građane su posećivali i preglede vršili u njihovim domovima, dok su u Beloj Palanci¹⁴⁸ preventivne preglede organizovali Dom zdravlja i opština, a akcija je promovisana na zvaničnom profilu Srpske napredne stranke.

¹⁴² sns_cacak (2026), „Akcija 'Dobar komšija' bila je danas u Ostri, gde su koordinator rejona Vladan Milić, članica Glavnog odbora Biljana Jakovljević i članica Gradskog odbora Milica Dačić posetili porodicu Anđelić i, tom prilikom, uručili im skroman poklon“, <https://link.crtar.rs/yp>, 17. avgust

¹⁴³ Srpska Napredna Stranka Smederevo (2026), <https://link.crtar.rs/yo>, 20. maj.

¹⁴⁴ Srpska Napredna Stranka Čacak (2026), Preventivni ultrazvučni pregledi dojke organizovani su i u prostorijama stranke na Љубић кеју, 30. april 2026, <https://link.crtar.rs/yn>

¹⁴⁵ sns_smederevo (2026), Градски одбор Српске напредне странке Смедерево, у сарадњи са Здравственим центром Смедерево, организовао је у селу Сеоне акцију превентивних здравствених прегледа намењену мештанима овог насеља, са циљем да здравствена заштита буде доступнија свим грађанима. <https://link.crtar.rs/ym>, 11. maj

¹⁴⁶ sns_bela_crkva (2026), ОО Српске напредне странке у Белој Цркви организовао је Базар здравља као

Prijave Agenciji za sprečavanje korupcije u slučajevima funkcionerske kampanje

Od maja do kraja avgusta 2026. godine Crta je podnela sedam prijava Agenciji za sprečavanje korupcije zbog sumnje na povrede odredbi Zakona o sprečavanju korupcije i Zakona o finansiranju političkih aktivnosti. U navedenim prijavama ukazano je na različite oblike povezanosti javnih funkcionera i državnih organa s aktivnostima vladajuće Srpske napredne stranke (SNS) - od korišćenja službenih komunikacionih kanala, preko angažovanja javnih funkcionera u aktivnostima stranke, do organizovanja velikog broja događaja namenjenih političkoj mobilizaciji građana.¹⁴⁹ Agencija do zaključenja izveštaja nije postupala ni po jednoj prijavi.

Na osnovu saznanja iz dugoročnog posmatranja, pokrenuti su i drugi postupci zbog sumnje na korišćenje javnih i institucionalnih resursa za političke aktivnosti. U junu 2026. godine Crta je podnela zahteve za pristup informacijama od javnog značaja gradskom Centru za socijalni rad i Policijskoj stanici Savski venac u vezi sa slučajem maloletnog štićenika iz Doma za nezbrinutu decu u Zvečanskoj ulici, za kojeg su postojale informacije da je napustio ustanovu nakon što je, uz novčanu naknadu, organizovao odlazak štićenika na miting SNS-a u Areni - kako je navedeno u dokumentu koji se pojavio u javnosti. Centar za socijalni rad odbio je zahtev, nakon čega je Crta podnela žalbu Poverenika, dok je Policijska stanica Savski venac odgovorila da ne poseduje podatke o tom slučaju.

Ilustrativan primer predstavlja i prijava koja se odnosi na više od 60 aktivnosti SNS-a organizovanih tokom maja i juna 2026. godine širom zemlje, odnosno „narodnih veselja“, „narodnih sabora“, „druženja sa penzionerima“ i izložbi „pre i posle“. Prijavom je tražena kontrola njihovog finansiranja tj. utvrđivanje izvora sredstava, pri čemu je posebno ukazano na povezivanje rezultata javnih organa s političkim delovanjem SNS-a.

превентивни вид подршке очувању здравља наших суграђана. <https://link.crta.rs/yl>, 1. jul

¹⁴⁷ sns_mo_altina (2026), Брига о здрављу је најважнија инвестиција. <https://link.crta.rs/yk>, 25. jul

¹⁴⁸ snsbelapalanka (2026), ОРГАНИЗОВАНИ ПРЕВЕНТИВНИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕДИ У ТАМЊАНИЦИ. <https://link.crta.rs/yj>, 5. jul

¹⁴⁹ Dve prijave protiv direktora Centra za socijalni rad u Staroj Pazovi Olivera Ristića i Srpske napredne stranke, uz sumnju na povredu odredbi ZSK i ZFPA, zbog njegovih razgovora sa građanima, savetovanja i pružanja pomoći u prostorijama SNS-a; Prijava protiv Srpske napredne stranke u Indiji, zbog sumnje na povredu ZFPA, prilikom koje je SNS objavio poziv građanima za razgovore u prostorijama stranke uz korišćenje zvaničnog broja centrale Opštine i službene imejl adrese sekretarice predsednika opštine; Prijava protiv v.d. direktorke Centra za socijalni rad u Čačku Stefani Milosavljević Ostojić, zbog sumnje na povredu odredbi ZSK, tako što je prijavljena ispred Srpske napredne stranke razgovarala sa građanima o njihovim socijalnim problemima; Prijava protiv Srpske napredne stranke na Savskom vencu, zbog sumnje na povredu ZFPA deljenjem novca građanima; Prijava protiv državnog sekretara u Ministarstvu rudarstva i energetike i nekadašnjeg gradonačelnika Zaječara Boška Ničića, zbog sumnje na povredu odredbi ZSK, time što je primio subvencije u projektu koji sufinansiraju Ministarstvo u kojem obavlja funkciju i grad Zaječara.

Osim toga, Crta je podnela zahtev za pristup informacijama Crvenom krstu Srbije zbog indicija da je organizacija Crveni krst u Indiji, postavljajući svoj štand, učestvovala na promotivnom skupu SNS-a u julu. Crveni krst Srbije potvrdio je učešće organizacije u Indiji, navodeći da je skup organizovala opština.

Ovi slučajevi ukazuju na kontinuirano preplitanje partijskih aktivnosti s radom javnih institucija i na činjenicu da se takva praksa pojavljuje u različitim oblastima - od socijalne zaštite i delatnosti organizacija za zaštitu ljudskih prava do rada organa lokalne samouprave.

Navedene aktivnosti političkih aktera izazivaju sumnju u povredu odredbi Zakona o sprečavanju korupcije, i to čl. 40, koji uređuje zaštitu javnog interesa i zabranu korišćenja javne funkcije radi sticanja koristi, čl. 47, kojim se uređuju ograničenja u savetovanju građana od strane javnih funkcionera, i čl. 50, koji uređuje učešće funkcionera u političkim aktivnostima i zabranu korišćenja susreta u svojstvu funkcionera za promociju političkog subjekta. Moguće su i povrede Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, odnosno čl. 6, kojim se propisuju jednaki uslovi za pružanje javnih usluga i dobara političkim subjektima, i čl. 23, kojim se zabranjuje korišćenje javnih resursa u političke svrhe tokom izborne kampanje. Pored toga, ukazano je na moguće povrede čl. 25 Zakona o socijalnoj zaštiti, koji zabranjuje diskriminaciju korisnika na osnovu političkog opredeljenja, kao i čl. 4 Zakona o političkim strankama, kojim se zabranjuje neposredno vršenje vlasti od strane političke stranke ili njeno potčinjavanje vlasti.

Jednokratne finansijske mere države i ciljani programi podrške

Posmatračka misija Crte ocenjuje da je u toku obimna zloupotreba ekonomske politike Srbije, koja po elementima vanrednosti, izostanku stručne rasprave i realizacijom u samoj izbornoj kampanji ukazuje na to da joj je cilj stvaranje nepoštene izborne prednosti u korist vlasti. U vidu tzv. novca iz helikoptera (*eng. helicopter money*) skoro milijardu evra u gotovini biće, kako je najavljeno, isplaćeno građanima u septembru 2026. Ovaj novac biće isplaćen kroz svega dve od više najavljenih ekonomskih mera usmerenih ka građanima u narednih nekoliko meseci: 1) jednokratni paket pomoći penzionerima i socijalno ugroženima i 2) isplate skoro dvodecenijske dobiti na akcije iz Akcionarskog fonda svim punoletnim građanima.¹⁵⁰

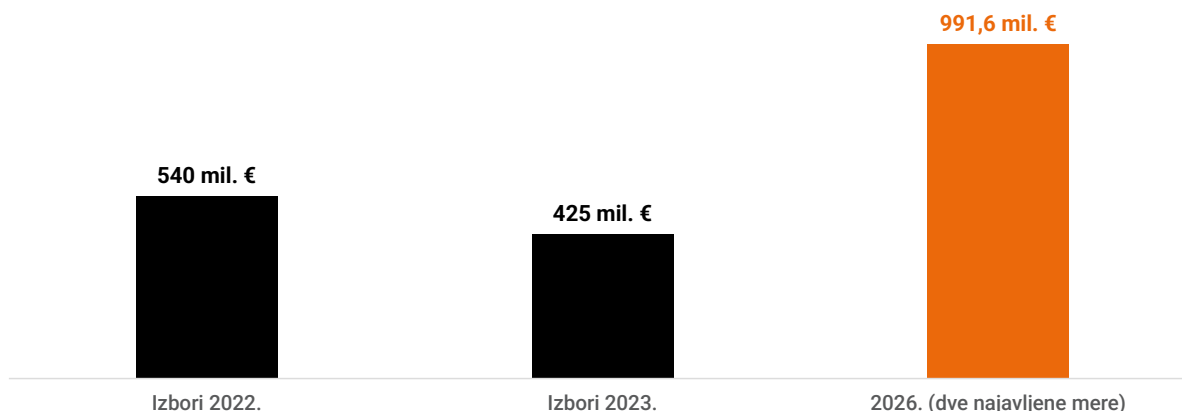
Sumnju da je u pitanju ekonomska mera motivisana dolazećim izborima unosi i to da su slični jednokratni finansijski paketi bili praksa i u ranijim izbornim ciklusima. Ipak, aktuelne dve mere izdvajaju se po i tome što iznosom **premašuju ukupnu sumu koja je u**

¹⁵⁰ Predlogom posebnog zakona, koji je 21. avgusta ušao u skupštinsku proceduru, a 31. avgusta je usvojen na vanrednom zasedanju Narodne skupštine, pravo na jednokratnu naknadu od 6.000 dinara dobiće i punoletni građani koji nisu akcionari Akcionarskog fonda. Oni će za naknadu morati da se prijave, a sredstva će im biti isplaćena iz državnog budžeta, dok će postojeći nosioci prava novac dobiti iz Akcionarskog fonda.

gotovini isplaćena različitim grupama građana Srbije uoči izbornih ciklusa 2022. i 2023. godine (Grafikon 8).

Najavljene mere u 2026. premašuju prethodne izborne cikluse

Procenjeni iznosi u milionima evra · 2026: direktna davanja i druge finansijske pogodnosti

Takođe, Posmatračka misija Crte zabeležila je da su državni predstavnici, uključujući i predsednika Vučića, najavljivali i promovisali ove ekonomske mere istovremeno sa naj-avama potencijalnih izbornih datuma.

Osim skoro milijardu evra u gotovini, samo u periodu nakon 18. avgusta najavljeno je ili za-konski pripremljeno više mera usmerenih ka širokom krugu građana i pojedinim društve-nim grupama: povećanje minimalne zarade¹⁵¹ na oko 600 evra, natprosečno povećanje plata¹⁵² zaposlenima u socijalnoj zaštiti, dodatnih¹⁵³ 200 miliona dinara za subvencije majkama za kupovinu prve nekretnine, finansijska podrška¹⁵⁴ za peto i šesto dete. Iako ove mere imaju različitu prirodu, njihovo grupisanje u svega nekoliko avgustovskih dana znači da su zaposleni sa najnižim primanjima, radnici u socijalnoj zaštiti, porodice sa decom, socijalno ugroženi, penzioneri, borci i praktično celokupno punoletno stanovniš-

¹⁵¹ Blic Biznis (2026), Ministar finansija Siniša Mali izjavio je da je predlog Vlade Srbije da se od 1. januara naredne godine minimalna zarada u Srbiji poveća za 9,2 odsto, sa 550 na 600 evra, jer konsenzus na Socijalno-ekonomskom savetu nije postignut, pa će konačnu odluku doneti Vlada Srbije na jednoj od narednih sednica. <https://link.crtar.rs/yi>, 18. avgust

¹⁵² Blic Biznis (2026), Predsednik Srbije Aleksandar Vučić najavio je da će zaposleni u ustanovama socijalne zaštite i centrima za socijalni rad dobiti veće povećanje plata nego svi ostali zaposleni u javnom sektoru. <https://link.crtar.rs/yh>, 4. septembar

¹⁵³ jecazaric (2026), Građani Srbije mogu da ocekiju dobre vesti - veća izdvajanja za meru koja postoji u Ministarstvu za brigu o porodici i demografiju. <https://link.crtar.rs/yg>, 23. avgust

¹⁵⁴ sns_srbija (2026), Председник Србије Александар Вучић изјавио је данас да ће држава обезбедити финансијску подршку за пето и шесто дете. <https://link.crtar.rs/yf>, 19. avgust

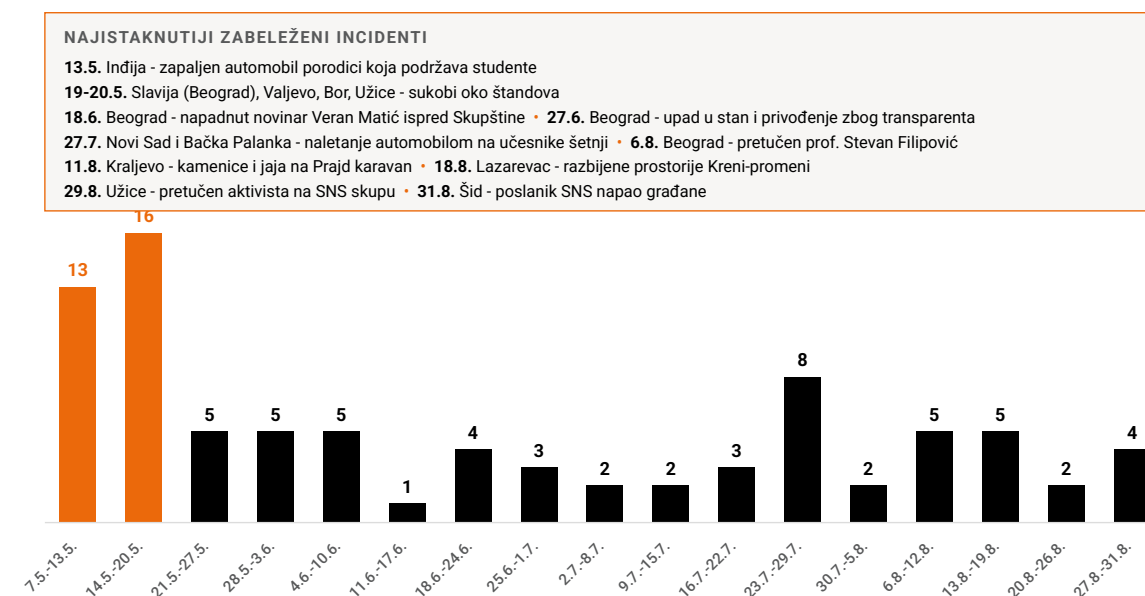
tvo obuhvaćeni novim državnim davanjima ili obećanjima upravo u periodu intenzivnih najava raspisivanja izbora.

Polarizacija političkog i društvenog prostora u lokalnim sredinama

Tokom prve polovine izborne godine, politička polarizacija pojačano se prelivala iz političke debate u svakodnevni život, pretvarajući javne prostore, institucije, a u pojedinim slučajevima i privatnu imovinu građana u mesta političkog sukoba i pritiska. Posmatračka misija Crte zabeležila je 85 slučajeva pretnji, verbalnih sukoba i fizičkih napada, što ukazuje da u pitanju nisu izolovane pojave, već obrazac i trend koji je obeležio navedeni period.

Najveći broj incidenata zabeležen je u periodima kada su vlast i opozicija ili zborovi građana istog dana sprovodili aktivnosti na terenu u istoj opštini. Od ukupno 85 evidentiranih incidenata, 63 odsto se dogodilo u takvim okolnostima. Posebno se izdvaja period od 8. do 22. maja, kada su zabeležena 32 incidenta prilikom organizovanja štantova vlasti, s jedne strane, i blokade i šetnje zborova, s druge, na istim lokacijama.

Verbalni sukobi, pretnje i fizički napadi po nedeljama (7.5.-31.8.2026)

Grafikon 9

Posebno su bile vidljive sve učestalije eskalacije političkog sukoba u lokalnim sredi-

nama. U više sredina pristalice vlasti i građani okupljeni oko studentske kampanje "Studenti pobeđuju" nalazili su se na istom prostoru, nakon čega je dolazilo do verbalnih sukoba, koškanja i fizičkih incidenata, često uz prisustvo policije. U Novom Sadu¹⁵⁵ policijski kordon razdvajao je dve grupe nakon incidenta u kojem je jedan muškarac povređen, dok su slične tenzije zabeležene u Užicu, Valjevu i na Slaviji.

Najozbiljnija eskalacija zabeležena je 29. avgusta u Užicu¹⁵⁶, uoči mitinga „Ujedinjena Srbija“. Prema izjavama učesnika i izveštajima medija sa lica mesta, do sukoba je došlo kada su redari mitinga pokušali da udalje građane iz bašti kafića na Trgu partizana, nakon čega je više osoba u crnim majicama fizički napalo okupljene građane. Najmanje dve osobe su povređene, dok je policija intervenisala tek nakon izbijanja sukoba. Snimci i izveštaji sa događaja¹⁵⁷ ukazuju na posebno ozbiljan bezbednosni rizik koji nastaje kada se skupovi političkih protivnika održavaju na istom prostoru, a razdvajanje učesnika i zaštita građana nisu pravovremeno obezbeđeni.

Javni prostor postao je jedan od predmeta političkog sukoba. Štandovi, transparenti, nalepnice i mesta okupljanja bili su povod za konfrontacije, pri čemu se spor vodio i oko toga ko može da bude politički prisutan i vidljiv. Poruka „Studenti pobeđuju“ bila je povod za incidente¹⁵⁸ u više sredina, dok su u Bujanovcu¹⁵⁹ trojica aktivista kažnjena (novčanom kaznom od 10.000 rsd) zbog lepljenja nalepnica sa ovom porukom. U Knjaževcu¹⁶⁰ je napadnuta predstavica liste "Knjaževac uz studente" dok je snimala cepanje plakata.

Slika sukoba nije jednosmerna. Lokalni odbori Srpske napredne stranke prijavljivali su javnosti incidente na njihove članove i aktiviste: napad na aktiviste na info-štanu na Se-

¹⁵⁵ Autonomija (2026), Kordon policije u opremi za razbijanje demonstracija postavio se između dve suprotstavljene grupe kod Master centra Novosadskog sajma, nakon što su simpatizeri vlasti gađali građane plastičnim flašama i drugim predmetima; policija nikoga nije legitimisala niti privela. <https://link.crtar.rs/ye>, 15. maj

¹⁵⁶ Insajder (2026), Aktivista Branko Nikolić iz organizacije "Da ne dišemo Duboko" izjavio je da je grupu od oko 15 ljudi na Trgu partizana u Užicu, nakon legitimisanja od strane policajaca u civilu, napala grupa od 20 do 30 osoba u crnim majicama, pri čemu su dvojica građana povređena, a jedan priveden i zadržan u bolnici. <https://link.crtar.rs/yd>, 29. avgust

¹⁵⁷ Mašina (2026), U jednom trenutku redari mitinga vladajuće stranke pokušali su da zatvore bašte kafića u blizini bine u Užicu, a kada su građani odbili da se pomere, došlo je do fizičkog napada na nekoliko njih, pri čemu je policija reagovala tek nakon što je čovek bio oboren na zemlju i više puta udaren i šutiran. <https://link.crtar.rs/yc>, 29. avgust

¹⁵⁸ Nova.rs (2026), Na Instagramu je osvanuo snimak iz Mladenovca na kom se vidi kako dve osobe brusilicom pokušavaju da skinu transparent "Studenti pobeđuju" sa ulaza kafića "Istorija", pre toga isključivši struju u objektu, da bi im dva studenta prekinula akciju i oduzela merdevine. <https://link.crtar.rs/yb>, 9. jun

¹⁵⁹ Vranjenews (2026), Komunalna inspekcija u Bujanovcu novčano je kaznila trojicu aktivista neformalne grupe "Bujanovac uz studente" sa po 10.000 dinara zbog lepljenja nalepnica i ispisivanja grafita "Studenti pobeđuju" tokom akcije održane 29. aprila, pri čemu aktivisti navode da nisu bili legitimisani niti privedeni i da smatraju kaznu vidom pritiska na studentski pokret. <https://link.crtar.rs/ya>, 21. maj

¹⁶⁰ Mašina (2026), Šefica izbornog štaba liste "Knjaževac uz studente" Sandra Živković izjavila je da ju je napao muškarac kog je pokušala da snimi dok je cepao postere njene liste tokom ponovljenih izbora na biračkom mestu broj 8 u Knjaževcu, nakon čega je predsednik opštine protiv nje i njenih kolega podneo prijavu pre nego što su oni stigli u policiju. <https://link.crtar.rs/y9>, 30. april

vernem bulevaru u Beogradu, treći vandalski napad u mesec dana na prostorije stranke u Dobanovcima i pretnje gradonačelniku u Novom Sadu. Međutim, uz oprečne i nedovoljne informacije koje su bile dostupne posmatračima Crte i javnosti, ovi događaji nisu mogli biti potvrđeni.

Fotografije 9 i 10: Transparent Srbija pobeđuje, Zaječar¹⁶¹, i transparent Studenti pobeđuju, Valjevo¹⁶²

Zabeleženi slučajevi pokazuju da politički sukob zadire i u **privatni prostor** i **ličnu bezbednost politički angažovanih građana**. U Indiji¹⁶³ je zapaljen automobil porodice koja podržava studentske proteste i čiji je sin u njima aktivan, dok su u drugim sredinama zabeleženi pritisci povezani sa radnim mestom, obrazovanjem i političkim angažovanjem. Pritiscima i incidentima nisu bili izloženi samo politički aktivisti: među metama su bili novinari, profesori, učenici i drugi građani. U Zrenjaninu¹⁶⁴ je novinar ometan i fizički napad-

¹⁶¹ <https://link.cрта.rs/y8>

¹⁶² <https://link.cрта.rs/y7>

¹⁶³ Nova.rs (2026), Student Nikola Runić iz Indije izjavio je da mu je zapaljen automobil dan nakon što je učestvovao u akciji "Studenti pobeđuju", a policija je potvrdila da je snimak pokazao maskiranog muškarca kako polije vozilo i podmetne požar; urednica portala IN medija navodi da su u grad dovođeni ljudi da zabrane širenje transparenta. <https://link.cрта.rs/xk> 16. maj

¹⁶⁴ 021.rs (2026), Udruženje novinara Srbije osudilo je napad na urednika portala "Volim Zrenjanin" Aleksandra Blanušu ispred štandova SNS u Zrenjaninu, koji je izjavio da su ga aktivisti i simpatizeri stranke gurali, saplitali i pokušali da mu otmu telefon dok je pokušavao da uzme izjavu od gradonačelnika. <https://link.cрта.rs/xl>, 9. maj

nut tokom izveštavanja sa štandova SNS-a, dok su u Beogradu¹⁶⁵ zabeleženi incidenti nakon studentskog protesta.

Političke tenzije ulazile su i u **lokalne institucije**. U Knjaževcu¹⁶⁶ je došlo do tenzija između Predsednika opštine Knjaževac i predstavnika studentske liste tokom sednice lokalne skupštine, dok je sednica Skupštine grada Užica¹⁶⁷ prekinuta nakon aktiviranja suzavca.

Ovakvo okruženje, u kojem političko angažovanje sve češće nosi i rizik po ličnu bezbednost, ograničava mogućnost građana da slobodno učestvuju u političkom životu i neposredno utiče na uslove političke konkurencije.

Špijunski softver na telefonima najmanje 14 studenata, aktivista i opozicionih funkcionera

Share fondacija je 2. septembra 2026. objavila nalaze forenzičke analize (sprovedene sa Citizen Labom i Amnesty Internationalom) koji potvrđuju da je od početka godine najmanje 14 ljudi u Srbiji bilo meta komercijalnog špijunskog softvera¹⁶⁸ - učesnici studentskog pokreta, aktivisti opozicionih stranaka, jedan narodni poslanik (Radomir Lazović, koji nadzor povezuje sa koordinacijom opozicije tokom lokalnih izbora i kontaktima sa EU institucijama) i jedan gradski odbornik. Otkrivena su dva alata: Pegasus izraelske NSO Group, ubačen "zero-click" metodom bez interakcije sa žrtvom, i redizajnirana verzija domaćeg NoviSpy-a koja zahteva fizički pristup telefonu. Oba omogućavaju pristup porukama, kontaktima i podacima, kao i daljinsko uključivanje mikrofona i kamere, a serverska infrastruktura navodno vodi ka BIA. Ni za jedan alat ne postoji zakonski osnov za upotrebu u Srbiji, a instaliranje špijunskog softvera na tuđi telefon predstavlja krivično delo. Novi nalazi ne pokazuju nov problem, već odsustvo bilo kakve posledice za stari: dve godine posle prve forenzičke potvrde, praksa se nastavila, proširila se na studentski pokret i izabrane predstavnike, bez institucionalnog odgovora.

¹⁶⁵ BBC na srpskom (2026), Na protestu "Slavija" u Beogradu, na kom je prema proceni Arhiva javnih skupova bilo između 180.000 i 190.000 ljudi, grupa maskiranih mladića bacala je pirotehniku na policiju koja je odgovorila suzavcem, a uhapšeno je 23 osobe zbog napada na policijske službenike. <https://link.crtars/xm> 23. maj

¹⁶⁶ knjazevac_uz_studente (2026), Odbornici GG "Knjaževac uz studente - čista lista - dr Ivan Milošević" došli su na sednicu Skupštine opštine sazvanu u starom sazivu da pitaju Marka Stojanovića dokle će da se bahate. <https://link.crtars/xn>, 15. maj

¹⁶⁷ Glas zapadne Srbije (2026), Sednica Skupštine grada Užica prekinuta je nakon što je bačen suzavac, neposredno pošto je odborniku opozicije Vladanu Sindiću izrečena mera udaljenja sa sednice zbog opstruisanja rada parlamenta, a predsednica Skupštine Danijela Vasiljević izjavila je da suzavac nije mogao doći sa strane pozicije jer su njihovi odbornici sedeli na suprotnoj strani sale. <https://link.crtars/xo>, 22. maj

¹⁶⁸ Share Fondacija (avgust 2026): "Studenti i opozicioni političari na meti špijunskog softvera, <https://sharefoundation.info/share-fondacija-studenti-i-opozicioni-politricari-na-meti-spijunskog-softvera/>

MEDIJI I INFORMISANJE

Period koji prethodi kampanji obeležavaju duboke strukturne nejednakosti u medijskom prostoru koje vlastima obezbeđuju značajnu prednost. U avgustu 2026. godine došlo je do dodatnog intenziviranja medijske dominacije predsednika Vučića. Istovremeno, u medijima koji su važili za nezavisne i kritične prema vlasti odvija se najavljena promena vlasništva, praćena promenom menadžmenta. Ukoliko se te promene odraze na uređivačku politiku, već sužen prostor za kritičko izveštavanje mogao bi biti gotovo u potpunosti izbrisan.

Nedostatak pluralizma vidljiv je i u programu javnog medijskog servisa Radio-televizije Srbije (RTS): u najgledanijoj centralnoj informativnoj emisiji Dnevnik 2, vladajućoj većini pripalo je čak 96 odsto vremena posvećenog domaćim političkim akterima, dok je opoziciji preostalo svega četiri odsto. Ovu izrazitu disproporciju dodatno produbljuje način predstavljanja političkih aktera: vlast je pretežno prikazana pozitivno (skoro 40 odsto vremena), a opozicioni akteri su upadljivo manje zastupljeni, i to dominantno negativno (40 odsto vremena); najizraženije negativno su prikazani studenti (58 odsto vremena).

Predsednik Aleksandar Vučić, osim što je u Dnevniku 2 bio daleko više prisutan od svih aktera vlasti i opozicije, on je sada bio zastupljen i gotovo četiri puta više nego u predizbornom periodu i kampanji za predsedničke izbore 2022. godine. Vreme pozitivnog izveštavanja o njemu bilo je više od 11 puta duže u poređenju sa poslednjim predsedničkim izborima, dok je udeo pozitivnog tona porastao sa 18 na 51 odsto.

U medijima s najširoom publikom i najvećim uticajem¹⁶⁹, beleži se pojačavanje manipulativnih narativa usmerenih protiv političkih protivnika vlasti, uključujući one o mogućem nasilju nakon izbora i nepriznavanju izbornih rezultata.

Medijska koncentracija, gušenje kritičkih glasova i manipulacija javnim mnjenjem rastu uoči početka zvanične izborne kampanje, ostavljajući građanima sve manje mogućnosti

¹⁶⁹ Uzorak monitoringa obuhvata: televizijske kanale koji su dostupni preko svih licenciranih kablovskih operatera i koji se, prema podacima nezavisne agencije za merenje gledanosti, nalaze među pet kanala sa najvećim udelom u gledanosti (Javni servis RTS 1 - Dnevnik 2, TV Pink - Nacionalni dnevnik, TV Prva - Vesti u 18h, TV Informer - Srpski dnevnik i TV B92 - Vesti u 16h) i naslovne strane svih devet dnevnih novina (Informer, Kurir, Večernje novosti, Politika, Alo!, Srpski telegraf, Danas, Nova, Blic).

da čuju išta osim jednog glasa.

Medijsko tržište i uređivačka politika

Koncentracija medijskog vlasništva u Srbiji ubrzala se tokom izborne godine kroz nekoliko paralelnih procesa: prodaju medijskog dela biznisa Junajted grupe (eng. *United Group*), dalje širenje Telekoma na tržištu¹⁷⁰, promenu rukovodstva RTS-a i ukupnjavanje vlasništva nad lokalnim medijima. Vlasništvo nad medijima koncentriše se u rukama male grupe aktera bliskih vlasti.¹⁷¹

Asimetrične promene zabeležene su i u uslovima dostupnosti televizijskih kanala publici: dok su pojedini kanali uklanjani iz ponude ili izmenjenih lista kanala distributera, drugim kanalima je istovremeno omogućen širi pristup publici. Nakon što je Telekom Srbija preuzeo Total TV od United Grupe, kritički orijentisani kanali N1 i Nova najpre su pomereni na znatno niže pozicije na listi kanala, a potom su uklonjeni iz ponude ove platforme.¹⁷² Promene u ponudi beleže se i kod Yettel korisnika: krajem avgusta 2026. godine je nepoznatom broju korisnika, bez prethodne saglasnosti, ukinut pristup pojedinim kanalima, među kojima su N1 i Nova S. Korisnici su istovremeno sa gašenjem kanala obavešteni da su nasumično odabrani za učešće u pilot projektu, u okviru kojeg im je ponuđeno umanjeње mesečne pretplate za 300 dinara uz izmenjenu listu kanala - kao i da pozivom call centra mogu da traže da im kanali budu vraćeni, a račun u skladu sa tim i uvećan. Pre toga, u aprilu 2026. SBB je pravno pripojen Yettelu, čime je prestao da postoji kao zasebno pravno lice, dok je Yettel postao njegov pravni sledbenik. SBB je nastavio da postoji kao brend. Kompanija je tada saopštila da neće biti promena u korišćenju usluga.¹⁷³

Istovremeno, Telekom Srbija je proširio dostupnost drugih televizijskih kanala¹⁷⁴ tako što je, u okviru šestomesečne promocije, otključao paket Arena Plus, čime je oko 30 kanala postalo besplatno dostupno i građanima koji televizijski signal primaju putem antene. Među njima su kanali pretežno naklonjeni vlasti Informer TV, Kurir TV, K1 i Euronews

¹⁷⁰ Krajem 2025. godine Telekom je preuzeo Mondo INC u vlasništvu Wireless media group, u čijem je vlasništvu nekoliko medija, između ostalog i Kurir <https://link.crtars/xj>.

¹⁷¹ Željko Mitrović (Pink Media Group) i Dragan Vučićević (Informer, uz preuzimanje lokalnih medija putem udela u kompaniji Best Media Team) predstavljaju dugogodišnje nosioce provladinih medijskih kampanja; Predrag Ranković Peconi, povezan sa surčinskim klanom, uticaj je izgradio kroz Happy TV, dok je Srđan Milovanović, biznismen povezan sa SNS-om, nakon prodaje Kopernikus Technology Telekomu proširio poslovanje na vlasništvo nad nacionalnim medijima.

¹⁷² Cenzolovka (2025), Total TV izbacio N1 i Nova S iz programa: Koja su prava korisnika ove platforme?, <https://link.crtars/xi>.

¹⁷³ https://sbb.rs/pravno-pripajanje-sbb-a-yettelu/?utm_source

¹⁷⁴ <https://link.crtars/xh>.

Srbija. Time je ovim televizijama omogućen dodatni terestrijalni domet, iako pojedine od njih nemaju dozvole REM-a za zemaljsko emitovanje na područjima na kojima su na ovaj način postale dostupne. Telekom Srbija ovaj potez obrazlaže poslovnim promocijom i testom zainteresovanosti korisnika za ovu uslugu.

Posebno je značajna dalja ekspanzija Telekoma Srbije, koji je samo u aprilu 2026. formalno preuzeo sedam lokalnih kablovskih operatera¹⁷⁵. Ta kompanija, čiji je većinski akcionar država Srbija, kontroliše infrastrukturu kojom sadržaj dopire do gledalaca, a u sve većoj meri i sadržaj budući da je vlasnik i medija poput Kurira i Juronjuz Srbije (eng. *Euronews Serbia*).

Prisustvo najvećih medijskih vlasnika po platformama

	Nacionalne TV	Kablovske TV	Online portali	Radio	Štampa	Infrastruktura
Željko Mitrović	✓	✓	✓	✓		
Telekom Srbija		✓	✓		✓	✓
Srđan Milovanović	✓	✓	✓	✓		
Dragan Vučićević		✓	✓	✓	✓	
Alpac Capital		✓	✓		✓	
Predrag Ranković Peconi	✓	✓	✓			

● prisutan ● nije prisutan

Grafikon 10. Prisustvo najvećih medijskih vlasnika po platformama

Koncentracija vlasništva evidentna je i na lokalnom nivou. Dragan Vučićević i Saša Blagojević, vlasnici Infomera i Alo!¹⁷⁶, proširili su u prvim mesecima 2026. godine svoj portfolio kupovinom 13¹⁷⁷ lokalnih medija. Po navodima predsednika UO Asocijacije nezavisnih

¹⁷⁵ Ovo je deo šireg obrasca konsolidacije u kom je od 2024. do aprila 2026. preuzeo ukupno 17 preduzeća. Telekom Srbija a.d. Beograd, History (pregled akvizicija i vlasničke strukture) <https://link.cрта.rs/xg>.

¹⁷⁶ <https://link.cрта.rs/xf>.

¹⁷⁷ Miomedia, TV Lav plus, TV 5 Užice, TV V5 Valjevo, TV Priboj, Radio Koran Priboj, RTV Golija - Ivanjica, TV Kikinda,

medija (ANEM)¹⁷⁸, time je stvorena mreža koja funkcioniše kao sistem lokalnih ispostava, s ciljem zastrašivanja političkih protivnika vlasti u lokalnim zajednicama. Na više televizija iz te mreže primećeni su zabrinjavajući obrasci - objavljivanje ličnih podataka, identifikovanje osoba primećenih na skupovima, targetiranje novinara, tužilaca, sudija, advokata, aktivista nevladinih organizacija...

Na primer, kompanija Zapple Media Group¹⁷⁹, osnovana krajem 2025. godine, preuzela je i registrovala 14 lokalnih medija kojima je glavni i odgovorni urednik Gradimir Banković, a koji je u javnosti povezivan i s Centrom za društvenu stabilnost¹⁸⁰ i sa Srpskom naprednom strankom¹⁸¹.

Portugalska investiciona grupa Alpac Capital dogovorila je sa Junajted grupom preuzimanje Adria njuz networka (Adria News Network) koji čine mediji percipirani kao kritičnih prema vlastima: dnevna izdanja Danas i Nova, televizije N1 Srbija i Nova S, nedeljnik Radar, portali n1info.rs i [Nova.rs](https://nova.rs). Iako prodaja formalno još nije okončana, novo rukovodstvo je već preuzelo direktorske funkcije u četiri firme¹⁸², menjajući upravu pre okončanja kupoprodaje. Komisija za zaštitu konkurencije Srbije u međuvremenu je odobrila koncentraciju, dok se i dalje čeka odobrenje nadležnog organa u Luksemburgu.¹⁸³ Preuzimanje¹⁸⁴ je izazvalo dodatnu pažnju zbog političkih veza novog vlasnika, uključujući veze porodice Vargas David sa Viktorom Orbanom i prijateljski odnos njegovog oca Marija Davida sa predsednikom Srbije Aleksandrom Vučićem. Do zaključenja ovog izveštaja nije bilo naznaka šire promene uređivačke politike, ali je početkom septembra novo rukovodstvo odlučilo je da ne produži ugovor za emisiju „24 minuta sa Zoranom Kesićem“, koja se od 2020. godine emitovala na TV Nova S.¹⁸⁵

Dodatni pokušaj pritiska u pogledu buduće uređivačke politike ogleda se i u otvorenom

RTV Bačka Palanka, Lotel plus - Loznica, TV Santos, Infomačva Šabac i RTV Majdanpek

178 N1 (2026) "Cilj je zastrašivanje na lokalnu i - 'spaljena zemlja': Kakvu ulogu imaju "ispostave-klonovi" Informera i Aloa? <https://link.crt.rs/xe>.

179 Crta (2026) Izveštaj o dugoročnom posmatranju lokalnih izbora 2026 <https://link.crt.rs/xd>.

180 Centar za društvenu stabilnost je udruženje registrovano u Novom Sadu, koje nezavisni mediji opisuju kao organizaciju blisku vlasti. Među licima povezanim sa Centrom je i aktuelni ministar za evropske integracije Nemanja Starović. Istinomer (2025) Centar za društvenu stabilnost - ili stabilnost propagande <https://link.crt.rs/xo> U poslednjih godinu dana, Centar je producirao više od 20 kratkih filmova usmerenih protiv glasova kritičkih prema SNS-u.

181 ANEM (2026) Slučaj Zapple Media Group: Milioni na medijskim konkursima za tek osnovane portale koji već krše kodeks, <https://link.crt.rs/xb>.

182 Četiri firme su: United Media Digital (novine i portal Nova i nedeljnik Radar), Dan Graf (Danas), Adria News i Adria News Nova S.

183 <https://link.crt.rs/y6>

184 Cenzolovka (2026) 'Politička pozadina preuzimanja nezavisnih medija u Srbiji i regionu: Duboke veze novog vlasnika sa Orbanom i Vučićem' <https://link.crt.rs/xa>.

185 https://n1info.rs/vesti/od-jeseni-bez-24-minuta-sa-zoranom-kesicem-na-nova-s/?utm_source

pismu koje je Ministarstvo informisanja i telekomunikacija uputilo vlasniku Alpac Capital-a, "preporučujući" da medije registruje kod domaćeg regulatora (REM-a). Po navodima iz ovog pisma, mediji, koji su do sada bili zaštićeni statusom prekogranične televizije, bi time bili direktno podložni domaćem regulatornom nadzoru¹⁸⁶.

Evropska komisija¹⁸⁷ je, međutim, u Izveštaju o Srbiji za 2024. godinu konstatovala da domaće regulatorno telo, odnosno REM nije u potpunosti vršio svoj mandat i da i dalje postoji ozbiljna zabrinutost u pogledu njegove nezavisnosti u praksi, dok je Evropski parlament 2025.¹⁸⁸ ukazao na kritičnu važnost obezbeđivanja nezavisnosti ključnih institucija, uključujući REM. Proces dodele pete nacionalne frekvencije, pokrenut još 2022. godine, ni godinama kasnije nije okončan. Evropska komisija je u Izveštaju o Srbiji za 2024. godinu konstatovala da postupak i dalje nije završen, kao i da za to nije dato opravdanje.

Na čelo javnog servisa (RTS) u februaru 2026. godine postavljena je Manja Grčić, što je u javnosti otvorilo niz kontroverzi¹⁸⁹. Njene poslovne veze do 2. februara uključuju vlasničku i direktorsku ulogu u kompanijama medijima K1 i Tanjug, agenciji Majo Public,¹⁹⁰ koje redovno dobijaju poslove od državnih preduzeća. Njeno postavljenje na prethodnu poziciju u medijskoj kući B92 praćeno je gašenjem kritičkih segmenata programa¹⁹¹. Nakon njenog dolaska na RTS usledile su i značajne kadrovske promene, uključujući smene najmanje sedam urednika i novinara u kratkom periodu.¹⁹²

Pluralizam na Radio-televiziji Srbije (RTS): Zastupljenost političkih aktera na RTS-u u periodu pre kampanje

Period pre raspisivanja izbora obično prolazi bez nadzora koji se primenjuje tokom zvanične izborne kampanje. Ipak, za razliku od komercijalnih medija, RTS, kao javni medijski

¹⁸⁶ Ministarstvo informisanja i telekomunikacija, Отворено писмо власнику фонда Alpac Capital, г. Варгасы, <https://link.crt.rs/x9>.

¹⁸⁷ <https://link.crt.rs/y5>

¹⁸⁸ <https://link.crt.rs/y4>

¹⁸⁹ Njeno postavljanje osporavano je, između ostalog, zbog spora oko validnosti diplome, koja je, prema navodima Udruženja novinara Srbije, nosila manje ESPB bodova nego što zakon zahteva za tu funkciju, kao i zbog njene dugogodišnje bliskosti sa vlašću, uključujući podatak da je zajedno sa medijskom savetnicom predsednika Vučića, Suzanom Vasiljević, ranije obavljala funkciju u Upravnom odboru Beogradske filharmonije. Udruženje novinara Srbije, "Šta je diploma Manje Grčić", <https://link.crt.rs/x6>.

¹⁹⁰ NUNS, Manja Grčić više nije ni vlasnica firmi koje poseduju Tanjug i K1, <https://link.crt.rs/x7>.

¹⁹¹ NUNS (2014) "Utisak nedelje" skidaju sa B92? <https://link.crt.rs/x8>.

¹⁹² Zamenjeni su Miša Stojković, Aleksandra Madenović, Igor Obračević i Biljana Šujdović; Dejan Cukić ostao je bez emisije na Radiju 202; Vladimir Kecmanović smenjen je sa mesta urednika Kulturno-umetničkog programa RTS-a, dok je Jelena Popadić Sumić, autorka emisije „Važne stvari“, razrešena dužnosti urednice Dečjeg programa RTS-a.

servis, ima i zakonsku obavezu da građanima obezbedi nepristrasno informisanje i ravnopravan pristup relevantnim javnim akterima.

Rad javnog medijskog servisa zasniva se na sledećim načelima:

- 1) istinito, nepristrasno, potpuno i blagovremeno informisanje;*
- 2) nezavisnost uređivačke politike;*
- 3) nezavisnost od izvora finansiranja;*
- 3a) pluralizam sadržaja i pluralizam mišljenja;*
- 4) zabrana svakog oblika cenzure i nezakonitog uticaja na rad javnog medijskog servisa, redakcije i novinara;*
- 5) primena međunarodno priznatih normi i principa, a naročito poštovanje ljudskih prava i sloboda i demokratskih vrednosti;*
- 6) poštovanje profesionalnih standarda i kodeksa;*
- 7) saradnja sa slušaocima, gledaocima i čitaocima.*

Član 4 Zakona o javnim medijskim servisima

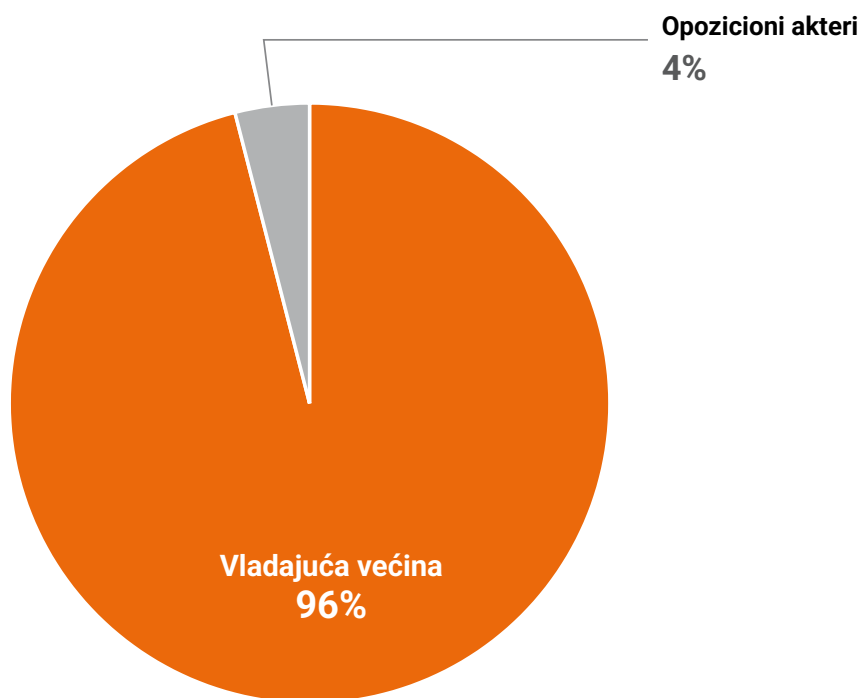
Nalazi pokazuju da RTS tu obavezu ne ispunjava, i to ne zbog povremenih propusta, već doslednim ponavljanjem u uređivanju vesti.

Praćenjem centralne večernje informativne emisije, Dnevnika 2, uviđa se izrazita neravnoteža u zastupljenosti političkih opcija. Vladajuća većina je u posmatranom periodu (april-avgust 2026) dobila 96 odsto programskog vremena posvećenog domaćim političkim akterima, uz pretežno pozitivan (40 odsto) ili neutralan (60 odsto) ton izveštavanja. Opozicionim akterima preostalo je svega četiri odsto vremena¹⁹³.

Predsednik Aleksandar Vučić samostalno je zauzeo više od polovine vremena dodeljenog vladajućoj većini (58 odsto). Njegova zastupljenost nije bila ograničena na teme neposredno povezane sa predsedničkom funkcijom: predsednik Vučić se pojavljivao kao sagovornik o širokom spektru unutrašnjih i spoljopolitičkih pitanja, često bez paralelno zastupljenih alternativnih političkih perspektiva. Osim toga, od početka godine predsednik Vučić je u Dnevniku 2 RTS-a gostovao osam puta, ubedljivo češće nego bilo koji drugi politički akter iz vlasti ili opozicije. Indikativno je da je predsednik tokom praćenog perioda u nešto više od pola vremena - tačnije 51 odsto - predstavljen izrazito pozitivno, što znači da je čak svaka druga sekunda posvećena predsedniku nosla afirmativan ton. Preostalih 49 odsto vremena bio je predstavljen neutralno, dok negativnog izveštavanja

¹⁹³ U proseku 18 sekundi po dnevniku.

Zastupljenost predstavnika vladajuće većine i opozicije u Dnevniku 2 RTS (april - avgust, 2026)

Grafikon 11. Zastupljenost predstavnika vladajuće većine i opozicije u Dnevniku 2 RTS (april - avgust, 2026)

o njemu praktično nije ni bilo.¹⁹⁴

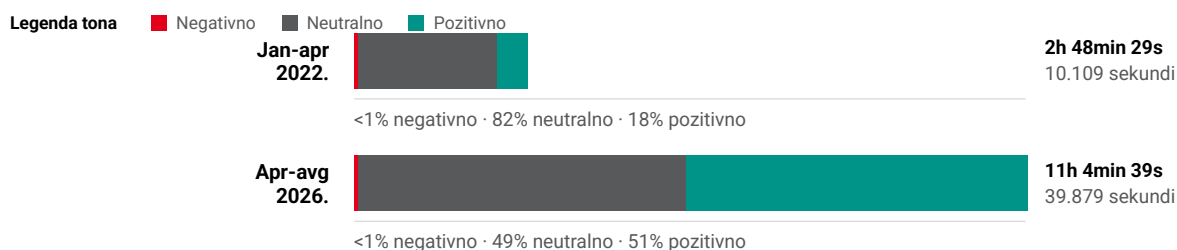
Iako Crtin višegodišnji monitoring medija kontinuirano ukazuje na odsustvo stvarnog pluralizma u informativnom programu RTS-a,¹⁹⁵ dodatnu naznaku uređivačke pristrasnosti predstavlja podatak da je Aleksandar Vučić u periodu od aprila do avgusta 2026. u Dnevniku 2 bio zastupljen gotovo četiri puta više vremena nego u periodu januar-april 2022, koji je obuhvatao i predsedničku kampanju. Istovremeno, vreme u kojem je predstavljen u pozitivnom tonu bilo je više od jedanaest puta duže nego 2022, dok je udeo pozitivnog tona porastao sa 18 odsto na 51 odsto.

Neravnopravnost u tretmanu vlasti i opozicije izražena je i u činjenici da su predstavnici vlasti znatno češće stavove iznosili neposredno - u 59 odsto vremena imali su ulogu subjekta. Predstavnici opozicije imali su priliku da se kao subjekt, likom i glasom, pojave

¹⁹⁴ Vučić je negativno predstavljen svega 0.11% vremena (43 sekunde od ukupno 39.879 sekunde emitovanog vremena).

¹⁹⁵ Crt, Medijski monitoring političkog pluralizma: Vlast u fokusu, opozicija gotovo nevidljiva, <https://link.crt.rs/x5>.

Zastupljenost i ton predstavljanja Aleksandra Vučića u Dnevniku 2 RTS (2022. - avgust, 2026.)

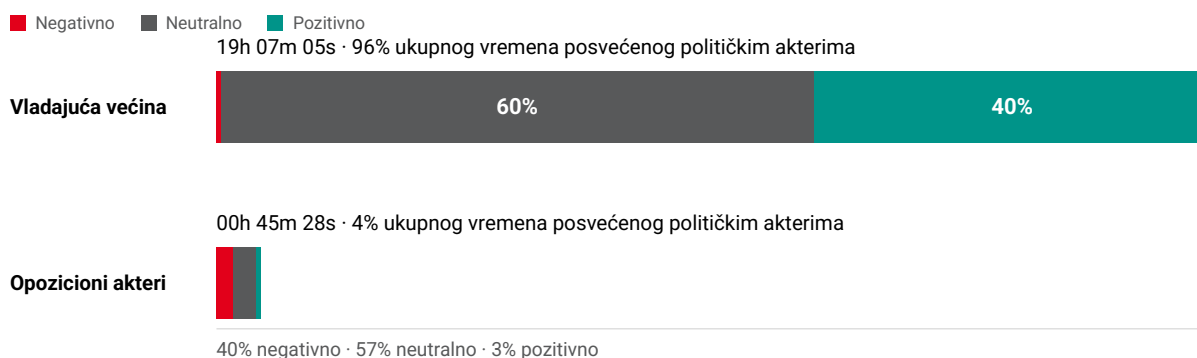
Negativno izveštavanje bilo je ispod 1% u oba perioda; crveni segmenti prikazani su kao vidljive oznake.

Grafikon 12. Zastupljenost i ton predstavljanja Aleksandra Vučića u Dnevniku 2 RTS (2022. - avgust, 2026.)

u svega 28 odsto vremena.

U četiri odsto vremena dodeljenog opoziciji, ton je u 40 odsto bio negativan, u 57 odsto neutralan, a pozitivnog prizvuka gotovo da i nije bilo.¹⁹⁶ Negativan ton javljao se nesrazmerno često u odnosu na ograničeno vreme koje im je uopšte posvećeno.¹⁹⁷

Zastupljenost i ton predstavljanja političkih aktera

<1% negativnog tona kod vladajuće većine prikazano je kao vidljiva crvena oznaka.

Grafikon 13. Zastupljenost i ton predstavljanja političkih aktera

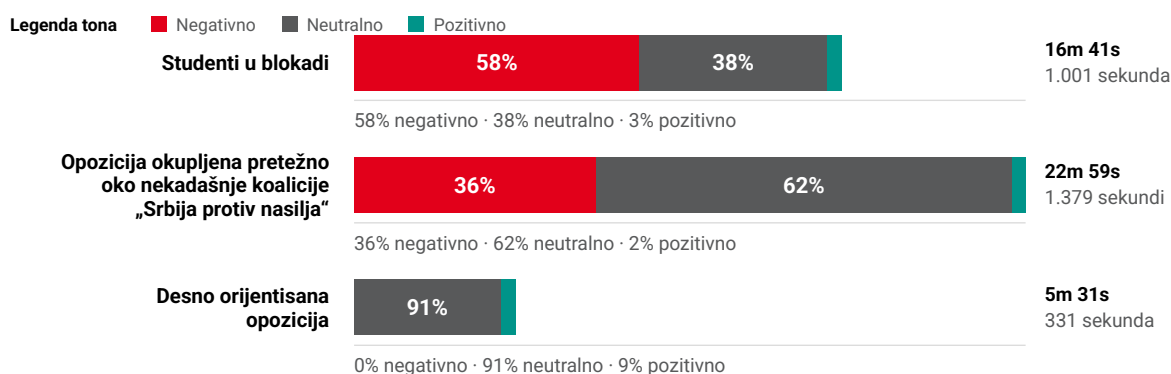
Pristrasnost je bila uočljiva i u različitom tretmanu opozicionih aktera. Opozicija okup-

¹⁹⁶ Opozicioni akteri su pozitivno predstavljeni 3% vremena (93 sekunde od ukupno 2.728 sekundi emitovanog vremena).

¹⁹⁷ Videti Grafikon 13. Zastupljenost i ton predstavljanja političkih aktera.

ljena pretežno oko nekadašnje koalicije "Srbija protiv nasilja" (51 odsto)¹⁹⁸ i studenti u blokadi (37 odsto) dobili su najveći deo vremena namenjenog opoziciji, ali obično u negativnom svetlu. Studenti u blokadi su bili najnegativnije predstavljeni akter, s 58 odsto negativnog i svega tri odsto pozitivnog tona. Desno orijentisani akteri,¹⁹⁹ iako dobijaju najmanje vremena, ne trpe toliko negativnog tona i tretirano su, gotovo isključivo, neutralno ili pozitivno.

Zastupljenost i ton predstavljanja različitih grupacija opozicionih aktera

Napomena: dužina trake proporcionalna je ukupnom vremenu u sekundama.

Grafikon 14. Zastupljenost i ton predstavljanja različitih grupacija opozicionih aktera

Dva skupa, dva lica RTS-a: izveštavanje o SNS-u i studentima

Posmatranje pokazuje da RTS ne samo da političkim akterima pruža nejednak pristup programu, već da uredništvo ne primenjuje jednake profesionalne standarde u izveštavanju o različitim akterima.

Posmatračka misija Crte pratila je izveštavanje RTS-a o dva ključna politička skupa u periodu posmatranja: skupu Studenata u blokadi na Slaviji 23. maja i skupu Srpske napredne stranke ispred Skupštine Srbije 27. juna 2026. godine. Poređenje načina i obima izveštavanja o ova dva događaja pokazuje izrazito različit urednički tretman.

¹⁹⁸ Obuhvata opozicione stranke: Demokratsku stranku, Ekološki ustanak, pokret Kreni-promeni, Narodni pokret Srbije, Pokret slobodnih građana, Srbija centar Srce, Zeleno-levi front.

¹⁹⁹ Opozicioni politički akteri konzervativne i nacionalno orijentisane politike: Novi DSS, POKS, Mi, glas naroda, Narodna stranka.

Skup Studenata u blokadi „Ti i ja, Slavija, studenti pobeđuju”, 23. maj 2026.

Iako su studenti skup održan 23. maja 2026. godine predstavljali kao građanski, na njemu su iznete jasne poruke o daljem političkom pravcu studentskog pokreta. U Dnevniku 2, prilog sa ovog skupa se našao na trećem mestu u najavama vesti, dok je izveštavanje bilo postavljeno u "balansirajući okvir": skup na Slaviji stavljen je naspram skupova podrške predsedniku Aleksandru Vučiću u Pionirskom parku u Beogradu i u Kumanovu u Severnoj Makedoniji.

O brojnosti skupa na Slaviji gledaoci su informisani isključivo pozivanjem na procenu policije (oko 34.300 učesnika). Iz priloga su izostale nezavisne procene²⁰⁰ po kojima je to bio jedan od najvećih skupova u Srbiji od smene režima Slobodana Miloševića. Uključenje sa skupa trajalo je 2 minuta i 43 sekunde.

Skup Srpske napredne stranke „Srbija jedna porodica”, 27. jun 2026.

Skup Srpske napredne stranke održan 27. juna ispred Narodne skupštine doneo je dve politički značajne najave: predstavljen je naziv liste „Ujedinjena Srbija” za naredne izbore, iako nije precizirano na koje izbore se najava odnosi. Takođe, najavljena je i ostavka Aleksandra Vučića na poziciju predsednika Republike. Obim izveštavanja u Dnevniku 2 - prva najava, prva vest i prilog u trajanju od 11 minuta i pet sekundi - skoro 4 puta više nego o studentskom skupu na Slaviji. Ovaj prilog je zauzeo i gotovo trećine ukupnog Dnevnika - pokazuje istaknuto mesto koje je tom događaju dato u informativnom programu.

Broj učesnika je, na primer, predstavljen isključivo kroz procenu policije (207.000 okupljenih), takođe bez navođenja nezavisnih izvora koji su izneli znatno nižu procenu.²⁰¹ Sličan obrazac vidljiv je i u tretmanu poruka sa skupa: poseban akcenat na porukama predsednika Aleksandra Vučića, pozitivan okvir dodatno učvršćen prilogom i uključenjem uživo ispred Skupštine i sagovornicima koji govore dominantno pozitivno. Takav pristup rezultirao je izrazito velikim prostorom i pozitivnim okvirom za skup vladajuće stranke, bez izraženiije analitičke distance.

²⁰⁰ Arhiv javnih skupova je izneo procenu da je na skupu broj okupljenih iznosio između 180.000 i 190.000 građana (<https://link.cрта.rs/x4>).

²⁰¹ Arhiv javnih skupova je izneo procenu da je na skupu broj okupljenih iznosio približno 32.500 građana (<https://link.cрта.rs/x3>).

Obraćanja predsednika Vučića u uživo programu televizija: postavljanje rekorda

Značajna narušenost pluralizma u medijskom prostoru može dodatno da se sagleda i kroz frekvenciju direktnih obraćanja predsednika Republike kroz program uživo. Za prvih osam meseci 2026. godine predsednik je imao 371 uživo obraćanje. Poređenja radi, premijer Srbije, Đuro Macut, je do dana podnošenja predloga za raspuštanje Narodne skupštine 7. septembra imao svega devet intervjua i gostovanja na televizijama.

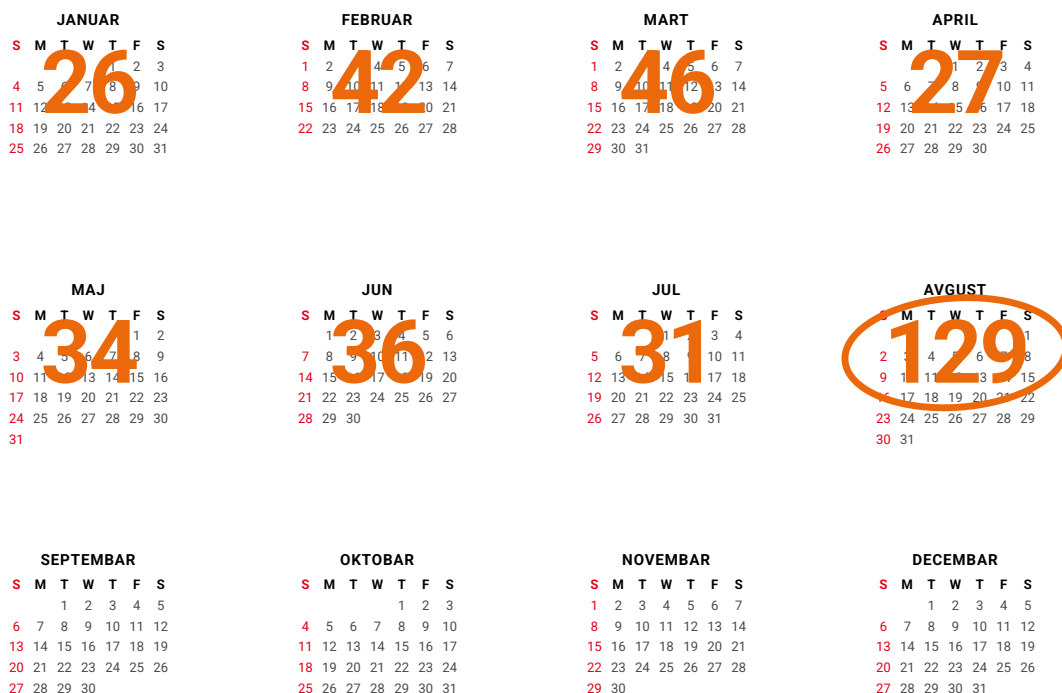
Osim u slučajevima kada je eksplicitno naznačeno da je reč o zvaničnom obraćanju iz Predsedništva ili iz Palate Srbija, u praksi je bilo nemoguće razlučiti u kom svojstvu, državničkom ili stranačkom, predsednik Vučić istupa, te sva njegova obraćanja u medijskom prostoru praktično dobijaju istu težinu.

U periodu od marta do jula predsednik je beležio prosečno 35 obraćanja mesečno, da bi u avgustu tri i po puta nadmašio prosek prethodnih meseci sa 129 uživo obraćanja koja su emitovana na najmanje 45 nacionalnih, kablovskih i lokalnih televizija.

Kada se pogledaju teme kojima je predsednik Republike najčešće otvarao svoja obraćanja, izdvajaju se spoljna politika i infrastrukturni projekti i investicije, što govori da se politički život zemlje pretežno predstavlja kroz pitanja državnog i razvojnog karaktera. Povezanost nije slučajna: teme poput spoljne politike i infrastrukturnih projekata nadovezuju se i na narativ veličanja odluka države.

Broj uživo uključenja predsednika Vučića u programe televizija

2026.

Ukupan broj uključenja predsednika Aleksandra Vučića u programe televizija uživo

Grafikon 15. Broj uživo uključenja predsednika Vučića u programe televizija

Narativi i manipulacije u medijima

Manipulativni narativi: diskreditacija, targetiranje i kult ličnosti

U prvih osam meseci 2026. godine, samo na naslovnim stranama i u hedovima centralno-informativnih emisija objavljeno je preko 1.300 manipulativnih naslova, u proseku skoro 40 nedeljno. Najzastupljeniji su bili narativi usmereni na diskreditaciju političkih neistomišljenika (47 odsto) i negativno predstavljanje zemalja iz regiona (31 odsto). U periodu od marta do avgusta²⁰², Posmatračka misija Crte²⁰³ beležila je stalno intenziviranje manipulativnih narativa. Broj slučajeva je u tom periodu rastao, sa povremenim oscilacijama, i kulminirao u avgustu kada je zabeleženo 262 slučaja manipulativnog izveštavanja, najviše od početka godine.

U julu i avgustu, kao treći najzastupljeniji narativ, javlja se i kult ličnosti predsednika Vučića. Time se proširuje funkcija manipulativnih sadržaja: uz diskreditaciju političkih neistomišljenika i njihovo predstavljanje kao pretnje, sve izraženiju ulogu dobija afirmativno predstavljanje predsednika. Tako se istovremeno grade dve suprotstavljene slike - protivnika kao izvora pretnje i destabilizacije, s jedne, i predsednika kao garanta stabilnosti i zaštite, s druge strane.

Mediji su diskreditaciju političkih neistomišljenika često preplitali s negativnim predstavljanjem zemalja iz regiona - dovođene su u vezu s tzv. "blokaderima", tvrdeći da njihove vlade pružaju logističku podršku studentskom pokretu i time rade na destabilizaciji Srbije.

Politički neistomišljenici, opozicioni akteri, a posebno studenti predstavljeni su kao „blokaderi” koji lažu, šire izmišljotine i teorije zavere, dok su pojedinci povezani sa studentskom listom optuživani za mržnju, ksenofobiju i najavu „obračuna” sa predsednikom i njegovom porodicom. Istovremeno, kult ličnosti Aleksandra Vučića građen je predstavljanjem predsednika kao izuzetnog državnika koji „drži političke lekcije”, ostvaruje istorijske diplomatske uspehe, prašta protivnicima i poziva na jedinstvo uprkos napadima kojima je izložen.

²⁰² Uzorak monitoringa obuhvata: televizijske kanale koji su dostupni preko svih licenciranih kablovskih operatera i koji se, prema podacima nezavisne agencije za merenje gledanosti, nalaze među pet kanala sa najvećim udelom u gledanosti (Javni servis RTS 1 - Dnevnik 2, TV Pink - Nacionalni dnevnik, TV Prva - Vesti u 18h, TV Informer - Srpski dnevnik i TV B92 - Vesti u 16h) i naslovne strane svih devet dnevnih novina (Informer, Kurir, Večernje novosti, Politika, Alo!, Srpski telegraf, Danas, Nova, Blic)

²⁰³ CARTA.Plus (2026) Manipulacije na naslovnim stranama <https://link.cрта.rs/x2>

Fotografija 11: Politika, 19. avgust: naslov o "kampovima za obuku srpskih blokadera u pet država"

Fotografija 12: Informer, 25. maj: naslov o "nasilju kao suštini blokadera"

U istom narativnom okviru mediji su opozicione aktere kontinuirano predstavljali kao izvor destabilizacije i nasilja, a vlast kao garanta mira, stabilnosti i napretka, gradeći sliku „dve Srbije“, jedne koja ruši i druge koja štiti državu.

Takav obrazac nije ostao usmeren samo na studentski pokret kao celinu, već se prenosi i na pojedince povezane s njim. U tom smislu, izdvaja se primer Vladana Đokića, rektora Univerziteta u Beogradu, koji je u javnosti prepoznat kao jedan od istaknutijih pojedinaca povezanih sa studentskim pokretom. Pritisak na rektora dodatno je intenziviran krajem marta, kada je televizija Informer uživo pratila dolazak pripadnika Uprave kriminalističke policije (UKP) u Rektorat Univerziteta u Beogradu i emitovala snimke njihovog ulaska u zgradu i susreta sa Đokićem.²⁰⁴

Analizom sadržaja na medijskim portalima i društvenim mrežama, detektovano je šest dominantnih narativa usmerenih na diskreditaciju Đokića: 1) da ga je "instalirala" Srpska napredna stranka; 2) da je pod uticajem stranih službi i ambasada; 3) da snosi odgovornost u slučaju stradanja studentkinje²⁰⁵; 4) da je da studentsku pobunu koristi za ostvarivanje sopstvenih političkih ambicija; 5) da pripada bogatoj eliti, te da 6) predstavlja oličje neodgovornosti, korupcije i nesposobnosti.

Posmatračka misija Crte od aprila je na medijskim portalima zabeležila najmanje 70 objava u kojima se ponavljaju tvrdnje da druga strana neće priznati rezultate izbora, da

²⁰⁴ Danas (2026) 'Ulazak pripadnika UKP u Rektorat uživo prenošen u programu Informera (VIDEO)' <https://link.crt.rs/x1>

²⁰⁵ Telo studentkinje Filozofskog fakulteta u Beogradu pronađeno je 17. marta 2025. godine u blizini studentskog doma „4. april“, nakon što je prethodno prijavljen njen nestanak.

priprema nasilje ili pokušaj destabilizacije države, pri čemu je najveći broj takvih tekstova objavljen u avgustu. Odgovornost za moguće postizborno nasilje i destabilizaciju unapred se pripisuje političkim protivnicima vlasti i drugim kritičkim akterima. Tako je predsednica Narodne skupštine Republike Srbije Ana Brnabić tvrdila da će, ukoliko izborni rezultat bude tesan, „blokaderi napraviti nasilje na ulicama“, a kasnije i da „pripremaju alibi da ne priznaju izborni poraz“, dok su predsednik Aleksandar Vučić i predsednik SNS-a Miloš Vučević poručivali da će vlast priznati rezultate kakvi god budu, uz tvrdnju da takvu spremnost nisu čuli „sa druge strane“. Narativ o mogućem postizbornom nasilju i destabilizaciji dodatno je pojačan u avgustu izjavom ruskog ambasadora u Srbiji Aleksandra Bocan-Harčenka, koji je upozorio na rizik da, bez obzira na rezultate izbora, nakon glasanja bude pokrenut scenario „obojene revolucije“.²⁰⁶

Блокaдeрcкa лoгикa

Брнaбићeвa: Блoкaдeри припремају алиби да не признају изборни пораз

Уочи изборa 2008. додељeно cкoрo 107.000 држављанcтaвa

Ана Брнaбић - ФОТО (Тaнјуг/Амир Хaмзaгић)

Уторак,
04.08.2026.
у 14:24
Политика

Председница Народне скупштине Србије Ана Брнaбић oценилa je дa пиcaњe пoјeдиних oпoзициoних мeдија o нaвoднoј избoрнoј прeвaри

Fotografija 13: Narativ o nepriznavanju izbornog poraza, Politika 4. avgust 2026.

POLITIKA

12.08.2026. | 8:14

Blokaderi spremaju haos na ulicama Srbije nakon poraza na izborima: "Spremni smo na sve opcije" VIDEO

Blokader je, gostujući na televiziji N1, priznao da blokaderi spremaju haos posle izbora, prenose mediji.

Извор:
Mediji

Postavi b92.net kao omiljeni Google izvor

Fotografija 14: Narativ o najavi nasilja posle izbora, B92 12. avgust 2026.

Veštačka inteligencija: novi alat medijske manipulacije

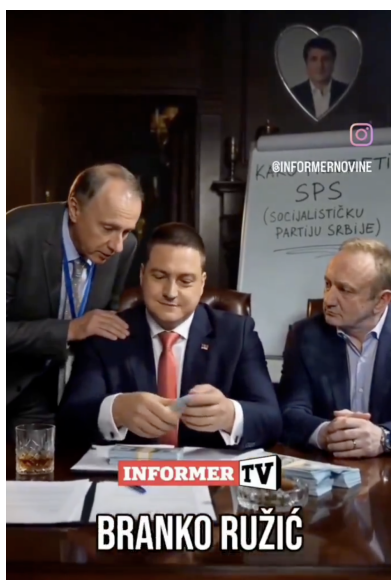
Upotreba veštačke inteligencije²⁰⁷ u medijskim sadržajima počela je da se širi na različite načine, što dodatno zabrinjava u trenutku kada je REM neoperativan i ne vrši regulatornu funkciju. Televizija Happy je od juna 2026. u informativni program uvela AI prezentere, koje su, tek nakon kritika medijskih i novinarskih udruženja, naknadno označene kao pro-

²⁰⁶ 021 (2026) 'Bocan-Harčenko: EU hoće novog lidera na čelu Srbije - moguća obojena revolucija posle izbora' <https://link.crt.a.rs/x0>

²⁰⁷ Deepfake tehnologija prvi put je zloupotrebljena već 2023. godine, u mesecima pred parlamentarne izbore, kada je TV Pink emitovala lažni audio i video sadržaj o opoziciji. Viši sud u Beogradu 2024. godine je zabranio njegovo dalje emitovanje.

izvod veštačke inteligencije²⁰⁸. Na različitim platformama Informera od maja je zabeleženo najmanje šest video-sadržaja kreiranih pomoću veštačke inteligencije, od kojih su neki korišćeni za diskreditaciju političkih neistomišljenika, ali i pripadnika vladajuće koalicije koji su u datom trenutku iznosili diosonantne stavove u javnosti. Izostanak jasne oznake u samom video-sadržaju povećava rizik da publika AI-generisani materijal protumači kao autentičan, naročito kada se on dalje deli izvan konteksta originalne objave.

Fotografija 15: AI video na Informeru koji insinuiira tajni dogovor opozicionih aktera.

²⁰⁸ 021.rs (2026) 'TV Hepi označila AI voditelje u vestima posle kritika UNS-a' <https://link.crt.rs/y3>

METODOLOGIJA POSMATRANJA I POLOŽAJ POSMATRAČA

Metodologija posmatranja u izornoj godini

Posmatračka misija Crte nije aktivnost ograničena na dan izbora, već predstavlja stalnu, nezavisnu građansku infrastrukturu koja objedinjuje dugoročno posmatranje predizbornog perioda, statistički zasnovano posmatranje izbornog dana, posmatranje svih radnji do zaključenja konačnih izbornih rezultata, pravnu analizu i podršku, robusne i bezbedne sisteme za prikupljanje i obradu podataka, kao i redovno izveštavanje javnosti.

Ovako sveobuhvatan pristup posmatranju nije opcija, već nužnost: kako nadzor nad samim izbornim danom postaje sve razvijeniji, akteri zainteresovani za neregularno oblikovanje izbornog ishoda svoje delovanje sve više usmeravaju na period koji prethodi zvaničnom raspisivanju izbora - kroz manipulisanje biračkim spiskom, uticaj nad medijima, zloupotrebu javnih resursa i funkcija, urušavanje granice između države i političke stranke suprotno Kopenhaškom dokumentu OEBS-a iz 1990, ograničavanje političke konkurencije ili različitih ljudskih i građanskih prava mogu unapred da naruše ravnopravnost političkog nadmetanja i pravo građana da slobodno biraju. Zbog toga verodostojno posmatranje ne može početi tek od trenutka raspisivanja izbora, već mora obuhvatiti i praksu i institucionalne promene koje oblikuju izborne uslove mesecima, pa i godinama unapred.

Metodologija rada Posmatračke misije Crte zasniva se na međunarodno priznatim standardima za nestranačko i nepristrasno posmatranje izbora: Deklaraciji o principima za nepartijsko posmatranje izbora od strane građanskih organizacija i pratećem Kodeksu ponašanja za nepartijske posmatrače, usvojenim 2012. godine u Ujedinjenim nacijama, kao i komplementarnoj Deklaraciji o principima za međunarodno posmatranje izbora i Kodeksu ponašanja za međunarodne posmatrače. Ove standarde prepoznaju i podržavaju Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava OEBS-a (ODIHR), Parlamentarna skupština Saveta Evrope i druga međunarodna tela.

U skladu s ovim pristupom, Crta dugoročno posmatranje u redovnim okolnostima po-

činje sa početkom izborne godine²⁰⁹, a obuhvat posmatranja dodatno proširuje nakon zvaničnog raspisivanja izbora. Ovaj izveštaj obuhvata upravo period dugoročnog posmatranja pre raspisivanja izbora, u ovom slučaju vanrednih - od marta do kraja avgusta, a u nekim slučajevima i od početka 2026. godine. Posmatračka misija Crte je pratila: kvalitet političkog i medijskog pluralizma i izveštavanja, kvalitet zakonodavnog i institucionalnog okvira za izbore, ponašanje nosilaca javnih funkcija, političkih stranaka i drugih aktera na terenu, uslove za ravnopravno političko nadmetanje, poštovanje ljudskih i građanskih prava, kao i integritet biračkog spiska.

Posmatranje pravnog i institucionalnog okvira

Pravni tim Posmatračke misije Crte pratio je i analizirao izmene pet izbornih zakona i Zakona o sprečavanju korupcije i Zakona o finansiranju političkih aktivnosti usvojenih tokom leta 2026. godine, ocenjujući njihovu usklađenost sa preporukama ODIHR-a i međunarodnim standardima. Crta je takođe analizirala spremnost nadležnih institucija (Republička izborna komisija, Agencija za sprečavanje korupcije, Regulatorno telo za elektronske medije, pravosuđe, Ministarstvo unutrašnjih poslova) da delotvorno primene zakone. Posmatračka misija je pratila i rad Komisije za reviziju, verifikaciju i kontrolu tačnosti i ažuriranja biračkog spiska, uključujući informacije i prijave u vezi sa biračkim spiskom koje je, u periodu od marta do početka septembra 2026. godine, Crti dostavilo 97 građana.

Na osnovu utvrđenih nepravilnosti, pravni tim Posmatračke misije Crte je nadležnim institucijama u posmatranom periodu podneo sedam prijava Agenciji za sprečavanje korupcije, kao i inicijativu i zahteve za pristup informacijama drugim telima, o čemu se detaljnije izveštava u odgovarajućim poglavljima ovog izveštaja.

Metodologija posmatranja aktivnosti aktera na terenu

Posmatračka misija Crte je započela dugoročno posmatranje na terenu 7. maja 2026. godine. Ovaj izveštaj je zasnovan na oko 8.000 zapažanja posmatrača i više od 100 razgovora sa relevantnim političkim akterima i građanima.

Posmatranje obuhvata svakodnevno praćenje 318 onlajn izvora - sajtova i naloga javnih institucija, funkcionera, političkih stranaka i drugih političkih aktera, kao i regionalnih i lokalnih portala. Terenski rad obuhvata neposredno praćenje događaja širom Srbije i

²⁰⁹ Izborna godina je period od 12 meseci u okviru kojih se očekuje sprovođenje redovnih izbora. Zbog izvesnosti i blizine izbora predstavlja posebno osetljiv period u kom svaka institucionalna ili zakonodavna promena može da ima efekte po prava birača i kandidata ili drugih aktera, a osetljiva je i na pokušaje da se neprimereno utiče na birače i kandidate različitim mehanizmima.

razgovore sa građanima i relevantnim akterima, radi prikupljanja svedočenja, dokumentovanja i provere navoda.

Prikupljeni podaci analiziraju se kvantitativno i kvalitativno, sa fokusom na aktivnosti javne vlasti i političkih aktera, kao i na pojave koje mogu narušiti načela slobodnih izbora. Slučajevi od posebnog značaja dodatno se ispituju analizom dokumenata, terenskim radom i konsultacijama sa stručnjacima, uz ukrštanje izvora.

Metodologija posmatranja pluralizma u medijima

Poseban deo dugoročnog posmatranja odnosio se na praćenje političkog pluralizma u programu Radio-televizije Srbije. Posmatranje je obuhvatilo centralnu informativnu emisiju „Dnevnik 2” na RTS 1, koja se emituje u 19.30 časova, u periodu od 1. aprila do 31. avgusta 2026. godine. Jedinica analize bilo je vreme predstavljanja političkih aktera u emisiji, izraženo u sekundama, a ukupna veličina analiziranog uzorka iznosila je 80.377 sekundi programa.

Za svako pojavljivanje političkog aktera u emisiji beležena je i uloga u kojoj se pojavljuje, razvrstana u dve kategorije: aktivnu ulogu, kada se politički akter direktno obraća publici u prvom licu (izjavom, obraćanjem ili gostovanjem), i pasivnu ulogu, kada je politički akter samo pomenut od strane drugog političkog aktera i/ili novinara u medijskom prilogu, bez sopstvenog neposrednog obraćanja publici. Ovakvo razlikovanje omogućilo je Posmatračkoj misiji Crte da, pored ukupnog vremena zastupljenosti pojedinačnih aktera i političkih opcija, oceni i kvalitet te zastupljenosti - odnosno da li politički akteri sami oblikuju sopstveni medijski narativ ili se o njima izveštava posredno, kroz izjave drugih aktera ili novinara.

Metodologija praćenja medijskih narativa

Uz kvantitativno praćenje pluralizma, Posmatračka misija Crte je u periodu od 1. januara do 31. avgusta 2026. godine sprovodila i sistematsko praćenje dominantnih narativa i manipulativnih sadržaja u medijima. Monitoring je obuhvatio naslovne strane devet dnevnih novina (Informer, Kurir, Večernje novosti, Politika, Alo!, Srpski telegraf, Danas, Nova i Blic), kao i najave (hedove) centralnih informativnih emisija pet televizija (RTS 1, Pink, Prva, Informer TV i B92). Jedinica analize bio je pojedinačni naslov, odnosno najava u centralnoj informativnoj emisiji, identifikovana kao manipulativna, pri čemu je svako pojavljivanje beleženo zasebno, uključujući i ponavljanja istog ili sličnog sadržaja.

Svaki manipulativni naslov je obrađen iz perspektive tri nezavisne dimenzije. Prva je tema, kodirana na dva nivoa - krupnija kategorija (na primer unutrašnja politika, vladavina prava i pravosuđe, mediji i informisanje, Kosovo, spoljna politika i međunarodni odnosi)

i konkretnija tema unutar nje (na primer izborna kampanja, zloupotreba javnih ovlašćenja i resursa, zakon o stranim agentima, dezinformacije i informacioni integritet). Crta je razvila ukupno 24 kategorije i 99 konkretnih tema.

Druga dimenzija je narativ, takođe kodiran dvostepeno - kroz 18 glavnih narativnih okvira (poput diskreditacije političkih neistomišljenika, veličanja aktuelne vlasti i predsednika Aleksandra Vučića, kritike i diskreditacije vlasti i predsednika Aleksandra Vučića, samoviktimizacije, kao i diskreditacije ili veličanja Evropske unije, Sjedinjenih Američkih Država, Rusije, Kine i suseda) i pripadajućih specifičnih tema koji grade svaki okvir.

Treća dimenzija je izvor sadržaja, kodiran kroz poreklo informacije (državna institucije, grana vlasti, nezavisna institucija, politička stranka i pokret, organizacija civilnog društva, ekspert ili analitičar, građanin, medij, anonimni izvor i drugo) i kanal kojim je informacija prenesena, odnosno konkretan medij ili agencija koji prenose sadržaj (domaći, regionalni i međunarodni mediji i agencije).

Ovakav višedimenzionalni pristup omogućio je Posmatračkoj misiji Crte da prati ne samo učestalost i intenzitet manipulativnih sadržaja, već i njihovu tematsku distribuciju, dominantne narativne obrasce i njihove izvore, čime se obezbeđuje precizna i proverljiva osnova za ocenu integriteta informacionog prostora u izornoj godini.

Naredne faze posmatranja izbora

Po raspisivanju vanrednih parlamentarnih izbora, metodologija posmatranja Crte proširice obuhvat u skladu sa uspostavljenim standardima. Dugoročno posmatranje nastaviće se do proglašenja konačnih rezultata, uz dodatno praćenje rada Republičke izborne komisije i lokalnih izbornih komisija, kandidature izbornih lista i zaštite izbornog prava.

Posmatranje izbornog dana sprovodiće se na naučno utvrđenom, slučajnom i reprezentativnom uzorku od oko 500 biračkih mesta, gde će statistički zasnovano posmatranje toka glasanja biti praćeno paralelnim prebrojavanjem glasova (quick count) radi nezavisne provere zvanično objavljenih rezultata. Na svakom biračkom mestu iz uzorka predviđeno je angažovanje do četvoro posmatrača u dve smene - jutarnjoj i popodnevnoj - čime se obezbeđuje kontinuirano praćenje celokupnog toka glasanja, kontrola kvaliteta podataka i veća bezbednost posmatrača. Nakon izbornog dana, posmatranje se nastavlja kroz izbornu forenziku i pravno praćenje postupaka zaštite izbornog prava, sve do proglašenja konačnih rezultata izbora.

Nezavisnost i nepristrasnost posmatranja Crta obezbeđuje kroz nestranačko regrutovanje i proveru sukoba interesa posmatrača, obaveznu obuku i kodeks ponašanja, nezavisno statističko oblikovanje uzorka, višestepenu verifikaciju prikupljenih podataka,

jasno razdvajanje nalaza posmatranja od političkog tumačenja, transparentnu metodologiju i javno izveštavanje, kao i diversifikovano i transparentno finansiranje.

Položaj posmatrača u odnosu na zakon

Posmatranje izbora od strane domaćih posmatračkih misija u Srbiji sprovodi se od parlamentarnih i predsedničkih izbora 1997. godine i od tada je prepoznato kao jedan od elemenata izbornog procesa i indikator njegove demokratičnosti. Uprkos tome, položaj posmatrača tek je 2022. godine, nakon 16 izbornih ciklusa, utemeljen u izbornim zakonima. Do tada je obim posmatračkih ovlašćenja, kao i blagovremenost izdavanja akreditacija, zavisio isključivo od podzakonskih akata i spremnosti izborne administracije da u svom radu primenjuje demokratske standarde, što je posmatračima otežavalo pristup pojedinim fazama izbornog procesa i izornoj dokumentaciji.

Akreditovani posmatrači moraju biti punoletni državljani Srbije i ne mogu biti članovi organa za sprovođenje izbora, niti kandidati. Posmatrači imaju pravo da prate rad biračkih odbora, lokalnih izbornih komisija i Republičke izborne komisije, kao i da prisustvuju štampanju, brojanju i pakovanju glasačkih listića. Status domaćeg posmatrača može se odobriti predstavnicima udruženja registrovanih u Srbiji čiji se ciljevi ostvaruju u oblasti izbora, dok se status stranog posmatrača odobrava predstavnicima stranih država, međunarodnih i stranih organizacija i udruženja. Poslednji lokalni izbori održani 2025. i 2026. godine su bili obeleženi umnožavanjem domaćih i stranih posmatračkih misija povezanih sa vlašću, ali i sa opozicijom, zbog čega je Posmatračka misija Crte upozorila na sve češću zloupotrebu instituta nezavisnog posmatranja.

Tretman posmatrača i nezavisnog posmatranja od strane vlasti i političkih aktera

I pored zakonskog utemeljenja položaja posmatrača izbora, on je ozbiljno narušen kroz nekoliko izbornih ciklusa. Najskoriji takav slučaj zabeležen je u martu 2026. godine na lokalnim izborima u Boru, gde su fizički napadnuti posmatrači Crtine misije, a tog dana zabeleženi su i brojni ozbiljni fizički incidenti nad građanima i novinarima u Boru i drugim gradovima. Slično tome, na lokalnim izborima u novembru 2025. godine u Mionici, Crtine posmatračice suočile su se sa ozbiljnim narušavanjem bezbednosti nakon što su ostale opkoljene u vozilu. Ni u jednom od ova dva slučaja nadležni organi do danas nisu izrekli nijednu formalnu meru prema počinocima.

Napad na Crtine posmatrače u Odžacima, počinjen na dan parlamentarnih izbora u decembru 2023. godine, nije adekvatno procesuiran. Posmatrači su tada fizički napadnuti u dvorištu policijske stanice, neposredno nakon što su pokušali da prijave uočen slučaj cirkularnog glasanja. Nadležno tužilaštvo je napad naknadno kvalifikovalo kao krivično

delo nasilničkog ponašanja. Skoro tri godine kasnije, u maju 2026. godine, Crta je obavještena da je Osnovno javno tužilaštvo u Somboru odbacilo krivičnu prijavu podnetu povodom ovog napada „iz razloga što nema osnova sumnje da je učinjeno krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti”. Ovakav ishod - nakon gotovo tri godine čekanja i bez ijedne osuđujuće ili makar optužujuće odluke - dodatno potvrđuje obrazac nedelotvorne institucionalne zaštite posmatrača.

Pored fizičkog nasilja, poziciju domaćih posmatrača dodatno narušava i umnožavanje misija za koje postoji osnovana sumnja u autentičnost posmatranja, na šta je Crta ukazivala i u prethodnim izveštajima. U prethodnim ciklusima, dolazilo je do angažovanja novoformiranih, vlastima bliskih posmatračkih organizacija bez ikakvog prethodnog iskustva u posmatranju izbora - poput Centra za evropske vrednosti i Instituta za evropske slobode. Članovi ovih organizacija aktivno su se mešali u rad biračkih odbora, što je u suprotnosti sa pravilima posmatranja izbora, i pri tom su vrlo blisko sarađivali sa članovima biračkih odbora iz redova stranaka na vlasti - i to na čak 70 odsto biračkih mesta u Kosjeriću i 40 odsto u Zaječaru²¹⁰. Na poslednjim izborima ovaj fenomen je dodatno umnožen: broj ovakvih posmatračkih misija narastao je na čak šest. Ovakav trend govori da je institut nezavisnog posmatranja izbora sve više izložen instrumentalizaciji, u kojoj se sama forma posmatranja koristi kao paravan za legitimizaciju izbornog procesa, umesto da služi svojoj izvornoj svrsi - nepristrasnoj kontroli poštovanja izbornih pravila.

Ovome se pridružuju i diskreditacija nezavisnog posmatranja od strane visokih državnih predstavnika, ali i aktera iz opozicije. Posmatračka misija Crte je izložena spekulacijama o tome da neće proglasiti tačnu projekciju rezultata izbora kako bi podržala jednu, odnosno drugu stranu. Najviši predstavnici vlasti idu i korak dalje, optužujući Crtu da se nalazi iza navodnih planova za izazivanje haosa i nasilja na izborni dan, odnosno za sprovođenje „obojene revolucije”. Podsećamo da je nakon izbora 2023. godine, Posmatračka misija Crte prvi put javno je optužena od strane tadašnje predsednice Vlade Ane Brnabić za „direktnu destabilizaciju Srbije i pokušaj rušenja ustavnog poretka”.

Osim toga, aktuelna kampanja protiv civilnog društva u Srbiji - „NVO Hidra” - zalaže se za usvajanje zakona o stranim agentima, u sklopu koje često lažno ističe da nezavisno posmatranje izbora i Posmatračka misija Crte rade protiv interesa Srbije i da će „izazvati krvoproliće” na izborni dan. Ova kampanja i njen autor dobili su javnu institucionalnu podršku i pristup najuticajnijim medijima. U dva navrata je došlo do sastanka osobe koja stoji iza ove kampanje, sa predsednicom Narodne skupštine u prostorijama Skupštine u avgustu 2026. godine.

Ovakav ambijent u suprotnosti je sa međunarodnim standardima koje je Srbija preuzela

²¹⁰ CARTA (2025), Finalni izveštaj o posmatranju lokalnih izbora u Kosjeriću i Zaječaru, jul 2025, dostupno na: https://cрта.rs/wp-content/uploads/2025/07/CRTA_Finalni-izvestaj_Lokalni-izbori-Kosjeric-i-Zajecar.pdf

kao učesnica OEBS-a: Kopenhagenski dokument obavezuje države da pozivaju i omogućavaju posmatranje izbora, dok Kodeks dobre prakse Venecijanske komisije zahteva da domaći i strani posmatrači imaju najširu moguću mogućnost učešća u izbornom procesu, bez izlaganja bezbednosnom riziku. Nesmetano i bezbedno posmatranje izbora nije privilegija koju vlasti dodeljuju po sopstvenom nahođenju, već zakonsko pravo i međunarodna obaveza države.